

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

декември 2020 година
Штип

Број 266, 1 декември 2020 година

СОДРЖИНА

РЕФЕРАТ ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ АНГЛИСТИКА, МЕТОДИКА НА ЈАЗИК И МЕТОДИКА НА ЛИТЕРАТУРА НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	3
РЕФЕРАТ ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ ТЕОРИЈА НА КНИЖЕВНОСТА И МАКЕДОНСКА КНИЖЕВНОСТ XX ВЕК НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	28
РЕЦЕНЗИЈА НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ „РЕЗУЛТАТИ ОД ИНВИТРО ОПЛОДУВАЊЕ КАЈ ПАЦИЕНТКИ СО НАМАЛЕНИ ОВАРИЈАЛНИ РЕЗЕРВИ ПО ИНТРАОВАРИЈАЛНА АПЛИКАЦИЈА НА АВТОЛОГНА ПЛАЗМА ЗБОГАТЕНА СО ТРОМБОЦИТИ, АКТИВИРАНА СО КАЛЦИУМ ГЛУКОНАТ: ПЛАЗМА ЗОГАТЕНА СО ТРОМБОЦИТИ ПЕРСПЕКТИВНА ТЕРАПИЈА ВО ИДНИНА“, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП	49
РЕЦЕНЗИЈА НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ „КОРЕЛАЦИЈА ПОМЕЃУ СЕКРЕТОРЕН ИМУНОГЛОБУЛИН А ОД МАЈЧИНОТО МЛЕКО И α RNA GLUTATHIONE S TRANSFERASE ВО СЕРУМ КАЈ ДООЕНЧИЊА СО АКУТЕН ГАСТРОЕНТЕРИТ“, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП	53
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ДОГОВОРНО ПРАВО“ ОД ПРОФ. Д-Р БОРКА ТУШЕВСКА ГАВРИЛОВИЌ, ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	62
ПРЕГЛЕД НА НАСЛОВИ НА ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ ОДОБРЕНИ ОД НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА ДОКТОРСКИ СТУДИИ	68
ПРЕГЛЕД НА НАСЛОВИ НА ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА МАГИСТЕРСКИ И СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ТРУДОВИ ОДОБРЕНИ ОД НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА ЕДИНИЦАТА	69

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Уредник на издавачка продукција: проф. д-р Лилјана Колева Гудева

Главен и одговорен уредник: проф. д-р Блажо Боев

Уредници: проф. д-р Мишко Џидров, м-р Ристо Костуранов

Лектор: Даница Гавриловска Атанасовска

Техничко уредување: Кире Зафиров

Печати: Печатница „2- Август“ - Штип

ISSN: 1857- 8497

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ
ОБЛАСТИ АНГЛИСТИКА, МЕТОДИКА НА ЈАЗИК И МЕТОДИКА НА
ЛИТЕРАТУРА НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ
„ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 1902-164/6 од 19.11.2020 година донесена на 218. седница на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет, одржана на 19.11.2020 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на *еден наставник во сите звања* за наставно-научните области *англистика, методика на јазик и методика на литература* на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. Комисијата работеше во следниов состав:

- **проф. д-р Анжела Николовска** – претседател, редовен професор на Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје;
- **проф. д-р Екатерина Бабамова** – член, редовен професор на Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (во пензија);
- **проф. д-р Виолета Димова** – член, редовен професор на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 16.10.2020 година и во предвидениот рок се пријави само еден кандидат - **д-р Нина Даскаловска**, вонреден професор на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, вонреден професор д-р Нина Даскаловска, чест ни е на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката **вон. проф. д-р Нина Даскаловска** е родена на 9 мај 1965 година во Струмица, каде што завршува основно и средно образование. Во студиската 1983/1984 година се запишува на Филолошки факултет „Блаже Конески“ во Скопје на Катедрата за англиски јазик и книжевност, наставна и преведувачка насока, а дипломира во 1987 година со што се стекнува со стручен назив **професор по англиски јазик и книжевност – наставна и преведувачка насока.**

Во 2005 година Даскаловска се запишува на постдипломски студии по применета лингвистика и настава по англиски јазик на Универзитетот Нотингем во Велика Британија, а во 2007 ја одбранува магистерската теза под наслов „*Литературата во наставата по странски јазици: Јазичен пристап кон обработка на романот ‘Кон светилникот’*“, со што се здобива со научен степен **магистер по применета лингвистика и настава по англиски јазик.**

Во 2008 година ја пријавува темата за изработка на докторска дисертација со наслов „*Усвојување на вокабуларот на англискиот како странски јазик во Р. Македонија преку екстензивно читање*“ на Филолошкиот факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, која успешно ја одбранува на 22 февруари 2011 година и се здобива со научен степен **доктор по филолошки науки.**

Во ноември 2008 година Даскаловска се вработува на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип со звање **помлад асистент за наставно-научната област англистика** (Договор за вработување бр. 0307-193/66 од 1.11.2008 година). Во мај 2011 г. е избрана во звање **доцент за наставно-научните области методика**

на англиски јазик и методика на литературата по англиски јазик на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип (Универзитетски билтен бр. 58 од 15 април 2011 година; Одлука бр. 2402-54/6 од 4.5.2011 година на ННС на Филолошки факултет во Штип). Во јануари 2016 година кандидатката Даскаловска е избрана во звањето **вонреден професор за наставно-научните области методика на англиски јазик и методика на литературата по англиски јазик** на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип (Универзитетски билтен бр. 161 од декември 2015 година; Одлука бр. 1902-41/5 од 18.1.2016 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип). Денес Даскаловска работи како вонреден професор на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип и одржува настава по предметите Методика на наставата по англиски јазик 1, Методика на наставата по англиски јазик 2, Методика на наставата по англиски јазик 3 и Методика на наставата по англиски јазик 4.

Кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска по завршувањето на додипломските студии една година работи како преведувач во Македонската радиотелевизија (МРТ) - Скопје, наредната година работи како наставник по англиски јазик во ОУ „Кирил и Методиј“ во Тетово, а од 1989 година до октомври 2008 година е вработена како наставник по англиски јазик во СОУ „Јане Сандански“ во Струмица.

1. Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање редовен професор

1.1 Научен степен доктор на науки од соодветната област: На 22 февруари 2011 година на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје кандидатката Нина Даскаловска **ја одбранува докторската дисертација со наслов „Усвојување на вокабуларот на англискиот како странски јазик во Р. Македонија преку екстензивно читање“ од областа методика на наставата по англиски јазик и книжевност** и се стекнува со звање доктор на филолошки науки.

1.2 Вонреден професор од научната област во која се избира: На 18 јануари 2016 година д-р Нина Даскаловска е избрана во наставно-научното звање **вонреден професор за наставно-научните области методика на англиски јазик и методика на литературата по англиски јазик** со 356,5 поени (Универзитетски билтен бр. 161 од декември 2015 година) со Одлука бр. 1902-41/5 од 18.1.2016 на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

1.3 Објавени најмалку шест рецензирани научни труда во референтна научна публикација во последните пет години пред објавување на огласот за избор:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Години на излегување на списанието
1	Daskalovska Nina	Acquisition of three word knowledge aspects through reading	The Journal of Educational Research, 2016 2019 Impact Factor 1.400	100
2	Daskalovska Nina	Patterns of word frequency used by Albanian and Turkish learners of English	Hikmet, Journal of Scientific Research, 2016	18

3	Daskalovska Nina, Ivanovska Biljana, Kusevska Marija, Ulanska Tatjana	The Use of Request Strategies by EFL Learners	Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2016	9
4	Daskalovska Nina, Ivanovska Biljana, Kusevska Marija	Реализација на говорниот чин замолување кај изучувачи на англискиот јазик на различно ниво на јазична компетенција	Knowledge in Practice, 2017	5
5	Daskalovska Nina	Can Language Learners Develop Their Pragmatic Competence with Self-study Modules?	Ubiquitous Learning: An International Journal, 2018	11
6	Daskalovska Nina, Ulanska Tatjana, Hadzi-Nikolova Adrijana	The Effects of Explicit Supplemental Instruction on Students' Language Competence	Knowledge – International Journal, 2019	5
7	Daskalovska Nina, Hadzi-Nikolova Adrijana	Teacher Roles in Foreign Language Instruction	Knowledge - International Journal, 2020	5
8	Даскаловска Нина	Приоди и активности за интегрирање на вокабуларот во наставата	Палимпсест, 2020	5

1.4 Објавен рецензиран универзитетски учебник или монографија од научната област за која се избира:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Издавач	Година на издавање
1.	Daskalovska Nina	English Language Teaching Methods and Approaches	Goce Delcev University, Stip	2019
2.	Даскаловска Нина, Кузмановска Драгана, Димова Виолета	Дополнителната настава - подготовка за поуспешно студирање.	Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	2019

2. Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска има богато искуство и во наставно-образовната и во научноистражувачката дејност. Работното искуство во наставно-образовната дејност го започнува во 1989 во гимназијата „Јане Сандански“ во Струмица каде што работи како наставник по англиски јазик сè до 2008 година, кога преминува во високото образование. На Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип работи веќе 12 години и подготвува идни наставници по англиски јазик. Кандидатката има и плодна научноистражувачка дејност која вклучува голем број научни трудови, меѓу кои и трудови објавени во списанија со фактор на влијание, скрипти и практикуми, монографии, универзитетски учебник, како и голем број рецензии на трудови и книги.

2.1 Наставно-образовна дејност: Кандидатката д-р Нина Даскаловска од 2008 година е во редовен работен однос на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. На 1 ноември 2008 година е избрана за помлад асистент за наставно-научната област англистика. На 4 мај 2011 г. е избрана во наставно-научното звање доцент за наставно-научните области методика на англиски јазик и методика на литературата (Универзитетски билтен бр. 58 од 15.4.2011 година) со Одлука бр. 2402-54/6 од 4.5.2011 година на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. На 18 јануари 2016 година е избрана во наставно-научното звање вонреден професор за наставно-научните области методика на англиски јазик и методика на литературата по англиски јазик на Катедрата за англиски јазик и книжевност (Универзитетски билтен бр. 161 од декември 2015 година) со Одлука бр. 1902-41/5 од 18.1.2016 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип.

Во периодот од студиската 2015/2016 до студиската 2019/2020 година кандидатката успешно ги извршува своите наставни активности како вонреден професор по следните предмети на **прв циклус студии** на Филолошки факултет во Штип:

- Теорија на методиката на наставата по англиски јазик и книжевност 1 (2+2+1) – задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019);
- Теорија на методиката на наставата по англиски јазик и книжевност 2 (2+2+1) – задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019);
- Методика на наставата по англиски јазик 1 (2+2+1) – задолжителен предмет (студиска 2019/2020);
- Методика на наставата по англиски јазик 2 (2+2+1) – задолжителен предмет (студиска 2019/2020)
- Методика на наставата по англиски јазик и книжевност 1 (пракса) (2+2+2) - задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020);
- Методика на наставата по англиски јазик и книжевност 2 (пракса) (2+2+2) - задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020);
- Методика на наставата по англиски јазик – модул Рано учење на англиски јазик на Факултет за образовни науки (1+1+1) – изборен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020).

Кандидатката, исто така, активно учествува во реализација на наставата на **втор циклус студии** на Филолошки факултет каде што реализира предавања по следниве предмети:

- Теорија и практика во наставата по англиски јазик и книжевност - задолжителен предмет;
- Усвојување на англискиот како странски јазик - задолжителен предмет;
- Технологијата во наставата по англиски јазик – изборен предмет;
- Литературата во наставата по англиски – изборен предмет;
- Деловен англиски јазик – изборен предмет;
- Методологија и организација на научноистражувачка работа - задолжителен предмет;
- Вокабуларот во наставата по англиски јазик – изборен предмет;
- Оценување во наставата по англиски јазик – изборен предмет;
- Применета лингвистика и настава по англиски јазик - задолжителен предмет.

За предметот Деловен англиски јазик кандидатката Даскаловска е ангажирана на сите факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Кандидатката д-р Нина Даскаловска е ангажирана и во наставата за **трет циклус студии** за предметот Напреден англиски јазик на сите факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

За потребите на наставно-образовниот процес на Филолошкиот факултет во Штип, д-р Нина Даскаловска има објавено на веб-страницата на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип две рецензирани скрипти и еден рецензиран практикум, а во 2019 г. објави и универзитетски учебник со наслов „English Language Teaching Methods and Approaches“. Треба да се истакне дека кандидатката, вонреден проф. д-р Нина Даскаловска, била ментор за изработка на дипломски трудови на над педесетина кандидати на прв циклус, како и ментор за изработка на магистерски трудови на над десет кандидати на втор циклус на студии на Катедрата за англиски јазик и книжевност. Исто така, била член на бројни комисији за одбрана на дипломски и магистерски трудови на Филолошки факултет во Штип. Освен тоа, кандидатката била член на Комисија за одбрана на докторска дисертација на Националниот институт за технологија Тиручирапали (National Institute of Technology Tiruchirappalli) во Индија во 2016 година, на Филолошкиот Факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во 2017 година и на Карловиот универзитет во Прага во 2019 година.

2.2 Научноистражувачка дејност (оценка на научните, стручните и други остварувања на кандидатот што се релевантни за утврдување на условите за избор во звање редовен професор): Кандидатката д-р Нина Даскаловска е автор и коавтор на голем број трудови објавени во домашни и меѓународни списанија и зборници од областа на методиката на наставата по англиски јазик, со што Даскаловска дава значаен придонес во истражувањата и дискусиите во таа област. Треба да се напомене дека кандидатката д-р Нина Даскаловска има објавено и два труда во списанија со импакт на влијание (Computer Assisted Language Learning, IF=2.642; The Journal of Educational Research, IF=1.400). Исто така, треба да се истакне дека нејзините трудови се цитирани во голем број списанија со фактор на влијание, како што се *Computer Assisted Language Learning, Consciousness and Cognition, System, Foreign Language Annals, International Journal of Corpus Linguistics, International Journal of Lexicography, The Journal of Education Research, Language Learning* и многу други. Кандидатката исто така има учествувано на голем број меѓународни конференции во земјава и во странство. Како признание за нејзиниот придонес во областа на изучувањето на странските јазици, кандидатката д-р Нина Даскаловска беше поканета да учествува со свој прилог во креирањето на најголемата енциклопедија за настава по англиски јазик - *TESOL Encyclopedia of English Language Teaching* во издание на John Wiley & Sons, Inc., САД. Во продолжение ги наведуваме објавените трудови со кратка евалуација за секој труд.

I. Научни книги/поглавја во научни книги (монографии)

- 1. Даскаловска, Н., Кузмановска, Д., Димова, В. (2019). Дополнителната настава - подготовка за поуспешно студирање.** Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип, Република Северна Македонија. ISBN: 978-608-244-644-8.

Евалуација на трудот: Оваа книга произлезе од истражувањата кои беа реализирани во рамките на проектот „Дополнителната настава во функција на подобрување на знаењата на студентите на Филолошкиот факултет“ на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Северна Македонија, кој беше финансиран од средствата од Фондот за научноистражувачка работа при Универзитетот. Проектот се спроведе во периодот од септември 2017 до септември 2019 година. Поттик за реализација на проектот беше сознанието дека многу студенти кои се запишуваат на академски студии немаат доволно знаења и вештини за да можат успешно да ги започнат студиите и да напредуваат во стекнување на нови знаења и вештини. Учесници во проектот беа сите студенти запишани во прва година на Филолошкиот факултет. Во книгата се вклучени сите трудови кои произлегоа од овој проект, а кои беа презентирани на меѓународни конференции или објавени во меѓународни списанија.

- 2. Иванова, М., Даскаловска, Н. Димова, В., Кузмановска, Д. (2019). Обработка на литературни дела во наставата по македонски јазик.** Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Република Северна Македонија. ISBN: 978-608-244-645-5.

Евалуација на трудот: Оваа книга произлезе од реализацијата на проектот „Дополнителната настава во функција на подобрување на знаењата на студентите на Филолошкиот факултет“ на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Северна Македонија, кој беше финансиран од средствата од Фондот за научноистражувачка работа при Универзитетот. Книгата

содржи примери на користење на извадоци од литературни дела во наставата по македонски јазик со примена на јазични приоди кои го интегрираат учењето на јазикот и литературата со цел учениците да ги развиваат своите способности за интерпретација и донесување заклучоци за јазикот преку фокусирање на релациите помеѓу формите и значењата.

3. Кусевска, М., Ивановска, Б., **Даскаловска, Н.** (2017). *Прагматичка компетенција кај македонските изучувачи на англискиот и на германскиот јазик*. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Република Северна Македонија. ISBN: 978-608-244-412-3.

Евалуација на трудот: Оваа книга е резултат на истражувањата спроведени во рамките на проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Македонија, кој се одвиваше во периодот од јануари 2015 до декември 2016 година. Идејата за овој проект произлезе од потребата за добивање веродостојни податоци за способноста на изучувачите на англиски и германски јазик да комуницираат на јазиците што ги изучуваат, како и од потребата за изнаоѓање методи кои ќе им помогнат да ги подобрат нивните комуникациски компетенции.

4. **Daskalovska, Nina** (2018). Historical Perspectives on Teaching Speaking. In John I. Liontas (Ed.), *TESOL Encyclopedia of English Language Teaching*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Евалуација на трудот: Постојат многу причини за учење странски јазици, но за поголемиот број ученици развивањето на вештината на зборување е основна. Комуникативните приоди кои се појавија во 70-тите години ја потенцираат важноста на развивање на комуникативната вештина на учениците. Иако и други методи се обидувале на влијаат на развојот на вештината на зборување, нивните принципи или техники не овозможувале создавање на течни говорители на целниот јазик. Во ова поглавје се дава преглед за местото и начинот на поучување на вештината зборување од почетоките до денес и се дискутира за ефикасноста на комуникативните приоди во развивањето на комуникативната компетенција на изучувачите на странски јазици.

5. **Daskalovska, Nina** (2018). Extensive Reading and Vocabulary Acquisition. In: Joseph Ponniah & Sathyaraj Venkatesan (Eds.), *The Idea and Practice of Reading*. Springer, Singapore, pp. 25-40. ISBN 978-981-10-8571-0

Евалуација на трудот: Еден од најважните аспекти на учење странски јазик е усвојување на вокабулар. Многу научници се согласуваат дека и покрај тоа што директната настава може да придонесе за учење на вокабулар, најголемиот дел од растот на вокабуларот се случува додека учениците се изложени на целниот јазик. Бидејќи многу студиите покажале дека опсегот на вокабуларот во говорниот јазик е многу помал од оној во пишаните текстови, се верува дека главниот фактор што влијае на развојот на вокабуларот е количината на текстови што ги читаат учениците. Голем број студии покажале дека учениците на странски јазик можат да усвојат вокабулар преку читање и дека програмите за учење јазик кои вклучуваат екстензивно читање се поефикасни отколку само експлицитното учење на вокабуларот преку деконтекстуализирани вежби. Затоа, наставата по јазик треба да вклучува експлицитно учење на вокабулар, како и стратегии за учење на вокабулар и стратегии за читање, но исто така треба да обезбеди можности за инцидентно учење вокабулар преку екстензивно читање, бидејќи тоа е еден од најдобрите начини за развој на знаењето за вокабуларот и вештината на читање. Поглавјето ја разгледува важноста на екстензивното читање за развојот на јазикот со фокус на усвојувањето на вокабулар и вклучува студии за ефектите од читањето врз усвојувањето на вокабуларот. Последниот дел е посветен на карактеристиките на успешните програми за екстензивно читање, изборот на материјали за читање и импликациите за наставата.

II. Трудovi со оригинални научни резултати објавени во научни списанија опфатени во СЦИ.

6. **Daskalovska, Nina** (2015) Corpus-based versus traditional learning of collocations. *Computer Assisted Language Learning*, 28 (2). pp. 130-144. (IF=2.642)

Евалуација на трудот: Еден од аспектите на знаење на зборовите е колокацијата, односно со кои други зборови вообичаено се користи дадениот збор. Бидејќи знаењето на колокациите е суштинско за правилна и точна употреба на јазикот, учењето на колокациите треба да има централно место во учењето на вокабуларот. Постојат различни мислења за најдобрите начини на учење на колокациите. Во овој труд се истражува ефикасноста на активности базирани на корпуси за усвојување на колокациите глагол-прилог споредени со традиционални активности кои се застапени во учебниците за изучување на странски јазици. Резултатите покажуваат дека учесниците кои ги учеа колокациите со помош на корпуси стекнаа поголемо знаење и покажаа подобри резултати на сите делови од тестот.

7. **Daskalovska, Nina** (2016) Acquisition of three word knowledge aspects through reading. *The Journal of Educational Research*, 109 (1). pp. 68-80. ISSN 0022-0671. (IF=1.400)

Евалуација на трудот: Голем број студии покажаа дека изучувачите на странски јазици можат да учат вокабулар преку читање. Целта на ова истражување беше да се утврди: а) ефектот од читање на автентичен роман врз усвојувањето на три аспекти на знаење на зборовите: спелинг, значење и колокации; б) влијанието на читањето врз усвојувањето на делумно и целосно знаење за зборовите и в) врската помеѓу честотата на зборот и неговото усвојување. Резултатите покажаа значително подобрување и на трите аспекти на знаење на зборовите. Инструментите за мерење на знаењето на зборовите детектираа поголемо зголемување на делумното отколку целосното знаење на значењата и колокациите. Најголемо подобрување кај сите аспекти на знаење на зборовите беше постигнато кај зборовите кои се среќаваат помеѓу 11 и 20 пати во текстот. Сознанијата од истражувањето сугерираат дека вклучување на екстензивно читање во програмите за учење на странски јазици значително ќе придонесат за подобрување на знаењето на вокабуларот.

III. Трудови објавени во меѓународни научни списанија и во зборници од меѓународни научни конференции

8. **Kusevska, Marija and Ulanska, Tatjana and Ivanovska, Biljana and Daskalovska, Nina and Mitkovska, Liljana** (2015) Assessing Pragmatic Competence Of L2 Learners. *Journal of Foreign Language Teaching and Applied Linguistics* (J-FLTAL). pp. 149-158. ISSN 2303-5528

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е истражување на компонентите на прагматичка компетенција кај изучувачите на странски јазици. Развивањето на прагматичката компетенција е предмет на многу трудови и публикации. Заедничката европска рамка за јазиците исто така го адресира ова прашање. Според неа, комуникативната компетенција ја сочинуваат лингвистичката, социо-лингвистичката и прагматичката компетенција. А прагматичката компетенција го вклучува знаењето на принципите според кои пораките се организираат, се користат за искажување на комуникативни функции и се подредуваат според интеракциски и трансакциски шеми. При одредувањето на прагматичката компетенција на изучувачите на странски јазици се соочуваме со две прашања: 1. кои компоненти на меѓујазикот на учениците треба да се мери, и 2. како да се мери. Во овој труд прво го дефинираме поимот меѓујазична прагматика. Потоа се осврнуваме на прашања поврзани со прагматичката компетенција и компонентите кои се важни за нејзиниот развој. На крај, дискутираме за инструментите и методите за тестирање на меѓујазичната прагматичка компетенција.

9. **Кулакова, М. и Даскаловска, Н.** (2015). Интегрирање на модерната технологија во наставата по англиски јазик. *Годишен зборник 2015 - Филолошки факултет, УГД - Штип*, 6 (1). pp. 239-252. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Живееме во свет во кој технологијата е застапена во речиси секој аспект од животот. Ако технологијата е застапена во нашиот секојдневен живот тогаш е сосема нормално да биде застапена и во училищата. Правилното интегрирање на модерната технологијата во наставата по англиски јазик може да придонесе за позитивна промена и полесно постигнување на образовните цели. Затоа целта на овој труд е да се доловат начините преку кои модерната технологија ќе може успешно да се интегрира во наставата по англиски јазик. Модерната технологија може да е предизвик за многу наставници, но со нејзино успешно интегрирање предностите се многубројни. Во учењето и предавањето на јазик технологијата може да се користи за: доаѓање до информации од секаков вид особено за јазикот, изложување на јазикот, забава, пишување текстови, објавување на работата на учениците, комуницирање со други ученици, менаџирање и организирање на учењето итн.

10. **Батевска, М. и Даскаловска, Н.** (2015). За комплексноста на изучување нови зборови во наставата по странски јазици. *Годишен зборник 2015 - Филолошки факултет, УГД - Штип*, 6 (1). pp. 229-238. ISSN 1857-7059

Евалуација на трудот: За да можат успешно да комуницираат на кој било странски јазик, потребно е учениците да поседуваат определен фонд на зборови на тој јазик, т.е. определен вокабулар кој соодветствува на нивното јазично ниво во рамките на Заедничката европска референтна рамка за јазици. Токму ова е една од примарните цели на наставата по англиски јазик, да ги оспособи учениците за успешна комуникација на англиски јазик во различни ситуации, да ги поттикне учениците за понатамошно рецептивно и продуктивно користење на странскиот јазик и непрекинато збогатување на веќе постоечкиот лексички фонд. Па, одовде несомнено произлегува дека суштината на еден јазик е неговиот вокабулар, а успешното совладување на јазичните вештини: читање, слушање, зборување и пишување, кај учениците, е директна последица на постојано учење

и збогатување на нивниот фонд на зборови. Во овој труд се дефинираат термините „вокабулар“ и „збор“, се дава преглед на тоа што значи да се знае еден збор и кои аспекти на знаење на зборот ги опфаќа. Понатаму, ќе се разгледа како изучувањето на вокабуларот влијае врз целокупните јазични вештини. Поради комплексниот процес и аспекти на учење и поучување на вокабуларот на кој било странски јазик потребна е имплементација на систематски стратегии и методи како од страна на учениците, така и од страна на наставниците, нови, современи и збогатени методи кои ќе им помогнат на учениците полесно и долгорочно да го консолидираат потребниот вокабулар.

- 11.** Ivanovska, Biljana and **Daskalovska, Nina** and Kusevska, Marija and Ulanska, Tatjana (2015) Определување прагматичка компетенција кај изучувачите на англиски и германски јазик. *International Journal Scientific and Applicative papers: Knowledge*, 11/1. ISSN 1857-92

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да се анализираат компонентите што треба да се совладаат при усвојувањето на англискиот и на германскиот јазик како странски јазици. Овој труд дава преглед на првата фаза од нашиот истражувачки проект, насловен како „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ (“The role of explicit instructions in developing pragmatic competence in learning English and German as a foreign language”) кој се изведува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Се обидуваме да ја дефинираме прагматичката способност на студентите при изучувањето на странскиот јазик, потоа ги опишуваме инструментите што ги користиме за собирање на податоци, како и методот за нивна анализа. Во процесот на усвојување на странскиот јазик комуникацијата и прагматичката компетенција се многу тесно поврзани. За да можат успешно да комуницираат на странскиот јазик студентите мораат добро да ги познаваат не само јазикот, туку и културата. Ова претставува ново искуство за нив и бара соодветна подготовка и правилни насоки за усвојување на прагматичката компетенција.

- 12.** **Даскаловска, Нина** (2015) Улогата на фидбекот во подобрувањето на учењето и на успехот кај учениците. *International Journal - Scientific and Applicative Papers*, 5 (10/1). pp. 58-63. ISSN 1857-92

Евалуација на трудот: Успехот на учениците зависи од многу фактори. Еден од поважните фактори е фидбекот или повратната информација која учениците ја добиваат од наставникот за нивната работа. Но, видот на фидбекот и начинот на кој наставниците им даваат повратна информација на учениците игра голема улога врз процесот на учење и на постигањата на учениците. За да биде ефективен, освен информација за работата на учениците, фидбекот треба да содржи и насоки и сугестии за понатамошната работа и да ги поттикнува и да ги мотивира учениците да размислуваат за своето учење, да поставуваат цели за учење и да користат стратегии за постигнување на тие цели. Како составен дел на формативното оценување, фидбекот е од особена важност за подигање на стандардите на учење кај сите ученици. Затоа е неопходно наставниците да ги знаат карактеристиките на ефективниот фидбек и стратегиите за давање фидбек заради подобрување на учењето и на успехот кај учениците.

- 13.** Ivanovska, Biljana and Kusevska, Marija and **Daskalovska, Nina** (2016). The speech act of request and its expressions in German interlanguage of Macedonian learners. *Knowledge: International Journal Scientific Papers*, 12.1. pp. 371-377. ISSN 1857-92

Евалуација на трудот: Говорниот чин барање е директен илокуциски говорен чин чија цел е да се доведе соговорникот во ситуација во која тој треба да направи одредени промени на статусот или да изврши некое дејство. Кога сакаме да побараме нешто веднаш помислуваме на користење на императивната форма и барањето се смета за еден вид наредба. Но, освен со императивна форма, овој говорен чин може да се изрази и преку други лингвистички средства. Целта на овој труд е да се презентираат и дискутираат овие лингвистички средства придружени со примери добиени од македонски изучувачи на германскиот јазик.

- 14.** Ivanovska, Biljana and Kusevska, Marija and **Daskalovska, Nina** (2016). Assessing the pragmatic competence of Macedonian foreign language students. *Journal of Linguistics and Language Teaching*, 7 (2). ISSN 2190-4677

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да го претстави и анализира истражувањето за прагматичката компетенција и нејзините компоненти кај изучувачите на странски јазик. Описот на развојот на прагматичката компетенција кај изучувачите на странски јазици е истражуван и анализиран во многу трудови и публикации кои се занимаваат со меѓукултурна и меѓујазична прагматика. Во овој труд прво ја дефинираме привремената јазична прагматика. Потоа се повикуваме на проблемите поврзани со прагматските компетенции и компоненти, кои се релевантни за нивниот развој. Конечно, разговараме за инструментите и методите за тестирање на привремени прагматични јазични вештини.

15. Kusevska, Marija and Ivanovska, Biljana and **Daskalovska, Nina** and Ulanska, Tatjana (2016) Profiling Pragmatic Competence of Foreign Language Learners. *Romanian Journal of English Studies*, 13 (1). pp. 79-90. ISSN 2286-0428

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да се истражат компонентите кои треба да ги усвојат изучувачите на странски јазици за да ја развијат нивната прагматичка компетенција. Во овој труд се дава опис на првата фаза од проектот за развивање на прагматичка компетенција кај изучувачите на странски јазици на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Северна Македонија. Прво го дефинираме поимот прагматичка компетенција, потоа ги дискутираме инструментите за собирање на податоци и процедурите, и даваме сугестии за идни истражувања.

16. Кусевска, М., Ивановска, Б. и **Даскаловска, Н.** (2016) Говорот на изучувачите на англискиот јазик наспрема говорот на родените говорители. *Годишен зборник 2016 - Филолошки факултет, УГД - Штип*, 7 (1). pp. 7-16. ISSN 1857-7059

Евалуација на трудот: Предмет на истражување на овој труд е реализацијата на говорниот чин на приговарање кај родените говорители и кај македонските изучувачи на англискиот јазик. Се анализираат два аспекти на реализацијата на овој говорен чин: директноста во изразувањето и модификацијата на говорниот чин, внатрешна и надворешна. Анализата покажа дека родените говорители покажуваат преферентност кон конвенционално-индиректното формулирање на приговарањето, а македонските изучувачи кон директното. Беа забележани значајни разлики и во поглед на модификацијата на приговарањето. Овие разлики придонесуваат за различно јазично однесување на припадниците на овие две култури, што може да доведе до пречки во меѓукултурната комуникација.

17. Ивановска, Б., Кусевска, М. и **Даскаловска, Н.** (2016). Говорниот чин барање и модалноста како негова карактеристика во меѓујазикот на македонските изучувачи по странски јазик. *Прва меѓународна научна конференција (филологија, култура, образование). Зборник на трудови.* УГД, Штип, Р.Македонија . pp. 247-255.

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да се направи анализа и истражување на говорниот чин барање и да се опише модалноста како негова карактеристика кај студентите–изучувачи на германскиот јазик од Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Истражувањата се базираат на анализите и резултатите добиени од проектот „Улогата на експлицитните инструкции за анализа на прагматичките компетенции кај студентите по англиски и германски јазик како странски јазик“ („The role of explicit instruction in developing pragmatic competence in learning English and German as a foreign language“), проект што се изведува на Филолошкиот факултет во Штип. Проектот е инспириран од важноста на прагматичките знаења и компетенции, кои треба да ги владеат студентите по странски јазици и да им овозможат на студентите да комуницираат соодветно во јазикот цел и соодветно на тоа да дејствуваат и да општат на изучуваниот странски јазик. Постојат повеќе различни класификации на модалноста, но сите тие се однесуваат на оцената на говорителот и на содржината на исказот. Модалните глаголи и модалните зборови во поврзаност со наведениот говорен чин се разгледуваат како лексички показатели на модалноста. Го разгледуваме говорниот чин барање преку изразување на три различни типа барање: а) барање на информации, б) барање за извршување на некоја активност и в) барање на дозвола. Се даваат репрезентативни примери добиени од анализите спроведени кај студентите кои студираат странски јазик (германски), добиени преку тестот за дискурсна анализа, интервју или игра по улоги.

18. Ивановска, Б., Кусевска, М. и **Даскаловска, Н.** (2016). Говорниот чин барање и модификација на барањата. *International Journal Knowledge*, 14.1. pp. 397-400. ISSN 1857-92

Евалуација на трудот: Во овој труд се претставуваат истражувањата и резултатите од проектот насловен „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ (The role of explicit instruction in developing pragmatic competence in learning English and German as a foreign language), проект кој се изведува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, а кој се постави за истражување заради зголемениот интерес за прагматиката и прагматичките проучувања кај изучувачите на странски јазик (англиски и германски). Во центарот на истражувањата на овој труд се наоѓа говорниот чин барање, како и нашиот обид да се определат елементите од коишто се состои барањето, поткрепени со примери добиени од испитаници – студенти од Филолошкиот факултет од Штип. Анализите се насочуваат кон испитување на составните делови на овој говорен чин, како на пример: апел, помошни елементи за изразување на барањето, глава на говорниот чин, внатрешни модификатори, како и детален преглед на внатрешните и надворешните модификатори за да се увиди кои се најчесто употребувани елементи. Нашата анализа се насочува понатаму

кон испитување на синтаксичките ублажувачи и нивната функција кои се користат за изразување на говорниот чин барање, како и нивната специфичност во мајчиниот и во странскиот јазик. Испитувањата се потврдуваат со примери од тестот за дискурсна анализа (DCT), како и со примери добиени од инструментот за испитување и оценување прагматичка компетенција игра по улоги (role plays).

19. Ivanovska, Biljana and Kusevska, Marija and **Daskalovska, Nina** and Ulanska, Tatjana (2016). On the Reliability of Discourse Completion Tests in Measuring Pragmatic Competence in Foreign Language Learners. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 25 (1). pp. 437-443. ISSN 2307-4531

Евалуација на трудот: Овој труд се фокусира на резултатите на истражувањето за начините на собирање на податоци за говорните чинови за мерење на прагматичката компетенција на изучувачите на германски и англиски јазик на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Северна Македонија. За истражувањето се користеше прашалник за пополнување на дискурс за споредување на говорните чинови барања, поплаки и извинувања преку тестирање на изучувачи на германски и англиски јазик. Целта е, врз основа на резултатите, да се утврди дали прашалникот за пополнување на дискурс е соодветен инструмент за мерење на прагматичката компетенција.

20. **Daskalovska, Nina** (2016) Patterns of word frequency used by Albanian and Turkish learners of English. *Hikmet, Journal of Scientific Research*, 27 (1). pp. 90-103. ISSN 1857-5935.

Евалуација на трудот: Корпусната лингвистика, која се појави како нова дисциплина во 80-тите, обезбеди алатки за подобар опис и анализа на јазиците. Развојот на таа дисциплина доведе до креирање на корпуси кои содржат текстови од изучувачи на англиски јазик со цел опишување на јазикот на изучувачите и идентификување на разликите помеѓу различни групи на ученици, како и разликите помеѓу изучувачи на англиски јазик и изворни говорители. Овие корпуси овозможува да се добијат повеќе сознанија за процесите вклучени во усвојување на јазикот и да се подобри начинот на учење и поучување. Во овој труд се презентира истражување со помош на корпус за користењето на најчестите зборови во англискиот јазик од страна албански и турски изучувачи. Резултатите покажуваат дека албанските и турските изучувачи на англискиот јазик помалку ги користат првите десет најчести зборови од вообичаено, а имаат преголема употреба на зборовите од групите од 30 до 100 најчести зборови. Друго сознание од истражувањето е дека учениците користат поопшти зборови и избегнуваат употреба на понијансирани зборови при пишувањето.

21. **Daskalovska, Nina** and Ivanovska, Biljana and Kusevska, Marija and Ulanska, Tatjana (2016). The Use of Request Strategies by EFL Learners. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 232. pp. 55-61. ISSN 1877-0428

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е истражување на употребата на стратегиите за искажување барање кај изучувачите на англискиот јазик во Република Северна Македонија. Учесници во истражувањето беа изучувачи на англискиот јазик на средно ниво на јазична компетенција. Во истражувањето се користеа два инструменти за тестирање: играње по улоги и прашалник за пополнување на дискурс. Одговорите на учесниците беа анализирани врз основа на класификацијата на стратегиите за искажување барање предложена од Блум-Кулка и др. Анализата покажа дека најчесто употребувани стратегии и во формални и во неформални ситуации се стратегиите кои припаѓаат во групата на конвенционално индиректни стратегии.

22. Илиевска, Татјана и **Даскаловска, Нина** (2017). Инцидентно усвојување на нов вокабулар преку читање басни. *Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание)*, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. II, бр. 3, стр. 245-254. ISSN 2545-3998

Евалуација на трудот: Многубројни студии покажуваат дека читањето на литературни текстови зазема значајно место во усвојувањето на нов вокабулар при процесот на изучување на странски јазик. Ова истражување е спроведено со цел да се истражи а) колку читањето и обработката на басни со јазичен приод може да придонесат за усвојување на вокабуларот на англискиот јазик и б) дали има разлика во квантитетот на усвоениот вокабулар преку читање и обработка на басни со оној усвоен преку изработка на традиционални вежби за вокабулар. Резултатите од истражувањето покажаа дека учениците кои на редовните часови читаа и разработуваа басни, и покрај тоа што имаа послаби резултати на преттестот, на посттестот покажаа многу повисоки резултати.

23. **Daskalovska, Nina** and Dimova, Violeta and Kuzmanovska, Dragana and Kirova, Snezana and Ivanova, Biljana and Ulanska, Tatjana and Tasevska, Marica and Hadzi-Nikolova, Adrijana (2017). The role of supplemental instruction in improving students' language

competence at the Faculty of Philology. *Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers*, 19.3 (14). pp. 185-191. ISSN 1857-923X

Евалуација на трудот: Фокусот на овој труд е проектот „Дополнителната настава како алатка за подобрување на јазичната компетенција на студентите на Филолошкиот факултет“. Студентите кои се запишуваат во прва година на студии на Филолошкиот факултет во Штип имаат различно ниво на јазична компетенција, така што студентите со пониско ниво на јазична компетенција се соочуваат со тешкотии при постигнувањето на целите на програмите по предметите Современ македонски/англиски/германски јазик. Целта на проектот е да се утврдат ефектите од дополнителната настава врз подобрувањето на јазичната компетенција на студентите.

24. Daskalovska, Nina and Ivanovska, Biljana and Kusevska, Marija (2017) Реализација на говорниот чин замолување кај изучувачи на англискиот јазик на различно ниво на јазична компетенција. *Knowledge in Practice*, 20 (6). pp. 2747-2753. ISSN 2545-4439

Евалуација на трудот: Успешната комуникација подразбира не само знаење на граматиката и вокабуларот на целиот јазик, туку и примена на комуникациските правила кои се базираат на принципот на учтивост. Овие комуникациски правила и принципи спаѓаат во доменот на прагматичката компетенција, која е дел од комуникативната компетенција. При усвојувањето на мајчиниот јазик, децата во текот на комуникацијата со луѓето околу нив ги усвојуваат и прагматичките правила на групата на која припаѓаат. За разлика од нив, кај изучувачите на странски јазик кои го учат јазикот во контекст во кој нема доволен инпут на целиот јазик и недостасуваат можности за комуникација, развојот на прагматичката компетенција не оди паралелно со развојот на граматичката компетенција. За жал, и во учебниците не се посветува доволно внимание на развивање на прагматичката компетенција. Истражувањето кое е предмет на овој труд е дел од проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, чија цел беше да се утврди ефектот од експлицитно учење на говорните чинови на замолување, извинување и приговарање врз развојот на прагматичката компетенција кај студентите од катедрите за англиски и германски јазик. Ова истражување се фокусира на реализацијата на говорниот чин на замолување кај изучувачите на англиски јазик на три различни нивоа на јазична компетенција (Б1, Б2 и Ц1). Како инструмент за одредување на прагматичката компетенција на учесниците се користеше играње по улоги кој се состоеше од три ситуации: а) замолување упатено кон лице на повисока позиција, б) замолување упатено кон непознато лице, и в) замолување упатено кон пријател. Целите на истражувањето беа да се утврдат стратегиите за замолување кои ги користат учесниците во трите ситуации, да се идентификуваат внатрешните и надворешните модификации кои ги користат учесниците при реализацијата на говорниот чин на замолување и да се споредат кај трите групи учесници, како и да се утврди перспективата, односно дали замолувањето е насочено кон соговорникот или кон говорителот, или пак замолувањето е изразено од заедничка перспектива или безлично. Резултатите покажуваат разлики во однос на некои параметри и сличности кај други. Во однос на видот на стратегиите, кај учесниците со повисоко ниво на јазична компетенција се забележува поголем број на различни стратегии. Тие исто така користат повеќе внатрешни и надворешни модификатори. Што се однесува до перспективата, кај трите групи доминира замолување насочено кон соговорникот.

25. Dimova, Violeta and Daskalovska, Nina and Kuzmanovska, Dragana and Ivanova, Biljana (2017) Дополнителната настава прв чекор кон подобрување на јазичната компетенција на студентите на Филолошкиот факултет - идни наставници по македонски, англиски и германски јазик. *Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers*, 20.6. 2787 -2791. ISSN 1857-92.

Евалуација на трудот: Во овој труд ги анализираме резултатите од првите тестирања на студентите од прва година на катедрите по македонски, англиски и германски јазик, како првични показатели на претходно здобиените знаења на учениците од средното образование, а сега студенти на Филолошкиот факултет, во рамките на проектот „Дополнителната настава во функција на подобрување на знаењата на студентите на Филолошкиот факултет“.

26. Daskalovska, Nina (2018) Can Language Learners Develop Their Pragmatic Competence with Self-study Modules? *Ubiquitous Learning: An International Journal*, 11 (4). pp. 15-34. ISSN 1835-9795

Евалуација на трудот: Целта на ова истражување е да се утврдат ефектите од експлицитно учење на стратегиите за искажување барање преку користење на модули за самостојно учење. Учесници во истражувањето беа 52 македонски изучувачи на англискиот јазик на ниво Б2. Инструментот за мерење на знаењето на стратегиите пред и по третманот беше прашалникот за пополнување на дискурс кој се состоеше од шест сценарија. Третманот се состоеше од модули

за самостојно учење за развивање на прагматичката компетенција на студентите кои вклучуваа лекции, видеа, текстови и конверзации. Резултатите покажаа дека по третманот учесниците користеа поширок спектар на стратегии, повеќето од кои беа конвенционално индиректни стратегии. Тие го користеа маркерот за учтивост 'please' почесто по третманот. Исто така беше забележано зголемување во користење на внатрешна модификација на барањата преку употреба на лексички и синтаксички ублажувачи, додека употребата на надворешна модификација не покажа јасни тенденции.

27. Кусевска, М., Ивановска, Б. и Даскаловска, Н. (2018). Улогата на емпириските истражувања за развивање прагматичка компетенција кај изучувачите на странски јазици. *ФИЛКО - Зборник на трудови од Трета меѓународна научна конференција за филологија, култура и образование*. pp. 321-328. ISSN 978-608-244-308-9

Евалуација на трудот: Предмет на ова истражување е говорниот чин на приговарање во меѓујазикот на македонските изучувачи на англискиот јазик. Тоа има за цел да го сврти вниманието кон две значајни работи во изучувањето на странските јазици. Прво, сметаме дека со засилувањето на глобализацијата и зголемувањето на комуникацијата меѓу луѓето од различни култури, се зголемува и потребата за вклучување на прагматиката во наставните програми. За жал, и покрај тоа што прагматичките компетенции како концепт се составен дел и на ЗЕРП, во наставата на нив воопшто не се обрнува внимание. Второ, овој труд ја илустрира нашата заложба наставните програми за изучувањето на странските јазици воопшто, и за развивањето на прагматичките компетенции посебно, да се изработуваат врз основа на емпириски истражувања спроведени со македонски изучувачи во македонски услови. Истражувањето беше направено во рамките на проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ кој се спроведува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Во него учествуваа 52 студенти на Катедрата по англиски јазик на Б2 ниво. Во првата фаза на проектот беше спроведен Тест за пополнување на дискурс кој се состоеше од пет ситуации со различни контекстуални карактеристики. Одговорите на изучувачите беа споредени со одговори на родени говорители за да се откријат разликите меѓу двете групи. Врз основа на ова беше составен силабус и е-модул за усвојување на говорниот чин на приговарање. Добиените резултати покажуваат дека емпириските истражувања во прагматиката на меѓујазикот може да им дадат значајни насоки на наставниците за тоа што им е потребно на нивните студенти за подобрување на прагматичките компетенции. Клучни зборови: меѓујазик, прагматичка компетенција, говорни чинови, наставни програми, експлицитни инструкции.

28. Kusevska, Marija and Ivanovska, Biljana and Daskalovska, Nina (2018) Прагматички истражувања и наставата по странски јазици. *International Journal Knowledge*, 23 (5). pp. 1369-1374. ISSN 1857-923X

Евалуација на трудот: И покрај тоа што наставниците добиваат огромна помош од издавачите и од провајдерите на обуки за наставници, сепак има работи кои тие самите треба да ги направат. Во суштина, многу е важно тие самите да си поставуваат прашања од типот: Што знаат моите студенти? Со кои јазични проблеми се соочуваат? Зошто моите студенти на Б1, па дури и на Б2 ниво, ретко ги користат модалните глаголи could/ may/ might за кои сум сигурна дека ги знаат? Зошто во обичен разговор имаат проблем соодветно да одговорат на рутинските конверзациски изрази од типот It was nice talking to you? Зошто имаат проблем да прашаат дали единственото празно место во преполниот ресторан е слободно или да го побараат телефонот на лицето со кое штотуку се запознале? Денес станува речиси неопходно при барањето на одговорите на овие прашања професорите да се потпираат на резултатите на научните истражувања наместо да се потпираат на својата интуиција. Оттука, целта на овој труд е да го промовира користењето на емпириските прагматички истражувања во наставата по странски јазици и да даде конкретен пример како научните истражувања може да обезбедат доказ за тоа што изучувачите на странскиот јазик знаат, што треба уште да научат и како да го постигнат тоа. Според тоа, со овој труд сакаме: 1. да ја нагласиме потребата од проширување на научните истражувања во сите сфери на учењето на странските јазици во нашата земја; 2. да покажеме дека научните истражувања имаат практична примена; 3. да дадеме пример како научните истражувања може да се

инкорпорираат во наставата по странски јазици; и 4. да ги мотивираме наставниците да ги користат научните истражувања, па и самите да се занимаваат со истражување. Во еден од претходните наши трудови ја дискутираме употребата на резултатите на емпириските истражувања во прагматиката на меѓујазикот за креирање наставни планови. Во овој труд покажуваме како вака креираните програми може да се користат за составување лекции за совладување на откриените проблеми во областа на прагматиката. Прво, ги претставуваме резултатите од емпириските истражувања за развојот на прагматичката компетенција кај изучувачите на странски јазици добиени при реализацијата на проектот „Улогата на експлицитните инструкции за развивање прагматичка компетенција при учењето англиски и германски како странски јазици“ кој се одвива на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Македонија. По издвојувањето на оние форми за кои се потребни дополнителни активности, ги презентираме е-модулите кои ги составивме со цел да овозможат надминување на овие проблеми. На крај, ги презентираме идните активности на овој проект.

29. Kuzmanovska, Dragana and Kirova, Snezana and **Daskalovska, Nina** and Dimova, Violeta (2018). Greater degree of equivalence of phraseologisms from mother tongue as a fertile ground for studying them in a foreign language. *Conference Proceedings, 12th International Technology, Education and Development Conference*. pp. 7620-7623. ISSN 2340-1079

Евалуација на трудот: Фразеологизмите како специфични лексички конструкции се тешки за учење. Затоа, постоењето на делумно или целосно еквивалентни фразеологизми во мајчиниот и странскиот јазик се сметаат за повољна ситуација, односно колку е поголема еквиваленцијата на фразеологизми, толку полесно е за учениците да ги усвојат. Во овој труд се обидуваме да презентираме поконкретни објаснувања со примери во англискиот и германскиот јазик. Целта на трудот е да се потврди тезата дека степенот на еквиваленција на фразеологизми во мајчиниот и странскиот јазик го олеснува усвојувањето на странскиот јазик.

30. Kuzmanovska, Dragana and Kirova, Snezana and **Daskalovska, Nina** and Dimova, Violeta (2018). Developing Phraseological Competence in Foreign Language Learners. *Conference Proceedings, 12th International Technology, Education and Development Conference*. pp. 6687-6691. ISSN 2340-1079

Евалуација на трудот: Трудот е резултат на проектот „Дополнителна настава како алатка за подобрување на јазичните компетенции на студентите на Филолошкиот факултет“. Проектот е поделен во две фази што се спроведуваат во првиот и вториот семестар. Овој труд се однесува на дополнителната настава организирана во вториот семестар кога едната група го учи јазикот имплицитно преку употреба на литературни текстови во согласност со принципите на јазични пристапи за користење литература во училиштата за јазици. На почетокот на вториот семестар учесниците ќе бидат тестирани со цел да се утврди нивната фразеолошка компетенција, а на крајот на семестарот ќе има посттест за да се утврдат придобивките од овој пристап кон нивната јазична компетенција. Очекуваме дека резултатите ќе ја потврдат нашата теза дека развивањето на фразеолошката компетенција на студентите е од големо значење за подобрување на нивната целокупна јазична компетенција.

31. Milena, Gavrilova and **Daskalovska, Nina** (2018) Individual Learner Differences and Different Learning Styles. *Palimpsest International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research*, III (5). pp. 293-303. ISSN 2545-3998.

Евалуација на трудот: Истражувањата сè уште не можат да дадат одговор на прашањата: Дали учениците треба да поседуваат природна надареност или лингвистичка интелигенција за да учат странски јазици успешно? До кој степен влијаат мотивацијата и личноста на ученикот во процесот на усвојување на странскиот јазик? Дали децата се поуспешни во учењето на странски јазици од возрасните? Имајќи ги предвид овие прашања ќе се обидеме да дадеме краток преглед на компонентите кои го сочинуваат поимот индивидуални разлики помеѓу учениците, и нивното влијание врз успехот на учениците.

32. Hadzi-Nikolova, Adrijana and **Daskalovska, Nina** (2018). Reading Strategies in English Language Instruction. *Palimpsest International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research*, III (5). pp. 269-280. ISSN 2545-3998

Евалуација на трудот: За да бидеме во чекор со модерното општество, од огромна улога се промените во образовниот процес, во наставните планови и програми. Освен тоа, сведоци сме на бројни промени како во основните така и во средните училишта. Наставата по англиски јазик е особено значајна, бидејќи англискиот јазик е основата на новото време. Од таа причина, наставата по англиски јазик постојано се усовршува. Учениците веќе не се пасивни набљудувачи, туку активни учесници во реализацијата на наставната активност. Англискиот јазик се учи преку совладување на четирите јазични вештини: читање, слушање, пишување и зборување. Во овој труд се дава осврт на вештината читање која е особено значајна за успешно разбирање на стручната литература што во најголем дел е на англиски јазик, но и на литература што се чита за задоволство. Затоа е неопходно оваа вештина да се активира во раните училишни години. Притоа, стратегиите за читање кои се поделени на глобални стратегии, стратегии за решавање на проблеми и стратегии за поддршка играат огромна улога. Во овој труд се става акцент на досегашните теории и мислења во врска со важноста на овие стратегии, како и на некои истражувања направени во оваа област. Притоа се зема предвид кои стратегии учениците свесно ги применуваат, а кои ги запоставуваат. Оттука, клучна улога имаат наставниците чија задача е оспособување на учениците за успешно владеење на вештината читање и критичко размислување.

33. Ивановска, Б., Кусевска, М. и **Даскаловска, Н.** (2019). Меѓукултурни прагматички истражувања и прагматиката на меѓујазикот и нивно поврзување со практиката. *Годишен зборник 2011 - Филолошки факултет, УГД - Штип*, 10 (13). pp. 33-39. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Во овој труд се дава преглед на проектот насловен како „Развивање на меѓукултурните прагматички истражувања и истражувањата на прагматиката на меѓујазикот и нивно поврзување со практиката“, што е пријавен и одобрен од Фондот за научноистражувачката работа при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Проектот се состои од теоретски дел и од емпириски дел, каде се предвидени практични истражувања за говорните чиновни и за меѓукултурните прагматички истражувања. Во моментот, проектот се наоѓа во својата почетна фаза на изработка и во овој труд се претставува значењето на теоретските поставки на прагматиката на меѓујазикот и нивното поврзување со практиката.

34. **Daskalovska, Nina** and Ulanska, Tatjana and Hadzi-Nikolova, Adrijana (2019) The Effects of Explicit Supplemental Instruction on Students' Language Competence. *Knowledge – International Journal*, 30 (5). pp. 1151-1156. ISSN 2545 – 4439.

Евалуација на трудот: Во овој труд се презентирани првичните резултати од проектот „Дополнителна настава како алатка за подобрување на јазичните компетенции на студентите на Филолошкиот факултет“. Проектот започна во 2017 година на Филолошкиот факултет во Штип со главна цел да ги утврди ефектите на дополнителната настава врз подобрувањето на јазичната компетенција на студентите. Врз основа на резултатите од тестот со кој се утврди нивното ниво на јазична компетентност, учесниците беа поделени во две групи - А и Б. Дополнителната настава во првиот семестар беше спроведена со групата А, која беше експериментална група, користејќи експлицитни методи на настава, додека групата Б беше контролна група. Резултатите од експерименталната група покажаа дека постои значителна разлика помеѓу преттестот и посттестот, особено во делот за пишување, додека резултатите на контролната група не покажаа статистички значајна разлика.

35. Hadzi-Nikolova, Adrijana and **Daskalovska, Nina** and Tasevska, Marica (2019) Стратегии за читање пред, за време и после читањето. *Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers*, 30 (5). pp. 1107-1112. ISSN 2545-4439

Евалуација на трудот: Живееме во еден современ и информиран свет, свет на постојан напредок и усовршување, па треба да се движиме во согласност со промените. Промените во образовните процеси се одразуваат и на наставата по англиски како

странски јазик. Главна цел на усвојувањето на англискиот јазик денес е развивање на комуникативна компетенција преку активирање на четирите јазични вештини, една од кои е читањето. За да бидат успешни, учениците треба да се обучат да бидат самостојни и стратешки читатели, да знаат да ги искористат предностите што може да се добијат со владеењето на вештината читање. Со постојано вклучување на стратегиите за читање на училишниот час по англиски јазик, резултатите ќе бидат долгорочни за самите ученици. Овде ќе ставиме акцент на стратегиите што се применуваат пред, за време и после читање на текстот кои наставниците треба успешно да ги пренесат на учениците. Значи, промените треба да настанат од самите наставници, што на крај ќе резултира во подобри и поуспешни ученици. Клучни зборови: стратегии, трифазен процес, наставници, ученици.

36. Daskalovska, Nina (2019). The Importance of Cooperative Language Learning. *The 2019 IAI Academic Conference Proceedings*. ISSN 2671-3179.

Евалуација на трудот: Учењето на странски јазици не е лесна задача. За да реализираат успешна настава, наставниците треба да земат предвид многу фактори кои се важни за процесот на учење и да знаат различни методи и приоди кои може да се применат во наставата. Ако ја анализираме наставата по странски јазици од почетоките до сега, ќе видиме дека во различни периоди доминирале различни методи чија цел била пронаоѓање на најдобрите начини на учење. Иако голем број од тие методи се критикувани поради фокус на еден аспект и запоставување на друг аспект, сепак сите тие имаат нешто позитивно што не можеме да го игнорираме. Целта на овој труд е презентирање на карактеристиките и предностите на Кооперативното учење на јазици кое припаѓа на комуникативните приоди.

37. Daskalovska, Nina and Hadzi-Nikolova, Adrijana (2020) Teacher Roles in Foreign Language Instruction. *Knowledge - International Journal, Scientific Papers*, 41 (2). pp. 371-376. ISSN 2545-4439.

Евалуација на трудот: Главните учесници во процесот на учење и поучување се наставникот и учениците. Тие се еднакви партнери во овој процес бидејќи успехот и ефективноста на учењето и поучувањето не зависат само од наставникот. Иако наставникот е тој кој ги планира и организира часовите и ги мотивира и поттикнува учениците да учат за да го усвојат потребното знаење и да ги развијат потребните компетенции за да можат да го користат јазикот надвор од училиницата, учениците не може да бидат пасивни приматели на информациите пренесени од наставникот. Напротив, тие треба да се вклучени активно, да преземаат иницијатива и да бидат одговорни за своето учење. Во таква атмосфера на активна вклученост, учество и соработка, наставникот и учениците може да имаат многу различни улоги. Овие улоги зависат од контекстот на учење, верувањата на наставниците и учениците, нивните очекувања, итн. Овој труд се фокусира на улогите на наставникот во наставата по странски јазици.

38. Hadzi-Nikolova, Adrijana and Daskalovska, Nina (2020) The Role of Metacognition in Developing Reading Skills. *Knowledge - International Journal, Scientific Papers*, 41 (2). 415 -420. ISSN 2545-4439

Евалуација на трудот: Во наставата по странски јазик, наставникот е соочен со бројни предизвици, меѓу кои и развивање на вештината читање. Низ литературата поврзана со вештината читање постојано се среќаваме со поимите когнитивност и метакогнитивност. Додека когнитивноста е нашето свесно размислување, метакогнитивноста е „когнитивност за когнитивноста“, односно размислување за сопственото размислување. Во однос на процесот на читање, метакогнитивноста го опфаќа знаењето и регулирањето на стратегиите за читање од страна на учениците. Метакогнитивните стратегии за учење се поврзани со размислување за процесот на учење, планирање на учењето, набљудување на разбирањето додека се случува и оценување на самиот себе кога се завршува со процесот на учење. Од друга страна, когнитивните стратегии се подиректно поврзани со задачата за учење и вклучуваат директна манипулација и трансформација на материјалот за учење. Во овој труд ќе ставиме акцент на поимот метакогнитивност како и на неговиот историски развој. Исто така ќе се фокусираме на аспектите на метакогнитивноста и компонентите кои го сочинуваат тој процес, со посебен фокус на улогата на метакогнитивноста во процесот на читањето и развивањето на вештините на читање.

39. Даскаловска, Нина (2020). Приоди и активности за интегрирање на вокабуларот во наставата. *Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание)*, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. V, бр. 9, стр. 225-238. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Усвојувањето на голем број зборови кои се неопходни за користење на јазикот во разновидни ситуации е една од најголемите пречки со која се соочуваат учениците при учењето на странски јазик. Од друга страна, вокабуларот е клучната компонента на севкупната комуникативна компетенција. Истражувањата покажуваат дека учениците треба да знаат најмалку 3.000 зборовни семејства за да можат успешно да го користат јазикот и да читаат автентични текстови со разбирање. Ова води до заклучокот дека на учењето на вокабуларот треба да му се пристапи на организиран и принципиелен начин, земајќи ги предвид сознанијата и резултатите од истражувањата на полето на усвојувањето на вокабуларот. Предмет на овој труд се природите и активностите кои може да се користат во наставата за да се овозможи успешно усвојување на вокабуларот на странскиот јазик.

40. Даскаловска, Нина (2020). Теорија на шема. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, год. XI, бр. 15, стр. 9-15. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISSN: 1857-7059.

Евалуација на трудот: Развивањето на вештината на читање е една од поважните цели при изучување на странски јазици. Но, иако читањето, заедно со слушањето, спаѓаат во рецептивните вештини, не може да се каже дека читањето е пасивна активност бидејќи читањето со разбирање вклучува многу когнитивни процеси како што се сфаќање на главната идеја во текстот, идентификување на структурата на текстот, активирање на претходното знаење и негово поврзување со новите информации, правење претпоставки за содржината на текстот и слично. Процесите на читање најчесто се објаснуваат со моделите на читање, како што се „bottom-up“, „top-down“ и интерактивните модели. Но, кога зборуваме за моделите на читање, потребно е да ја споменеме и теоријата на шема која е предмет на овој труд и со која, исто така, се објаснува процесот на читање.

IV. Учество на меѓународни научни конференции

41. 7th International Scientific Conference: Knowledge – Capital of the Future. Topic: Knowledge for Capabilities and Skills. Bansko, Bulgaria, 4-6 December, 2015. Paper: *Assessing pragmatic competence of English and German language students*.
42. 8th International Scientific Conference: Knowledge – Capital of the Future. Topic: Knowledge without Borders. Bansko, Bulgaria, 8-10 April, 2016. Paper: *The speech act of requests and its expressions in German interlanguage of Macedonian learners*.
43. Прва меѓународна научна конференција за филологија, култура и образование ФИЛКО, 18-19 март 2016, Штип, Република Северна Македонија. Труд: *Говорниот чин барање и модалноста како негова карактеристика во меѓујазикот на македонските изучувачи по странски јазик*.
44. 10th International Scientific Conference: The Power of Knowledge. 7-9 October, 2016, Agia Triada, Greece. Paper: *The speech act of requests and the modification of requests*.
45. 14th International Scientific Conference – The Power of Knowledge, 29 September – 1 October, 2017, Agia Triada, Greece. Paper: *The role of supplemental instruction in improving students' language competence at the Faculty of Philology*.
46. 15th International Scientific Conference – The Power of Knowledge, 17 – 18 December, 2017, Bansko, Bulgaria. Paper: *Реализација на говорниот чин замолување кај изучувачи на англискиот јазик на различно ниво на јазична компетенција*.
47. Трета меѓународна научна конференција за филологија, култура и образование ФИЛКО, април 2018, Штип, Република Северна Македонија. Труд: *Улогата на емпириските истражувања за развивање прагматичка компетенција кај изучувачите на странски јазици*.
48. 17th International Scientific Conference – The Power of Knowledge, 24-25 May, 2018, Budva, Montenegro. Paper: *Research in pragmatics and foreign language teaching*

49. 12th International Technology, Education and Development Conference, 5-7 March, 2018, Valencia, Spain. Paper: *Greater degree of equivalence of phraseologisms from mother tongue as a fertile ground for studying them in a foreign language.*
50. IAI International Academic Conference, 18 June, 2019, Barcelona, Spain. Paper: *The Importance of Cooperative Learning.*
51. 20th International Scientific Conference – Knowledge without Borders, 29-30 March, 2019, Vrnjacka Banja, Serbia. Paper: *The effects of explicit supplemental instruction on students' language competence.*
52. 27th International Scientific Conference – Knowledge for Sustainability, 21-23 August, 2020, Ohrid, Republic of North Macedonia. Paper: *Teacher roles in foreign language instruction.*

V. Рецензии на учебници, скрипти, книги и научни трудови во домашни и меѓународни списанија и зборници, и научни трудови опфатени со СЦИ

Во периодот од 2016 до 2020 година кандидатката д-р Нина Даскаловска има напишано голем број рецензии за учебници, скрипти, книги и научни трудови во домашни и меѓународни списанија и зборници. Особено треба да се истакнат големиот број рецензии за списанија со фактор на влијание. Во продолжение ќе ги споменеме поважните:

53. Рецензии на научни трудови во списанија со фактор на влијание:
- Computer Assisted Language Learning, IF = 2.642 (13 рецензии)
 - Language Learning and Technology, IF = 2.571 (3 рецензии)
 - Educational Technology and Society, IF = 2.086 (2 рецензии)
 - PLOS ONE, IF = 2.740 (1 рецензија)
 - The Asia-Pacific Education Researcher, IF = 1.120 (1 рецензија)
 - International Journal of Lexicography, IF = 1.107 (2 рецензии)
 - British Journal of Educational Technology, IF = 2.951 (2 рецензии)
54. Рецензии на книги/поглавја во книга:
- Reynolds, B.L., & Teng, M.F. (2019). *English Literacy Instruction for Chinese Speakers.* Singapore: Palgrave Macmillan. ISBN: 978-981-13-6652-9.
 - Siyanova-Chanturia, A., & Pellicer-Sánchez, A. (Eds.). (2018). *Understanding formulaic language: A second language acquisition perspective.* London, New York: Routledge.
 - Стојановиќ, Б., Мишиќ, Д. (2018). *Дечји светови у књигама – могуќности тумачења,* Врање: Педагошки факултет Врање.

3. Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска беше избрана за раководител на Катедрата за англиски јазик и книжевност во мај 2012 г. и сè уште ја извршува таа функција. Таа беше активно вклучена во сите аспекти на работата на Катедрата, меѓу кои и креирањето на студските програми за прв и втор циклус. Исто така, таа беше активно вклучена како истражувач во повеќе научноистражувачки проекти, како и во работата на бројни тела и комисии со што даде значителен придонес во функционирањето и унапредувањето на организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет во Штип. Во 2019 година кандидатката објави рецензиран учебник со наслов „English Language Teaching Methods and Approaches” кој ќе им помогне на студентите во успешно совладување на материјата по предметот Методика на наставата по англиски јазик 1 во 5 семестар.

VI. Рецензиран универзитетски учебник

55. **Daskalovska, Nina** (2019). *English Language Teaching Methods and Approaches.* Goce Delcev University, Stip, Republic of North Macedonia. ISBN 978-608-244-628-8

Евалуација на трудот: Целта на овој учебник и да се презентираат и објаснат најистакнатите теории за усвојување на мајчин и странски јазик, како и најважните методи и приоди кои ги воделе наставниците уште од почетокот на изучувањето на странски јазици. Учебникот е поделен на четири дела. Првиот дел е посветен на теориите на усвојување на мајчин и странски јазици. Вториот дел ги вклучува првите методи кои

се користеле во наставата по странски јазици, како што се *граматичко-преведувачкиот метод, директниот метод и аудиолинг-валниот метод*. Третиот дел се фокусира на антернативните методи во кои влегуваат *тотален физички одговор, тивкиот начин, сугестопедија и учење на јазикот во заедница*. Последниот дел е посветен на современите методи и приоди кои влегуваат под заедничкиот термин комуникативни приоди и овде се вклучени *комуникативно учење на јазикот, учење на јазикот со помош на задачи, природниот приод и кооперативно учење на јазикот*.

VII. Учество во научни проекти

56. Даскаловска Нина – главен истражувач (2016). Научноистражувачки проект „Стекнување и развивање на преведувачко-толкувачките компетенции кај студентите на насоката за преведување и толкување преку примена на најновите транслатолошки достигнувања и технологии“. Раководител и главен истражувач на проектот е кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска.

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на проектот се придобивките од примената на најновите транслатолошки достигнувања и технологии за студентите – идни преведувачи и толкувачи. Цел на проектот е стекнување и развивање на преведувачко-толкувачките компетенции кај студентите на насоката за преведување и толкување во поглед на: копјутерски-потпомогнатото преведување, конференциското толкување, судското преведување и преводот на книжевни текстови. Целна група: студентите на групите за преведување и толкување од сите групи застапени на Филолошкиот факултет во Штип.

57. Даскаловска Нина – главен истражувач (2017). Научноистражувачки проект „Дополнителната настава во функција на подобрување на знаењата на студентите на Филолошкиот факултет“. Раководител и главен истражувач на проектот е кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска.

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на овој проект е улогата на дополнителната настава во подобрување на знаењето и развивањето на јазичните компетенции по македонски, англиски и германски јазик кај студентите од прва година на Филолошкиот факултет во Штип. Учесници во проектот се сите студенти запишани во прва година на катедрите за македонски, англиски и германски јазик во академската 2017/2018 година. Овој проект има две главни цели: 1. Да го истражи влијанието на дополнителната настава врз подобрување на знаењето и зголемување на јазичната компетенција на студентите од прва година на Филолошкиот факултет. 2. Да ја утврди разликата помеѓу експлицитното и имплицитното учење на јазикот, односно помеѓу учење на јазикот преку експлицитен фокус на формата и усвојување на јазикот преку читање и анализа на литературни текстови.

58. Даскаловска Нина – истражувач (2018). Научноистражувачки проект „Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование“. Раководител и главен истражувач на проектот е проф. д-р Виолета Димова, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на овој проект се можностите за евалуација на наставниот процес во високото образование, во наставата по јазик и книжевност. Се истражуваат различни видови евалуациски постапки со цел да се утврди остварливоста на целите и задачите на наставата и учењето кои се трансформираат во квалитативни и квантитативни промени во развојот на студентите. Евалуацијата се одвива и во самиот процес на учењето, како и на крајот, како завршна фаза во процесот на наставата, односно се спроведе формативно и сумативно оценување на постигнувањата и на студентите и на нивните наставници. Со евалуација на наставата се следи и процесот на реализација на новите курсеви по одделни студиски програми, а од студентите се добиваат непосредни информации за тоа што навистина мислат за самиот курс. Повратните информации за наставниот процес се добиваат со собирање податоци од страна на студентите и колегите наставници, а евалуацијата се спроведува со помош на евалуациски ливчиња, анкети, структурирана групна дебата или по пат на e-mail прашалник. Проектот

се спроведува со студентите на Филолошкиот факултет од втора, трета и четврта година на студии, како и со дел од професорите што им предаваат на овие студенти, и тоа не само задолжителни, туку и изборни предмети и курсеви.

59. Даскаловска Нина – истражувач (2018). Научноистражувачки проект „Развивање на меѓукултурните прагматички истражувања и истражувањата на прагматиката на меѓујазикот и нивно поврзување со практиката“. Раководител и главен истражувач на проектот е проф. д-р Марија Кусевска, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Евалуација на проектот: Истражувањата предвидени со овој проект се од областа на меѓукултурната прагматика и прагматиката на меѓујазикот на изучувачите на странски јазици (англиски, германски, македонски и турски). Истражувањата ќе бидат направени во вид на компаративни студии насочени кон анализа на принципите на комуникација во посебните културни средини кои се предмет на изучување, вклучувајќи ја и македонската средина, како и во средини во кои припадници од различни култури и јазици комуницираат на еден заеднички јазик (*lingua franca*). Посебено ќе се истражуваат и комуникациските способности на македонските изучувачи на англискиот, германскиот и турскиот јазик. Бројот на овој вид студии во Македонија е многу мал и постои потреба од нивно зголемување и од развивање нови методи за собирање истражувачки материјал и негова обработка. Во согласност со претходно изнесеното, целите на овој проект се следните: 1. зголемување на базата на меѓукултурни и интеркултурни прагматички проучувања и проучувања на прагматиката на меѓујазикот на изучувачите на странски јазици 2. развивање современи методи за собирање и анализирање на јазичниот материјал; 3. поврзување на прагматичките истражување со практичните потреби во општеството. Прагматичките истражувања се многу значајни за јазичното образование, креирањето курикулуми, како и за сите учесници во интеркултурната комуникација. Собраниот материјал ќе се искористи како почетна база за креирање споредбени јазични корпуси кои ќе може понатаму да се надградува и да се прошируваат со други јазици. Јазичните истражувања врз основа на корпуси е еден од најмодерните приоди на полето на лингвистиката. Кај нас тој приод сè уште не е развиен.

VIII. Учество во универзитетски и факултетски органи, тела, комисии и слично

Во текот на изборниот период кандидатката учествува во голем број активности, комисии и тела на Филолошкиот факултет:

- 60. Член на Наставно-научен совет** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-173/15 од 29.8.2017 година донесена на 159. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 61. Член на Институтот за јазици** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1906-19/5 од 26.9.2017 година донесена на 7. состанок на Институтот за јазици при Филолошкиот факултет во Штип);
- 62. Уредник** на меѓународното научно списание „Палимпсест“ (Одлука бр. 1902-158/32 од 24.11.2015 година донесена на 132. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 63. Член на Одбор за соработка и доверба со јавноста** (Одлука бр. 2402-38/38 од 22.1.2014 година донесена на 99. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 64. Член на Комисија за интервју** на кандидати пријавени на јавен конкурс на Филолошкиот факултет (Одлука донесена на 8.5.2017 на 155. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 65. Член на Комисија за проверка на постојните учебници** од македонски автори кои се користат на Филолошкиот факултет при УГД во Штип (Одлука бр. 1902-51/16 од 18.2.2016 година донесена на 136. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 66. Член на Конкурсна комисија за запишување на студенти од втор циклус** (Одлука бр. 1902-128/43 од 18.9.2019 година донесена на 198. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);

67. **Член на Комисија за изработка на елаборати** за студиските програми на прв циклус студии на Филолошкиот факултет (Одлука бр. 1902-48/14 од 10.2.2016 година донесена на 135. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
68. **Член на Конкурсна комисија за упис на студенти на втор циклус студии** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ за учебната 2019/2020 година (Одлука бр. 1902-128/43 од 18.9.2019 година донесена на 198. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
69. **Член на изборна комисија за избор на декан** на Филолошкиот факултет на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-98/4 од 12.6.2019 година донесена на 194. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
70. **Член на Комисија за нормативна и издавачка дејност** (Одлука бр. 0202-1018/7 од 25.9.2015; Одлука бр. 0202-753/2 од 28.10.2019 година донесена на 182. седница на Ректорската управа);
71. **Член на Рецензентска комисија за давање на стручно мислење за учебници** по англиски јазик (прв странски јазик) за IV година на средното четиригодишно образование (Одлука бр. 22-679/1 од 18.5.2018 донесена од Педагошката служба при Министерството за образование и наука на Република Северна Македонија);
72. **Член на Комисија за одбрана на докторска дисертација** „Academic reading: A key ingredient for the development of academic writing“ од кандидатот Ms. J. Prysja на Националниот институт за технологија, Тиручирапали, Индија (National Institute of Technology, Tiruchirappalli);
73. **Член на Комисија за одбрана на докторска дисертација** „Имплицитно поучување на граматиката на италијанскиот јазик како странски преку имплементација на активности за обработка на иноут“ од кандидатот м-р Весна Коцева на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј, Скопје (Одлука бр. 10-463/5 од 23.5.2017 донесена од Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје);
74. **Член на Комисија за одбрана на докторска дисертација** „Optimizing Language Teaching and Learning Materials: A Different Approach to Advanced Language Teaching and Learning“ од кандидатот Јане Јованов на Филозофскиот факултет при Карловиот универзитет, Прага, Чешка;
75. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Обработка на басни со јазичен приод како извор на учење на вокабуларот по англиски јазик“ од кандидатката Татјана Илиевска (Одлука бр. 1902-43/59 од 29.1.2018 година донесена на 166. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
76. **Член (претседател) на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Контрастивна анализа на говорниот чин на приговарање во македонскиот и англискиот јазик“ од кандидатката Ана Горѓева Коцева (Одлука бр. 1902-173/6 од 29.8.2017 година донесена на 159. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
77. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Тестирање на вокабулар – практики, перцепции и предизвици“ од кандидатката Викторија Смилкова (Одлука бр. 1902-214/6 од 3.12.2018 година донесена на 184. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
78. **Член (претседател) на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Анализа на перифрастичните предикати do и take во англискиот јазик и на изразите соодветни на нив во македонскиот јазик“ од кандидатката Катерина Недеска (Одлука бр. 1902-229/21 од 19.12.2018 година донесена на 185. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
79. **Член (претседател) на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Анализа на говорните чиновни во литературните дела и нивниот превод од англиски ја македонски јазик“ од кандидатката Слацана Зафировска (Одлука бр. 1902-90/7 од 29.5.2019 година донесена на 192. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);

80. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Индивидуалните разлики меѓу учениците и различни стилови на учење“ од кандидатката Милена Гаврилова (Одлука бр. 1902-69/16 од 2.4.2019 година донесена на 190. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
81. **Член (претседател) на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Употреба на присвојните конструкции во англискиот јазик и нивните преводни еквиваленти во македонскиот“ од кандидатката Памела Филиповска (Одлука бр. 1902-69/15 од 2.4.2019 година донесена на 190. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
82. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Методот на естетика на комуникација во наставата по македонски јазик и литература“ од кандидатката Лилјана Јовановска (Одлука бр. 1902-132/4 од 22.5.2018 година донесена на 173. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
83. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Влијанието на инстант пораките врз зборообразувањето во англискиот јазик и промените во динамиката на процесот на комуникација“ од кандидатката Драгана Љуботенска (Одлука бр. 1902-209/18 од 27.11.2018 година донесена на 183. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
84. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Употреба на стратегиите за читање кај учениците од основно и средно образование“ од кандидатката Адријана Хаџи-Николова (Одлука бр. 1902-209/15 од 27.11.2018 година донесена на 183. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
85. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Употреба на стратегиите за учење англиски како странски јазик кај учениците кои завршуваат основно и средно образование“ од кандидатката Катерина Сушинова (Одлука бр. 1902-147/16 од 12.6.2018 година донесена на 175. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
86. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Вештината зборување во учебниците по германски јазик како странски јазик и нејзината употреба во наставата“ од кандидатката Марица Тасевска (Одлука бр. 1902-199/10 од 17.10.2017 година донесена на 162. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
87. **Член (претседател) на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Усвојување на говорниот чин извинување од страна на македонските изучувачи на англискиот јазик“ од кандидатката Сандра Донеvsка (Одлука бр. 1902-214/8 од 3.12.2018 година донесена на 184. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
88. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Имплементација на компјутерската технологија и интернетот во изучување на вокабуларот во наставата по англиски јазик: Ефикасност и влијание врз учениците во основните училишта“ од кандидатката Магдалена Батевска (Одлука бр. 1902-86/5 од 15.3.2017 година донесена на 153. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
89. **Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-стручни звања за наставно-научната област 64004 англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-89/4 од 22.6.2020 година донесена на 211. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
90. **Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите звања за наставно-научните области методика на јазик и романистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-147/4 од 12.6.2018 година донесена на 175. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
91. **Член на Рецензентска комисија** за избор на соработник во звање асистент за наставно-научните области историја на книжевност на германските народи и англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-151/3 од 25.6.2018

- година донесена на 176. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 92. Член на Рецензентска комисија** за избор на два наставника во наставно-стручно звање за наставно-научната област англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-72/12 од 11.4.2016 година донесена на 140. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 93. Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-научни звања за наставно-научните области 64029 методика на настава по англиски јазик и 64004 Англистика на Факултетот за биотехнички науки Битола (Одлука бр. 02-702/11 од 10.7.2017 година);
- 94. Член на Рецензентска комисија** за избор на еден наставник во наставно-стручно звање лектор за наставно-научната област германистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-43/21 од 29.1.2018 година донесена од Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 95. Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-стручни звања за наставно-научната област 64004 англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-229/5 од 19.12.2018 година донесена на 185. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 96. Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-стручни звања за наставно-научната област 64004 англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-101/6 од 19.6.2019 година донесена на 195. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 97. Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-научни звања за наставно-научната област наука за книжевност и наука за јазик 64004 англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-128/8 од 18.9.2019 година донесена на 198. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 98. Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во наставно-стручно звање виш лектор за наставно-научната област англистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-119/4 од 8.5.2017 година донесена од Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 99. Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Употреба на модалните глаголи во научни трудови на англиски и на македонски јазик“ од кандидатката Елена Арсовска (Одлука бр. 1902-120/12 од 9.9.2020 година донесена на 214. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 100. Член на комисија за полагање на комисиски испити;**
- 101. Член на комисија за одбрана на дипломски трудови;**
- 102. Раководител на Катедра за англиски јазик и книжевност.**

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесените податоци и приложената документација и во согласност со Законот за високото образование, со Статутот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип и со Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Комисијата со задоволство констатира дека кандидатката вонреден проф. д-р Нина Даскаловска во целост ги исполнува сите суштински и законски критериумите за избор во наставно-научно звање *редовен професор*.

Како што може да се види од наведените податоци, д-р Нина Даскаловска има големо наставно искуство, прво како наставник по англиски јазик во средно образование во период од 19 години, а потоа и во високото образование како помлад асистент, доцент и вонреден професор на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип во последните 12 години. За потребите на студентите има објавено две рецензирани скрипти, еден рецензиран практикум, а во последните пет години и универзитетски учебник и научни книги (монографии) од областите за кои се избира во високо звање. Кандидатката исто така има плодна научноистражувачка работа што се гледа од големиот број објавени трудови во меѓународни научни списанија и публикации, меѓу кои и два труда во списанија со фактор на влијание, била раководител и главен истражувач во два научноистражувачки проекти и истражувач уште во два научноистражувачки проекти, и учествувала во голем број меѓународни конференции. Кандидатката исто така била рецензент на голем број трудови објавени во списанија со фактор на влијание, како и на поглавја на книги објавени во странство. Не помалку важен е и нејзиниот придонес во унапредувањето на стручно-апликативната и организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет и на Универзитетот „Гоце Делчев“ преку активно учество во работата на бројни комисији, органи и тела. Сево ова покажува дека во периодот од декември 2015 година до денес кандидатката има реализирано голема активност и постигнато значајни резултати на полето на наставно-образовната (НО), научноистражувачката (НИ) и стручно-апликативната и организациско-развојната (САОР) дејност, при што може да се констатира дека таа далеку го надминува потребниот квантум за да биде избрана во наставно-научното звање *редовен професор*.

Имајќи ги предвид сите овие факти, Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип** да го усвои овој извештај и кандидатката **вонреден проф. д-р Нина Даскаловска** да биде избрана за **наставник во наставно-научното звање редовен професор за наставно-научните области англистика, методика на јазик и методика на литература на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип** и Одлуката да ја достави до Универзитетскиот сенат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип за потврдување на изборот на д-р Нина Даскаловска во наставно-научно звање *редовен професор за наставно-научните области англистика, методика на јазик и методика на литература*.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Анжела Николовска, редовен професор, претседател, с.р.

Д-р Екатерина Бабамова, редовен професор, член, с.р.

Д-р Виолета Димова, редовен професор, член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Р. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				
		Во земјавта		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Избор во звање помлад асистент (Договор за вработување бр. 0307-193/66 од 1.11.2008 година)	1	10			10
2.	Избор во звање доцент (Универзитетски билтен бр. 58 од 15.4.2011 година, Одлука бр. 2402-54/6 од 4.5.2011 година на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип)	1	30			30
3	Избор во звање вонреден професор (Универзитетски билтен бр. 161 од декември 2015 година, Одлука бр. 1902-41/5 од 18.1.2016 година на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип)	1	40			40
ВКУПНО			80			80
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Монографија или научна книга Труд под ред. бр. 1, 2, 3	3	10			30
2.	Дел од монографија или научна книга Труд под ред. бр. 4, 5			2	10	20
3.	Научен труд објавен во списание со ИФ (прв автор) Труд под ред. бр. 6, 7			2	15	30
4.	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор) Труд под ред. бр. 12, 20, 21, 23, 24, 26, 34, 37, 39, 40	10	9			90
5.	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (втор автор) Труд под ред. бр. 9, 10, 11, 22, 25, 31, 32, 35, 38	9	6			54

6.	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (останати автори) Труд под ред. бр. 8, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 27, 28, 33	10	3			30
7.	Труд со оригинални научни резултати, објавени во зборник од трудови на научен собир Труд под ред. бр. 17, 27, 29, 30, 36	5	3			15
8.	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјата и во странство (Во РСМ) ред. бр. 43, 47, 52 (Во странство) ред. бр. 41, 42, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51	3	1,5	9	2	22,5
9.	Одбранета докторска теза	1	8			8
10.	Одбранет магистерски труд			1	4	4
11.	Раководител на научен проект Активност под ред. бр. 56, 57	2	4			8
12.	Член на уредувачки одбор на научно списание (СЦА/ ЦА/ останати) Активност под ред. бр. 62	1	2			2
13.	Студиски престој во странство			1	8	8
10.	Рецензент на научен труд (СЦИ/ЦА/останати) Активност под ред. бр. 53, 54			27	2	54
	ВКУПНО					366,5
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Книга/учебник Труд под ред. бр. 55	1	10			10
2.	Учесник во научен проект (максимум во три проекти) Активност под ред.бр. 58, 59	2	5			10
3.	Елаборати и експертизи Активност под ред. бр. 67	1	2			2
4.	Шеф на институт/раководител на катедра Активност под ред. бр. 102	1	3			3
5.	Член на универзитетски и владини тела Активност под ред. бр. 70	1	5			5
6.	Член на факултетски орган, комисија Активност под ред. бр. 60, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101	38	2			76
	ВКУПНО					106
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					552,5

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ
ОБЛАСТИ ТЕОРИЈА НА КНИЖЕВНОСТА И МАКЕДОНСКА КНИЖЕВНОСТ
XX ВЕК НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 1902-164/4 од 19.11.2020 година донесена на 218. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип, одржана на 19.11.2019 година, определени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на наставник во сите звања за наставно-научните области *теорија на книжевноста* и *македонска книжевност XX век* на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, во состав:

- **проф. д-р Виолета Димова**, редовен професор на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – претседател;
- **проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска**, редовен професор на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – член;
- **проф. д-р Махмут Челик**, редовен професор на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во дневните весници „Слободен печат“ и „Коха“ на 16 октомври 2020 година и во предвидениот рок за конкурирање се пријави само еден кандидат: **д-р Ранко Младеноски**, вонреден професор на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на приложената комплетна документација од кандидатот, вонреден професор д-р Ранко Младеноски, чест ни е на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет и на Сенатот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да им го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатот **вонреден проф. д-р Ранко Младеноски** е роден во 1966 година во Подгорци, Струшко. Основно образование завршува во Подгорци и во соседното Лабуништа. Со средно образование (општа гимназија) се стекнува во Центарот за средно образование „Нико Нестор“ во Струга во 1985 година. Во студиската 1987/1988 година се запишува на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на групата Македонски јазик со книжевност, а дипломира во април 1993 година, со што се стекнува со стручниот назив **професор по македонски јазик со македонска книжевност и јужнословенски книжевности**.

Во 1998 година Младеноски се запишува на постдипломски студии на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на групата Македонска книжевност. Во април 2005 година, под менторство на проф. д-р Венко Андоновски, јавно го одбранува магистерскиот труд од областа на теоријата на книжевноста и современата македонска книжевност на тема *„Семантичка дезинтеграција и морална деградација на ликот во прозата на Димитар Солев и Драги Михајловски“* со што се стекнува со стручен назив **магистер на филолошки науки**.

Во 2005 година кандидатот Младеноски пријавува тема за докторска дисертација на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, исто така под менторство на проф. д-р Венко Андоновски. Во декември 2010 година јавно ја одбранува докторската дисертација на тема *„Ликот на Александар Македонски како интерактивен код на културите во македонската книжевност“*, од областа на теоријата на книжевноста и македонската книжевност, со што се здобива со стручен назив **доктор на филолошки науки**.

Во мај 2009 година Младеноски се вработува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип со звањето **асистент за наставно-научната област**

македонска книжевност (Универзитетски билтен бр. 16 од февруари 2009 година; Одлука бр. 2402-54/7 од 5.3.2009 година од ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Договор за вработување бр. 0402-13/39 од 11.5.2009 година) на Катедрата за македонски јазик и книжевност и работи како асистент по предметите Теорија на книжевноста и Книжевност за деца. Во април 2011 година кандидатот Младеноски е избран во звањето **доцент за наставно-научната област теорија на книжевноста** на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип (Универзитетски билтен бр. 57 од април 2011 година; Одлука бр. 2402-47/5 од 18.4.2011 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Анекс на Договор за вработување бр. 0402-1/585 од 3.10.2011 година). Во декември 2015 година кандидатот Младеноски е избран во звањето **вонреден професор за наставно-научните области теорија на книжевноста и македонска книжевност XX век** на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Универзитетски билтен бр. 160 од декември 2015 година; Одлука бр. 1902-175/4 од 30.12.2015 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Договор за вработување бр. 0402-7/16 од 7.4.2016 година). Денес Младеноски работи како вонреден професор на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип и одржува настава по предметите Теорија на книжевноста, Наратологија, Поетика, Современа македонска книжевност 1 и Современа македонска книжевност 2.

Кандидатот вонреден проф. д-р Ранко Младеноски во периодот од 1995 до 2005 година работел како новинар, уредник и лектор (со положен лекторски испит во 1998 година) во повеќе весници како што се „Вечер“, „Експрес“, „Македонско сонце“ и „Нова Македонија“. Исто така, бил уредник во книжевните списанија „Современост“, „Книжевна академија“ и „Велес“, како и главен уредник на Годишниот зборник на Филолошкиот факултет во Штип во 2010 и 2011 година. Младеноски извесно време работел и како лектор во издавачката куќа „Академски печат“ во Скопје, а денес Младеноски е главен и одговорен уредник на меѓународното научно списание „Палимпсест“ што го издава Филолошкиот факултет во Штип.

Младеноски е автор на следните книги: две студии објавени во посебни книшки за романите „Две Марии“ од Славко Јаневски и „Црно семе“ од Ташко Георгиевски од 2003 година; на книжевно-теориските, книжевно-историските и критичките книги „Чекајќи ја егзегезата“ (2005), „Книжевно-критички перцепции“ (2011), „Промоции“ (2013), „Деконструкција на ликот“ (2014) и „Александар III Македонски во македонската книжевност“ (2016); автор е на две збирки со кратка лирска проза (секвенци) и тоа „Омразенија“ од 2005 и „Марионетки“ од 2011 година; автор е на збирката раскази „Чуварот на тајната“ од 2008 година; автор на две рецензирани скрипти („Наратологија“ од 2012 и „Теорија на поезијата“ од 2014 година), на два рецензирани практикуми („Практикум по теорија на поезијата“ од 2014 и „Практикум по наратологија“ од 2015 година), како и автор на универзитетскиот учебник „Теорија на книжевноста“ од 2018 година; коавтор е на изборот од македонски раскази и поезија со наслов „Големиот скок“ од 2003 година, а и коавтор на неколку учебници по Македонски јазик и литература за средно образование. Младеноски има објавено околу сто и шеесет интерпретации, есеи и рецензии во голем број списанија во земјава и во неколку балкански држави. Негови песни, раскази и кратки прозни лирски текстови се преведени и објавени во разни списанија на неколку словенски јазици.

Покрај тоа, Младеноски се занимава и со преведување на книжевни и на книжевно-историски дела. Од хрватски на македонски јазик ги превел книгите „Браќата Миладиновци – легенда и стварност“ и „Хрватско-македонски литературни врски“ од Горан Калоѓера, како и романите „Златоустиот“ од Стјепан Томаш, „Кралица на ноќта“ од Јосип Цвениќ и „Небесни велосипедисти“ од Ирена Лукшиќ. Превел и голем број песни и раскази од бројни автори од српски, хрватски и бугарски на македонски јазик коишто се објавени во неколку броеви од најстарото македонско книжевно списание „Современост“.

1. Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање редовен професор

- 1.1 Научен степен доктор на науки од соодветната област:** На 29 декември 2010 година на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје кандидатот Ранко Младеноски ја одбрал докторската дисертација со наслов „Ликот на Александар Македонски како интерактивен код на културите во македонската книжевност“ од областите теорија на книжевноста и македонска книжевност и се стекнал со звање доктор на филолошки науки.
- 1.2 Вонреден професор од научната област во која се избира:** На 30 декември 2015 година д-р Ранко Младеноски е избран во наставно-научното звање **вонреден професор за наставно-научните области теорија на книжевноста и македонска книжевност XX век** со 220 поени (Универзитетски билтен бр. 160 од 15.12.2015 година) со Одлука бр. 1902-175/4 на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.
- 1.3 Објавени најмалку шест рецензирани научни труда во референтна научна публикација во последните пет години пред објавување на огласот за избор:**

ТРУДОВИ ВО МЕЃУНАРОДНИ НАУЧНИ СПИСАНИЈА И ПУБЛИКАЦИИ				
Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание/ публикација	Години на излегување на списанието или публикацијата
1.	Младеноски Ранко	Суштинските дилеми за историјата и културата на античка Македонија	Македоника, 2015	V
2.	Младеноски Ранко	Хетеролошките аспекти на романот „Бајазит и Оливера“ од Драги Михајловски	Спектар, 2015	XXXII
3.	Младеноски Ранко	Демаскирање на илузиите за „новите“ теории	Филолошки студии, 2015	XIII
4.	Младеноски Ранко	Книжевните „дешифрирања“ на Венко Андоновски	Палимпсест/ Palimpsest, 2017	II
5.	Младеноски Ранко	Симболиката на синтаксичките тријади во песната „Црква“ од Блаже Конески	Зборник на научни трудови од Осмата меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток – Запад“, 2017	VIII
6.	Младеноски Ранко	Белетризирање на теоријата и теоретизирање на белетристиката	Палимпсест/ Palimpsest, 2018	III

7.	Младеноски Ранко	Раскази на Етгар Керет на македонски јазик	Годишен зборник на Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, 2018	IX
8.	Младеноски Ранко	Поезијата во романите на Венко Андоновски	Зборник на трудови од Третата меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура, образование), 2018	III
9.	Младеноски Ранко	„Оксиморонот во 'Нежното срце на варварот' од Венко Андоновски“	Международный сборник научных трудов „Материалы по русско-славянскому языкознанию“, Издательство «НАУКА-ЮНИПРЕСС», 2020	XXXV
10.	Младеноски Ранко, Софија Иванова	Современата книжевност меѓу западниот антропоцентризам и источната теодицеја	Палимпсест/ Palimpsest, 2020	V

1.4 Објавен рецензиран универзитетски учебник или монографија од научната област за која се избира:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Издавач	Година на издавање
1.	Младеноски Ранко	Александар III Македонски во македонската книжевност (монографија)	Македоника литера, Скопје	2016
2.	Младеноски Ранко	Теорија на книжевноста (рецензиран универзитетски учебник)	Универзитет „Гоце Делчев“, Штип	2018

2. Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

За кандидатот вонреден проф. д-р Ранко Младеноски може да се рече дека има богато искуство и во наставно-образовната и во научноистражувачката дејност. Работното искуство во високото образование го стекнува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, како и на Педагошкиот факултет при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, а големиот број на објавени научни и стручни книги и трудови сведочат за неговите континуирани и плодотворни активности во рамките на научноистражувачката дејност.

2.1. Наставно-образовна дејност: Кандидатот д-р Ранко Младеноски од 2009 година е во редовен работен однос на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. На 5 март 2009 година Младеноски е избран во соработничкото звање асистент за наставно-научната област македонска книжевност (Универзитетски билтен бр. 16 од февруари 2009 година; Одлука бр. 2402-54/7 од 5.3.2009 година од ННС на Филолошкиот факултет во Штип). На 18 април 2011 година кандидатот Младеноски е избран во наставно-научното звање доцент за наставно-научната област теорија на книжевноста (Универзитетски

билтен бр. 57 од април 2011 година; Одлука бр. 2402-47/5 од 18.4.2011 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип). На 30 декември 2015 година избран е во наставно-научното звање **вонреден професор за наставно-научните области теорија на книжевноста и македонска книжевност XX век** (Универзитетски билтен бр. 160 од 15.12.2015 година) со Одлука бр. 1902-175/4 на ННС на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Во периодот од студиската 2015/2016 до студиската 2019/2020 година кандидатот Младеноски изведувал настава за следните предмети на **прв циклус студии** на Филолошкиот факултет во Штип:

- Теорија на книжевноста – задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Теорија на книжевноста – изборен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Наратологија – изборен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Современа македонска книжевност 1 – задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Современа македонска книжевност 2 – задолжителен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Поетика – изборен предмет (студиска 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година).

Во студиските години 2016/2017 и 2017/2018 на Филолошкиот факултет во Штип Младеноски беше вклучен како наставник со неколку предмети на **вториот циклус на студии**:

- Теорија на книжевноста – задолжителен предмет;
- Теорија на книжевноста – изборен предмет;
- Теорија на поезијата – изборен предмет;
- Современа македонска книжевност – задолжителен предмет.

Кандидатот д-р Ранко Младеноски, исто така, беше ангажиран во наставата за **трет циклус студии** на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип на Студиската програма што беше акредитирана за академската 2015/2016 година и тоа со предметите (а) *Македонски постмодернизам* и (б) *Постколонијална критика* како изборни предмети во прв и во втор семестар од третиот циклус на студии.

Освен тоа, од 2017 година Младеноски е ангажиран за одржување настава и на Педагошкиот факултет при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола каде што ја изведува наставата на **прв циклус студии** за следните предмети:

- Теорија на книжевноста – задолжителен предмет (студиска 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година);
- Народна книжевност – задолжителен предмет (студиска 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 година).

Во студиската 2018/2019 година Младеноски е ангажиран и во наставата за **трет циклус студии** на Педагошкиот факултет во Битола за предметот *Современи книжевни теории* како задолжителен предмет.

За изведувањето на наставно-образовниот процес на Филолошкиот факултет во Штип (за голем дел од веќе наведените предмети за прв, втор и трет циклус студии) Младеноски има објавено на веб-страницата на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип две рецензирани скрипти („Наратологија“ и „Теорија на поезијата“), како и два рецензирани практикуми („Практикум по теорија на поезијата“ и „Практикум по наратологија“), а во 2018 година го објави и универзитетскиот учебник со наслов „Теорија на книжевноста“. Значаен е тука и податокот дека кандидатот д-р Ранко Младеноски е ментор за изработка на магистерски трудови на пет кандидати (еден од магистерските трудови веќе е и одбранет на Филолошкиот факултет во Штип), како и ментор на околу педесет кандидати за дипломски трудови на Катедрата за македонски јазик и книжевност, а бил и член на бројни комисии за одбрана на магистерски и на дипломски трудови на Филолошкиот

факултет во Штип. Исто така, Младеноски бил член на Комисија за одбрана на докторска дисертација на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во декември 2018 година.

2.2. Научноистражувачка дејност (оценка на научните, стручните и други остварувања на кандидатот што се релевантни за утврдување на условите за избор во звање редовен професор): Кандидатот д-р Ранко Младеноски објавува научни и стручни трудови од 2001 година во домашни и во странски научни и стручни списанија од областа на теоријата на книжевноста, македонистиката и културологијата. Во неговите трудови доминантни се теми од теоријата на книжевноста и современата македонска книжевност (од XX и од XXI век) со што Младеноски дава значаен придонес во унапредувањето на книжевно-теориската, книжевно-историската и книжевно-критичката мисла, а кон тоа треба да се додаде и дека Младеноски учествувал на повеќе домашни и меѓународни научни конференции од широката област на филологијата. Во периодот од неговиот избор во вонреден професор во 2015 година до септември 2020 година Младеноски има објавено голем број научни и стручни трудови што ги наведуваме во продолжение со кратка евалуација за секој труд одделно.

I. Научна книга (монографија)

- 1. Младеноски, Ранко (2016).** *Александар III Македонски во македонската книжевност*. 1-314. Скопје: Македоника литера. ISBN: 978-608-252-012-4.

Евалуација на трудот: Во оваа научна студија Младеноски детално го истражува присуството на македонскиот крал Александар III Македонски во македонските книжевни дела и неговата (и книжевна и книжевно-историска) улога како знак (семема) што обединува многубројни култури од различни времиња и од меѓусебно оддалечени простори. Притоа консултирани се бројни трудови од светски и македонски автори од историската наука, книжевната теорија и политикологијата без кои овој труд не ќе ја имаше ваквата интегрална форма. Историскиот и книжевно-теорискиот дел од оваа книга се неопходни за да се воведат читателот во елаборациите од апликативниот дел што се однесува на интерпретации на дела од македонската книжевност и тоа од нејзините почетоци (народната литературата), преку средновековието и 19 век па сè до македонската книжевност од 20 и од првата деценија на 21 век. Тоа значи дека станува збор за мошне значајна екстензивна студија за застапеноста на Александар Македонски во македонските книжевни дела и тоа, пред сè, од аспект на неговата улога како интерактивен код на културите.

II. Трудови објавени во меѓународни научни списанија

- 2. Младеноски, Ранко (2015).** *Суштинските дилеми за историјата и културата на античка Македонија*. Македоника, Скопје, год. V, бр. 13, стр. 3-44. ISSN: 1857-7539.

Евалуација на трудот: На почетокот од овој труд се појаснува дека многубројните дилеми и отворени прашања поврзани со историјата на античка Македонија веќе долго време се тема за полемизирање меѓу историчарите. Основните проблемски прашања за кои се полемизира се, пред сè, етничката припадност на античките Македонци, припадноста или неприпадноста на античките Македонци кон хеленскиот свет, карактерот на походот на Александар III Македонски во Азија (дали тој поход е македонски или хеленски), посебноста на античката македонска култура, јазикот и „писмото“ на античките Македонци, чиј е Александар Македонски, односно кој е денешен наследник (автентичен) на античките Македонци и слично. Во трудот е понуден еден панорамски преглед на пишувањата за ваквите дилеми и успешно се разјаснуваат некои од наведените прашања.

- 3. Младеноски, Ранко (2015).** *Хетеролошките аспекти на романот „Бајазит и Оливера“ од Драги Михајловски*. Спектар, Скопје, год. XXXII, бр. 66, стр. 98-108. ISSN: 0352-2423.

Евалуација на трудот: Во овој труд се анализираат и се интерпретираат структурните елементи од романот „Бајазит и Оливера“ од Драги Михајловски што се однесуваат на

интеракцијата на различните култури. Во апликативниот дел од трудот се елаборираат наративните сегменти од романот што се однесуваат на реализираниот интеркултурен дијалог на релација Европа – Азија, односно Србија – Османлиска Империја. Во заклучокот од трудот се нагласува дека темелната поента на романот се состои во идејата за неминовноста од интеракцијата на различните култури.

4. **Младеноски, Ранко** (2015). *Демаскирање на шлузите за „новите“ теории*. Филолошки студии (www.philologicalstudies.org), Институт за књижевност и уметност, Београд, год. XIII, бр. 1, стр. 361-371. ISSN: 1857 6060.

Евалуација на трудот: Овој труд е осврт кон структурните елементи на книгата *Жива семиотика* од Венко Андоновски што е прв том од серијата книги со наслов „Обдукција/ абдукција на теоријата“. Авторот на трудот нагласува дека во книгата се елаборираат суштински прашања од повеќе научни дисциплини (семиотика, лингвистика, семантика, стилистика, наратологија, културологија итн.). Во трудот се елаборира и основната идеја што авторот Андоновски ја потенцира во книгата, а тоа е дека семиотиката денес е жива научна дисциплина дисеминирана во други филолошки и културолошки теории и дека таа функционира само доколку е придружена од енциклопедискиот контекст на конкретната тема што се интерпретира.

5. **Младеноски, Ранко** (2017). *Книжевните „дешифрирања“ на Венко Андоновски*. Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. II, бр. 3, стр. 257-271. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Во македонската книжевна критика и воопшто во современата македонска книжевност значајно место заема Венко Андоновски – писател, поет, есеист, драмски автор, публицист и универзитетски професор. Овој труд претставува осврт кон книжевно-критичката и книжевно-теориската мисла што Андоновски ја презентира во книгата „Дешифрирања (литературни студии)“. Прво се презентираат општи податоци за творештвото на Андоновски, а потоа се елаборираат суштинските специфики на текстовите што се дел од оваа книга. Во заклучокот од овој труд се нагласува дека во книгата „Дешифрирања (литературни студии)“ се елаборираат суштински прашања од повеќе спознајни дисциплини како што се книжевната теорија со нејзините базни поддисциплини (наратологија, драматургија, теорија на поезијата), книжевната историја, книжевната критика, семиологијата и филозофијата.

6. **Младеноски, Ранко; Стефановска, Данче** (2017). *Мултипликација на ликови-дублети во романот „Тунел“ од Петре М. Андреевски*. Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. II, бр. 4, 2017, стр. 75-83. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Станува збор за значаен труд од областа на наратологијата во кој е извршена детална анализа на особините на ликовите во романот „Тунел“ од Петре М. Андреевски. Фокусот на истражувањето конкретно е насочен кон ликовите-дублети во романот „Тунел“, имајќи ги предвид мошне сложените семантички полиња на три лика во овој роман: Игор, Горан Паковски и Дејан Медаров. Следејќи ја наративната програма на овие три лика од романот на Андреевски може да се види дека тие, всушност, функционираат како еден актер со оглед на фактот дека нивните предикативни функции гравитираат кон еден лик, а тоа е нараторот од романот (јас-форма на раскажување), односно Невена. Како општ заклучок од анализата на ликовите-дублети во романот „Тунел“ од Андреевски се приложува тезата дека тие ликови во овој македонски роман се фундаментот на неговата наративна структура.

7. **Младеноски, Ранко** (2018). *Белетризирање на теоријата и теоретизирање на белетристиката*. Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. III, бр. 5, стр. 313-329. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт/ рецензија кон книгата со наслов „Воскресението на читателот“ од Венко Андоновски. Во трудот подетално се елаборираат најсуштинските сегменти од текстовите што ја сочинуваат книгата, а кои се однесуваат на книжевното дело на значајни автори како што се Анте Поповски, Петре М. Андреевски,

Живко Чинго, Антун Бранко Шимиќ и други, но се нагласува и нејзиното значење во контекстот на македонската книжевно-теориска и книжевно-критичка продукција. Во заклучокот од трудот аргументирано се потенцира дека оваа книга на Андоновски и денес го заслужува вниманието и на пошироката читателска публика, но и на стручната јавност од областа на науката за книжевноста.

8. Младеноски, Ранко (2019). *Значењето на книжевниот текст како процес.* Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. IV, бр. 7, стр. 273-284. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Овој труд претставува осврт кон една значајна книга на нашиот афирмиран автор Венко Андоновски. Станува збор за книгата со наслов „Текстовни процеси“ составена од четири дела во кои се наоѓаат бројни есеи и книжевни анализи. Во освртот на Младеноски подетално се опишуваат и се појаснуваат методите со чија помош Андоновски ги врши книжевно-теориските и книжевно-критичките елаборации, но и се нудат вредносни судови за текстовите што се објавени, односно преобјавени во оваа книга. Во заклучокот од трудот се нагласува дека книгата „Текстовни процеси“ на Андоновски нуди мошне интересни тези за општиот пристап во откривањето на значењето и на смислата на книжевното дело. Овој осврт на Младеноски е значаен затоа што придонесува во развојот на македонската книжевна критика.

9. Младеноски, Ранко (2019). *Моделот на симболиката во творештвото на Матош.* Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. IV, бр. 8, стр. 193-203. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт кон една значајна книга на македонскиот писател, публицист и професор Венко Андоновски со наслов „Матошевите свона“. Во освртот се нагласува дека во книгата системски се анализираат и се интерпретираат естетските функции на симболите во поезијата и во прозата на Антун Густав Матош со доминантна примена на семиолошки истражувачки методи, а се детектираат и фундаменталните специфики на таа аналитичка постапка. Особено внимание се обрнува на интерпретацијата на улогата на симболите „своно“ и „цвет“ кои се примарни и клучни елементи во поезијата на Матош, но тие имаат своја функција и во неговите раскази и новели, а тоа Андоновски детално го докажува и го покажува во неговата студија за хрватскиот симболист Матош. На крајот од трудот се нагласува дека книгата „Матошевите свона“ од Андоновски има големото значење затоа што во неа се нуди и еден семиолошко-книжевен модел за интерпретација на поетските структури.

10. Младеноски, Ранко; Иванова, Софија (2020). *Современата книжевност меѓу западниот антропоцентризам и источната теодицеја.* Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. V, бр. 9, стр. 295-307. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Овој труд е детален осврт кон книгата „Достоевски и Мекдоналдс“ на Венко Андоновски и во него се елаборира суштинската тема што се обработува во оваа книжевно-теориска, книжевно-критичка и културолошка книга, а тоа е девалвирањето на естетската вредност на романот и на литературата воопшто во модерната глобализирана западна книжевност. Во трудот се појаснува дека оксиморонско-ироничната, т.е. саркастична синтагматска конструкција од насловот на книгата претставува алузија на дијаметрално спротивните творечки стратегии на западноевропската современа книжевност, од една страна, и источноевропската современа книжевност, од друга страна. Во резимето на трудот прецизно се нагласува дека ваквата опозитност на двата „книжевни света“ се елаборира директно и конкретно во првото поглавје од книгата („Што е тоа бестселер“), но и дека студиите од преостанатите четири поглавја од книгата како доминантна тема ја имаат дивергентноста меѓу источната книжевност со високи естетски дострели и фабрикуваниот „фастфуд“ бестселер на западниот книжевен свет.

11. Горгиева-Ристевска, Маријана; Младеноски, Ранко (2020). *Семиологија на неантропоморфниот лик во романот „Керката на Математичарот“ од Венко Андоновски.* Palimpsest/ Палимпсест (меѓународно научно списание), Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, год. V, бр. 9, стр. 179-189. ISSN: 2545-3998.

Евалуација на трудот: Трудот претставува приказ на одредени неантропоморфни ликови во романот „Керката на Математичарот“ од Венко Андоновски, а се укажува и на нивната симболика. Во овој труд се зборува и за семиологијата на неантропоморфниот лик, односно за релацијата антропоморфен – неантропоморфен лик. Имено, во трудот се анализираат и се интерпретираат бројот „Пи“, огнот, *манастирот*, *светлината* и *огледалото* како неантропоморфни ликови. Основната цел на овој труд е да се прикажат неколку неантропоморфни ликови во романот на Венко Андоновски и нивната функција во нарацијата, а тоа е успешно реализирано со примена на неколку методи како што се анализа, синтеза, компаративниот метод и други.

III. Трудови објавени во зборници од меѓународни научни конференции

12. **Белчев, Толе; Младеноски, Ранко** (2016). *Металитературните сегменти во „Театарски роман“ на Булгаков и во „Вештица“ на Андоновски*. Зборник на трудови од Првата меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура, образование), стр. 51-59. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISBN: 978-608-244-308-9.

Евалуација на трудот: Овој труд е компаративна студија во која се истражуваат металитературните нарративни постапки во два романи од две различни епохи и две различни култури – „Театарски роман“ на рускиот автор Михаил Афанасиевич Булгаков од 1937 година и „Вештица“ на македонскиот автор Венко Андоновски од 2006 година. При споредбената анализа на двата романи особено внимание се обрнува на идентичните, односно на еквивалентните металитературни сегменти во двете нарации. Во заклучокот се нагласува дека резултатите од анализите на двете книжевни дела покажуваат оти и покрај дистанцата (временска, просторна и културна), сепак, двата романи („Театарски роман“ на Булгаков и „Вештица“ на Андоновски) поседуваат идентични металитературни сегменти што, пак, од своја страна ја потврдува тезата за раскажувањето како универзална категорија.

13. **Белчев, Толе; Младеноски, Ранко** (2017). *Контекстот св. Климент vs Прличев во македонската културна меморија*. Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција „Климентовото дело“ (конференција посветена на 1100 годишнината од Климентовото упокојување), стр. 85-93. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISBN: 978-608-244-404-8.

Евалуација на трудот: Во трудот се елаборираат воспоставените релации во македонската колективна културна меморија меѓу двајца мошне значајни дејци од македонската книжевна и, воопшто, културна историја – св. Климент Охридски од 9 век и Григор Прличев од 19 век. Имено, во трудот се интерпретираат неколку народни легенди и преданија во кои македонската фолклорна традиција ги поставува св. Климент и Прличев во идентичен хронотопски контекст, како и суштинските особености на „Словото за св. Климент“ (Слово за Климента) од Григор Прличев одржано во Охрид во 60-тите години на 19 век, но и неговата „Автобиографија“ пишувана во 1884 и 1885 година во Солун. Во заклучокот од трудот се сублимираат резултатите од истражувањето во врска со потенцијалните причини, но и мотиви за ваквото поврзување на св. Климент и Прличев чии животи ги дели време од безмалку десет века.

14. **Младеноски, Ранко** (2017). *Симболиката на синтаксичките тријади во песната „Црква“ од Блаже Конески*. Зборник на научни трудови од Осмата меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток – Запад“ (психологија, филозофија, лингвистика, културологија и образование), 8 (4), стр. 13-19. ISSN: 1857-9302.

Евалуација на трудот: Во овој труд се анализира песната „Црква“ од Блаже Конески од аспект на улогата и функцијата на симболот во нејзините стихови, односно во синтаксичките структури. Во воведниот дел од трудот се нудат исказувања на авторот Конески за генезата и за семантиката на оваа негова песна, а потоа се елаборираат книжевно-теориските сознанија за симболот како стилска фигура, како и за спецификите на интерпретацијата на поезијата на синтаксичко ниво. Стиховите се анализираат од аспект на формата при што се откриваат тројните повторувања на синтаксичко ниво што

претставуваат импликација за симболиката на христијанското тројство. Во заклучокот од трудот се нагласува дека песната „Црква“ е успешно и умешно организирана и на планот на формата (синтаксата) и на планот на содржината (семантиката) што е уште еден доказ за поетската величина на Блаже Конески.

15. Младеноски, Ранко (2017). *Поетскиот ораториум на Блаже Конески*. Зборник на трудови од Втората меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура, образование), стр. 409-417. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“; Воронеж: Воронежски државен универзитет. ISBN: 978-608-244-469-7.

Евалуација на трудот: Поезијата на Блаже Конески веќе долго време предизвикува голем интерес и кај читателската публика и во книжевно-научните кругови. Во овој труд се анализираат и се интерпретираат песните на Конески што имаат специфики на молитва. На почетокот од трудот се определува потеклото и значењето на терминот *молитва*, а потоа се посочува конкретниот апликативен материјал што е предмет на интерпретација. Станува збор за шест песни на Конески во чиј наслов се содржи зборот *молитва* објавувани во разни поетски збирки. Но, во трудот се анализираат и други песни на Конески во чија содржина се среќава одреден молитвен призивок. Тоа значи дека интенцијата на овој труд е да се интерпретираат „молитвените стихови“ на Конески во интегрална форма, односно да се елаборираат семантичко-синтаксичките особености на поетскиот ораториум на македонскиот поетски бард Блаже Конески. Со тоа, всушност, овој труд на Младеноски добива и едно пошироко значење од аспект на откривањето и анализирањето на молитвата во поезијата на Конески во контекст на неговото интегрално стихувано творештво.

16. Младеноски, Ранко (2018). *Поезијата во романите на Венко Андоновски*. Зборник на трудови од Третата меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура, образование), стр. 429-437. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISBN: 978-608-244-593-9.

Евалуација на трудот: Класичната класификација на книжевноста на „поезија“ и „проза“ (според формата на книжевните дела, односно според нивната синтакса, кажано со модерниот книжевно-теориски вокабулар) е од поодамна развиена во постмодернистичкиот книжевен модел. Во овој труд Младеноски умешно ја илустрира ваквата постмодернистичка книжевно-уметничка стратегија преку анализа и интерпретација на дискурсот со доминантно поетски специфики во четирите романи на Венко Андоновски: *Азбука за непослушните* (1994), *Папокот на светот* (2000), *Вештица* (2006) и *Керката на математичарот* (2013). Во елаборацијата на прашањето за поетскиот јазик во романите на Андоновски во голема мера се применуваат книжевно-теориските истражувања на Јуриј Лотман за второстепената уреденост на јазикот во поетскиот израз со чија помош аргументирано се докажува поставената теза за обемното присуство на „поетската нарација“ во романите на Андоновски чие книжевно дело веќе подолго време се афирмира не само на европската туку и на современата светска книжевна сцена.

17. Младеноски, Ранко (2020). *Оксиморонот во „Нежното срце на варварот“ од Венко Андоновски*. Меѓународен зборник на научни трудови „Материјали по руско-славјанско јазикознание“, Издание 35, стр. 271-281. Воронеж: Издателство «НАУКА-ЮНИПРЕСС», Воронежскиот државен универзитет. ISBN: 978-5-4292-0199-3.

Евалуација на трудот: Трудот претставува интерпретација на оксиморонските поетски структури во збирката „Нежното срце на варварот“ од Венко Андоновски. Целта на истражувањето е да се провери работната хипотеза дека стиховите во оваа поетска збирка од Андоновски се доминантно оксиморонски со оглед на оксиморонскиот карактер на насловот од стихозбирката. Во тој контекст се истражува и присуството на уште неколку стилски фигури кои гравитираат кон оксиморонот како семантичка метабола: парадокс, тавтологија, плеоназам и иронија. При интерпретацијата умешно и доследно се оперира со општите научно-истражувачки методи како што се анализа, синтеза, индукција, дедукција и компаративниот метод со чија помош се доаѓа до заклучокот во кој се афирмира поставената работна хипотеза за доминацијата на оксиморонот во „Нежното срце на варварот“ од Андоновски.

IV. Трудови објавени во домашни научни и стручни списанија и публикации

18. Младеноски, Ранко (2015). *Колумни за аномалиите во општеството и кај индивидуата*. Современост, Скопје, год. 64, бр. 2, стр. 130-133. ISSN: 0038-5972.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт/ рецензија за книгата „Припитомување на правдата“ од Венко Андоновски. Станува збор за книга на Андоновски со избрани колумни објавувани во дневните весници „Нова Македонија“ и „Утрински весник“. Во трудот е даден преглед на доминантните теми за кои пишува Андоновски во своите колумни како што се политика, социјала, здравство, образование, култура и економија. Во заклучокот се потенцира дека оваа книга од Андоновски има една благородна мисија во современиот македонски културен простор – да го промовира, да го негува и да го поттикнува слободниот дух како најавтентична вредност на модерниот човек.

19. Младеноски, Ранко (2015). *Провокативен феминистички поетски дискурс (навраќање кон поетската збирка Каде е среќата, кога доаѓа измамата од Славка Арсова)*. Современост, Скопје, год. 64, бр. 2, стр. 145-147. ISSN: 0038-5972.

Евалуација на трудот: Трудот е приказ за поетската книга „Каде е среќата, кога доаѓа измамата“ од Славка Арсова. Во рецензијата е доминантен еден аргументиран полемички тон во однос на поетските слики и пораки што ги нуди авторката во својата поетска збирка и тоа во врска со нагласените феминистички аспекти во голем број песни што се составен дел на стихозбирката. Сепак, во заклучокот од трудот се нагласува дека на современата македонска литература ѝ се потребни вакви стихозбирки кои ќе предизвикаат и несогласувања, и дилеми, и недоразбирања, а можеби и полемики, бидејќи на тој начин се отвораат патиштата за нова, поинаква, различна мисла што, секако, води кон збогатување на македонската книжевна ризница.

20. Младеноски, Ранко; Белчев, Толе (2015). *Ликот на Александар III Македонски во македонскиот расказ од 20 век*. Современост, Скопје, год. 64, бр. 3, стр. 79-82. ISSN: 0038-5972.

Евалуација на трудот: Овој труд претставува анализа на темата поврзана со местото на славниот македонски крал Александар III Македонски во македонските раскази од 20 век. Станува збор за интерпретација на раскази во кои како лик се појавува Александар Македонски: „Александар и вазната“ од Зоран Ковачевски; „Фреска прва: Александар, Аристотел, Упокоение на Александар Грешен“ и „Фреска втора: Кирил, Исијан. Потем Далмант. Гавол го искушува Кирила. Вознесение негово“ од Венко Андоновски; „Грди камења“, „Лажниот Александар“ и „Пораз“ од Блаже Миневски. Во заклучокот се нагласуваат неколку особености на овие раскази: демистификација, демитологизација и десаκραлизација на историската личност Александар Македонски; деконструкција на историските факти за македонскиот воен поход на Исток; чудесно поврзување на Александар Македонски со наши културни дејци од 19 век и друго.

21. Младеноски, Ранко; Белчев, Толе (2015). *Театарскиот роман на Булгаков на македонски јазик*. Современост, Скопје, год. 64, бр. 3, стр. 131-133. ISSN: 0038-5972.

Евалуација на трудот: Станува збор за рецензија за македонското издание на романот со наслов „Театарски роман“ од рускиот автор Михаил Афанасиевич Булгаков што на македонски јазик го преведе Јане Јованов, а го публикуваше издавачката куќа „Бегемот“ од Скопје. Во рецензијата се истакнува дека преведувачот извршил мошне солидно пренесување на содржинските слоеви од овој руски роман на македонски јазик, како и тоа дека македонскиот читател може со леснотија да го следи сиџето на „Театарски роман“ на Булгаков. Во заклучокот се нагласува дека содржината на „Театарски роман“ зборува за големиот талент и за умешноста на Булгаков да креира книжевни дела со високи естетски, но и историски вредности.

22. Младеноски, Ранко; Белчев, Толе (2015). *Македонски поеми и епови за најславниот македонски крал*. Годишен зборник на Филолошки факултет, год. VI, бр. 6, стр. 119-129. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISSN: 1857-7059.

Евалуација на трудот: Овој труд претставува детална и прониклива анализа на поетските слики за Александар III Македонски во поемите и еповите од македонската

книжевност. Интерпретацијата се однесува на пет поеми и четири епови од македонски автори при што се покажува дека во нив е забележлива симбиозата меѓу историските и митолошките атрибути на славниот античко-македонски крал. Во заклучокот од трудот се нагласува дека во македонските поеми и епови за македонскиот крал се гради една слика со којашто тој добива карактер на код низ кој се допираат бројни култури со што неговиот лик добива и една вонвременска и вонпросторна димензија.

23. Белчев, Толе; Младеноски, Ранко (2016). „Македонска крвава свадба“ – нови интерпретативни аспекти. Годишен зборник на Филолошки факултет, год. VII, бр. 7, стр. 85-94. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISSN: 1857-7059.

Евалуација на трудот: Трудот претставува интерпретација на трагедијата „Македонска крвава свадба“ од Војдан Чернодрински преку анализа на неколку нејзини структурни елементи кои не се опфатени со досегашните истражувања за оваа наша мошне популарна драма. Имено, во структурата на драмата се откриваат два глобални актантни модели со што се покажува и се докажува кохерентноста на трагедијата како целина. Во заклучокот од трудот се наведува дека има неколку причини за популарноста на оваа трагедија и по повеќе од еден век од нејзиното појавување, а главната причина за тоа е токму уметноста на авторот да создаде кохерентна драмска целина.

24. Младеноски, Ранко (2018). *Раскази на Етгар Керет на македонски јазик*. Годишен зборник на Филолошки факултет, год. IX, бр. 12, стр. 43-48. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. ISSN: 1857-7059.

Евалуација на трудот: Трудот е осврт кон збирката раскази „Од еднаш тропање на вратата“ од израелскиот раскажувач Етгар Керет што беше објавена на македонски јазик во 2017 година од „Македоника литера“, а во превод на Дарко Цветаноски и Сибел Ајдинова. Прво се приложени основните биографски податоци за авторот и за неговото творештво, а потоа се анализираат и се интерпретираат суштинските наративни особености на расказите како што се иронијата и автоиронијата, фантастиката и каледоскопскиот сетинг, метафикциските наративни слоеви, метонимиските супститути за антропонимите кај ликовите и слично. На крајот се заклучува дека издавачот „Македоника литера“ направил вистински избор на автор и на книга за преведување и за објавување на македонски јазик, зашто расказите на Керет од збирката „Од еднаш тропање на вратата“ се автентично и провокативно белетристичко четиво.

V. Учество на меѓународни научни конференции

25. Белчев, Толе; Младеноски, Ранко (2016). I Меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура и образование), Штип, 18 и 19 март.

Евалуација на излагањето: На I Меѓународна научна конференција ФИЛКО што се одржа на 18 и 19 март 2016 година во Штип во кооргинација на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип и Филолошкиот факултет при Воронежкиот државен универзитет во Русија, професорите Толе Белчев и Ранко Младеноски учествуваа со секциско предавање на тема „Металитературните сегменти во 'Театарски роман' на Булгаков и во 'Вештица' на Андоновски“. Во текот на секциското предавање е истакнато дека станува збор за компаративна студија во која се истражуваат металитературните наративни постапки во два романи од две различни епохи и две различни култури, како и тоа дека при споредбената анализа на двата романи особено внимание се обрнува на еквивалентните металитературни сегменти во двете нарации. Во заклучокот од излагањето е потенцирано дека резултатите од анализите на двете книжевни дела покажуваат оти и покрај дистанцата (временска, просторна и културна), сепак, двата анализирани романи поседуваат идентични металитературни сегменти што, пак, од своја страна ја потврдува тезата за раскажувањето како универзална категорија.

26. Белчев, Толе; Младеноски, Ранко (2016). Меѓународна научна конференција „Климентовото дело“, Штип, 23 и 24 јуни.

Евалуација на излагањето: На Меѓународната научна конференција „Климентовото дело“ којашто се одржа на 23 и 24 јуни 2016 година во Штип во организација на Филолошкиот факултет и Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип

професорите Толе Белчев и Ранко Младеноски учествуваа со секциско предавање на тема „Контекстот св. Климент vs Прличев во македонската културна меморија“. Во текот на секциското предавање е истакнато дека темата подразбира елаборација на воспоставените релации во македонската колективна културна меморија меѓу двајца мошне значајни дејци од македонската книжевна и, воопшто, културна историја – св. Климент Охридски од 9 век и Григор Прличев од 19 век. Во заклучокот од излагањето се резимирани резултатите од истражувањето во врска со потенцијалните причини, но и мотиви за ваквото поврзување на св. Климент и Прличев чии животи ги дели време од безмалку десет века.

27. Младеноски, Ранко (2017). VIII Меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток – Запад“, Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“, Свети Николе, 28 и 29 април.

Евалуација на излагањето: На VIII Меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток – Запад“ којашто се одржа во Свети Николе на 28 и 29 април 2017 година во организација на Меѓународниот славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“, професорот Ранко Младеноски учествуваше со секциско предавање на тема од современата македонска книжевност со наслов „Симболиката на синтаксичките тријади во песната 'Црква' од Блаже Конески“. Во текот на секциското предавање беше истакнато дека со интерпретацијата на песната „Црква“ од Конески од аспект на синтаксичката повторливост во строфите и во стиховите се маркира симболичноста на нејзината структура. Синтаксичко-синтагматските тријади се несомнен доказ за потврдувањето на поставената теза за улогата и функцијата на симболот во градењето на нејзината поента, односно на книжевно-уметничка порака, но и за оправданоста на идентичното тврдење на нејзиниот автор дека песната како целина е симбол за животот. Во заклучокот од излагањето се потенцира дека песната „Црква“ од Блаже Конески е успешно и умешно организирана и на планот на формата (синтаксата) и на планот на содржината (семантиката).

28. Младеноски, Ранко (2017). II Меѓународна научна конференција „ФИЛКО“ (филологија, култура и образование), Воронеж, Руска Федерација, 10 и 11 мај.

Евалуација на излагањето: На II Меѓународна научна конференција „ФИЛКО“ што се одржа во Воронеж на 10 и 11 мај 2017 година во организација на Воронежкиот државен универзитет и Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип, Младеноски учествува со секциско предавање на тема „Поетскиот ораториум на Блаже Конески“. Станува збор за анализа на шест песни од поетскиот опус на Конески што се насловени со „молитва“: а) две песни со наслов „Молитва“ во збирката „Песни“ од 1953 година; б) песна со наслов „Молитва за сон“ во збирката „Стари и нови песни“ од 1979 година; в) песна со наслов „Молитва“ во збирката „Црква“ од 1988 година; г) песна со наслов „Молитва“ во збирката „Небеска река“ од 1991 година; д) песна со наслов „Молитва за успокојување“ во последната стихозбирка „Црн овен“ објавена во 1993 година. Во текот на секциското предавање е нагласено дека ова е значаен сегмент од поетскиот дискурс на македонскиот поет затоа што во оној момент кога „молитвата“ на Конески станува и „молитва“ на читателот, на реципиентот, тогаш поезијата на Конески се преобразува во молитвен амбиент, односно во „поетски ораториум“.

29. Младеноски, Ранко (2018). III Меѓународна научна конференција „ФИЛКО“ (филологија, култура и образование), Штип, 26 и 27 април.

Евалуација на излагањето: На III Меѓународна научна конференција ФИЛКО што се одржа на 26 и 27 април 2018 година во Штип Младеноски учествуваше со секциско предавање на тема „Поезијата во романите на Венко Андоновски“. Во текот на предавањето беше истакнато дека предмет на анализа се четирите романи на Андоновски: „Азбука за непослушните“ (1994), „Папокот на светот“ (2000), „Вештица“ (2006) и „Керката на Математичарот“ (2013). Уште на почетокот беа извршени две суштински дистинкции што се значајни за темата: а) поезија – проза; б) првостепенa уреденост на природниот јазик – второстепенa уреденост на природниот јазик. Во текот на излагањето беа наведени бројни примери кои ја илустрираат тезата за доминантното присуство на поетскиот израз во четирите романи на Андоновски (версети, параномазија, метафора, компарација, каламбур, метонимија, парадокс и слично) со што се докажува оправданоста на поставената работна теза.

30. Младеноски, Ранко (2019). IV Меѓународна научна конференција „ФИЛКО“ (филологија, култура и образование), Воронеж, Руска Федерација, од 23 до 25 мај.

Евалуација на излагањето: На IV Меѓународна научна конференција „ФИЛКО“ што се одржа од 23 до 25 мај 2019 година на Филолошкиот факултет при Воронежкиот државен универзитет во Русија, Младеноски учествуваше со секциско предавање на тема „Оксиморонот во 'Нежното срце на варварот' од Венко Андоновски“. Во текот на секциското предавање е истакнато дека освен во насловот, безмалку во сите текстови од збирката „Нежното срце на варварот“ од Андоновски може да се забележи присуството на оксиморонски фигуративни изрази по што беа наведени бројни илустрации со чија помош се покажува и се докажува автентичноста на ваквата поставена теза. Освен тоа, во текот на секциското предавање беа презентирани и елаборирани примери од песните во кои е забележливо присуство на други стилски фигури кои гравитираат кон оксиморонот, како што се парадоксот, тавтологијата, плеоназмот и иронијата. Во заклучокот од излагањето беше нагласено дека во оваа поетска книга од Андоновски се доминантни оксиморонските структури како книжевно-уметничка постапка најавена уште со самиот наслов на збирката, но и дека во неа истовремено е доминантна и творечката тенденција за асемантизација на текстот.

VI. Завршна евалуација на наставно-образовната и научноистражувачката дејност на вонреден проф. д-р Ранко Младеноски

Од приложениот список на објавени трудови и на извршени активности во последните пет години и од евалуацијата на секој труд и на секоја активност одделно, може да се забележи дека вонреден проф. д-р Ранко Младеноски објавил голем број научни и стручни трудови. Универзитетскиот рецензиран учебник „Теорија на книжевноста“, мноштвото предмети во наставата во прв, втор и трет циклус, поголемиот број трудови објавени во меѓународни научни списанија и публикации како и во домашни научни и стручни списанија, учеството на меѓународни научни конференции, покажуваат дека кандидатот д-р Ранко Младеноски во периодот од изборот во вонреден професор до денес реализирал мошне плодотворна наставно-педагошка и научноистражувачка дејност со што дал свој значаен придонес во унапредувањето на книжевно-теориската, книжевно-историската и книжевно-критичката мисла, но и во развојот на наставно-образовниот процес на Филолошкиот факултет во Штип, а со тоа и на Универзитетот „Гоце Делчев“, како и на Педагошкиот факултет во Битола. Под менторство на кандидатот д-р Ранко Младеноски се изработени поголем број дипломски трудови, како и неколку магистерски трудови, што сведочи за придонесот на Младеноски во оспособувањето на помлади наставници и соработници.

3. Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Кандидатот вонреден проф. д-р Ранко Младеноски уште со самото доаѓање на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип во мај 2009 година беше активно вклучен во подготвувањето и креирањето на наставните програми за прв циклус на студии, а подоцна и за втор и трет циклус на студии. Во периодот од декември 2015 година до денес Младеноски активно учествува како истражувач во три научноистражувачки проекти, а исто така беше вклучен во работата на бројни тела и комисии со што даде свој несомнен придонес во унапредувањето на организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет во Штип. Во 2018 година Младеноски го објави рецензираниот учебник со наслов „Теорија на книжевноста“ што во голема мера им го олеснува на студентите совладувањето на сложената материја од овој наставен предмет.

VII. Рецензиран универзитетски учебник

31. Младеноски, Ранко (2018). *Теорија на книжевноста*. 1-270. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“. <http://www.ugd.edu.mk>; ISBN: 978-608-244-555-7.

Евалуација на трудот: Во универзитетскиот учебник со наслов „Теорија на книжевноста“ професорот Младеноски системски ја елаборира содржината што

е предвидена со Предметната програма за курсот *Теорија на книжевноста* како задолжителен предмет за студентите од втора година од Катедрата за македонски јазик и книжевност, но и како изборен предмет за студентите од втора година од преостанатите катедри на Филолошкиот факултет во Штип. Содржината во учебникот е изложена во три поглавја: а) Прв дел – Дијахронија; б) Втор дел – Синхронија; в) Трет дел – Апликации. Освен тоа, на крајот од овој учебник се нуди и *Речник на термини* што во голема мера ќе им помогне на студентите во следењето и разбирањето на планираните методски единици од Предметната програма за Теорија на книжевноста. Учебникот е значаен затоа што во голема мера ќе им го олесни на студентите совладувањето на сложената и апстрактна материја од областа на теоријата на книжевноста и од дијахрониски и од синхрониски аспект, но и ќе ги упати кон голем број дополнителни библиографски единици од истата област со чија помош ќе можат да ги прошират, да ги продлабочат и да ги унапредат своите знаења и вештини што се неопходни за анализирање и интерпретирање на книжевни дела од каков било вид.

VIII. Учество во научни проекти

32. Младеноски, Ранко – истражувач (2016). Научноистражувачки проект „Литературолошките и културолошките истражувања и нивната функција во оспособувањето на студентите идни наставници“. Раководител и главен истражувач на проектот е проф. д-р Виолета Димова, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-48/15 од 10.02. 2016 година донесена на 135 седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип).

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на овој проект е улогата и влијанието на литературолошките и културолошките сознанија што ги стекнуваат студентите за време на студирањето и нивната практична примена во наставата по литература во средното образование. Теориските истражувања на полето на семантиката и менталитетот на книжевните ликови се добра основа за поттикнување на поголема креативност кај студентите идни наставници при креирањето на наставниот час, а од друга страна се супстрат за создавање таква наставна методологија која ќе овозможи стекнување соодветни генерички и предметно-специфични компетенции кај студентите и постигнување соодветни емотивно-сознајни цели кај учениците. Во проектот беа вклучени одреден број студенти од трета и четврта година од Филолошкиот факултет на УГД, а целна група на истражувањето, покрај студентите, беа и учениците од гимназиските паралелки во Штип. Преку откривањето на семиолошките аспекти на книжевниот лик низ примери од македонската проза и низ откривањето на елементите на традицијата, како белег на менталитетот врз примери од раскажувачката проза во јужнословенските литератури, се истражува и потребата од анализа на постојните наставни програми по предметот Македонски јазик и литература и нивно дополнување/ изменување во согласност со потребите за оспособување на учениците за попродлабочено навлегување и разбирање на суштината на книжевниот текст.

33. Младеноски, Ранко – истражувач (2016). Научно-истражувачки проект: „Ментор“ (Одлука бр. 1902-68/18 од 01.04. 2016 година донесена на 139 седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип).

Евалуација на проектот: Проектот „МЕНТОР“, предвиден со Меморандумот за деловна соработка потпишан помеѓу Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип и ПСД ДОО Љубљана бр. 0307-1381/1 од 17.12. 2014 година, е заеднички проект на овие две институции во времетраење од две години. Проектот започна да се реализира од почетокот на 2016 и опфати повеќе сегменти: пренос на знаења/информации на студентите на Филолошкиот факултет и другите факултети во рамките на УГД; преведување – инволвирање на двете страни во преведувачките проекти во Македонија и пошироко; обезбедување на пракса во ПСД за студентите на групите за преведување и толкување (сите јазици); обезбедување на обука за наставниот кадар во врска со софтверските помагала за преведување (ТРАДОС и сл.); мобилизирање на студентите со големи достигнувања за време на студирањето и можност за нивно дополнително обучување под менторство на искусни преведувачи и

можност за нивно вработување во ПСД. Учесници во проектот беа членовите на наставниот кадар на Филолошкиот факултет во Штип и студентите на насоките за преведување и толкување (англиски, германски, италијански и турски јазик).

34. Младеноски, Ранко – истражувач (2018). Научноистражувачки проект „Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование“. Раководител и главен истражувач на проектот е проф. д-р Виолета Димова, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-68/3 од 01.03. 2018 година донесена на 168 седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип).

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на овој проект се можностите за евалуација на наставниот процес во високото образование, во наставата по јазик и книжевност. Се истражуваат различни видови евалуациски постапки со цел да се утврди остварливоста на целите и задачите на наставата и учењето кои се трансформираат во квалитативни и квантитативни промени во развојот на студентите. Евалуацијата се одвива и во самиот процес на учењето, како и на крајот, како завршна фаза во процесот на наставата, односно се спроведе формативно и сумативно оценување на постигнувањата и на студентите и на нивните наставници. Со евалуација на наставата се следи и процесот на реализација на новите курсеви по одделни студиски програми, а од студентите се добиваат непосредни информации за тоа што навистина мислат за самиот курс. Повратните информации за наставниот процес се добиваат со собирање податоци од страна на студентите и колегите наставници, а евалуацијата се спроведува со помош на евалуациски ливчиња, анкети, структурирана групна дебата или по пат на e-mail прашалник. Проектот се спроведува со студентите на Филолошкиот факултет од втора, трета и четврта година на студии, како и со дел од професорите што им предаваат на овие студенти, и тоа не само задолжителни, туку и изборни предмети и курсеви.

IX. Учество во универзитетски и факултетски органи, тела, комисии и слично

- 35. Член на Наставно-научен совет** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-173/15 од 29.8.2017 година донесена на 159. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 36. Член на Институтот за јазици** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1906-19/5 од 26.9.2017 година донесена на 7. состанок на Институтот за јазици при Филолошкиот факултет во Штип);
- 37. Главен и одговорен уредник** на меѓународното научно списание „Палимпсест“ (Одлука бр. 1902-158/32 од 24.11.2015 година донесена на 132. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
- 38. Класен раководител-ментор** во согласност со ЕКТС за студентите од втора студиска година на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-72/8 од 11.4.2016 година донесена на 140. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 39. Член на Универзитетски сенат** на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 0201-358/3 од 25.4. 2019 година донесена на 159. седница на Универзитетскиот сенат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип);
- 40. Член на Комисија за наставни прашања** на прв циклус на студии (Одлука бр. 1902-139/4 од 25.9.2015 година донесена на 128. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
- 41. Член на Рецензентска комисија за издавање на е-учебник** со наслов „Српска книжевност“ од авторот проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска (Одлука бр. 1902-48/12 од 10.2.2016 година донесена на 135. седница на ННС на Филолошки факултет во Штип);
- 42. Член на Рецензентска комисија за издавање на е-практикум** со наслов „Практикум по српска книжевност“ од авторот проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска (Одлука бр. 1902-48/11 од 10.2.2016 година донесена на 135. седница на ННС на Филолошки факултет во Штип);

43. **Член на Рецензентска комисија за издавање на прирачник** со наслов „Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик“ од авторот проф. д-р Толе Белчев (Одлука бр. 1902-51/18 од 18.2.2016 година донесена на 136. седница на ННС на Филолошки факултет во Штип);
44. **Член на Конкурсна комисија** за запишување на студенти на магистерски студии (втор циклус) за студиската 2017/2018 година на Филолошки факултет во Штип (Одлука бр. 1902-196/7 од 4.10.2017 година донесена на 161. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
45. **Член на Комисија (претседател) за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Стилската функција на личните имиња во прозните дела на Петре М. Андреевски“ од кандидатката Кристина Мијалкова (Одлука бр. 1902-43/60 од 29.1.2018 година донесена на 166. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
46. **Член на Комисија за оценка и одбрана на магистерскиот труд** со наслов „Nomen est omen во делата на Славко Јаневски (да или не?)“ од кандидатката Александра Милева (Одлука бр. 1902-43/61 од 29.1.2018 година донесена на 166. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
47. **Член на Конкурсна комисија** за запишување на студенти на магистерски студии (втор циклус) за студиската 2018/2019 година на Филолошки факултет во Штип (Одлука бр. 1902-147/24 од 12.6.2018 година донесена на 175. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
48. **Член (претседател) на Рецензентска комисија** за избор на наставник во насловно звање насловен доцент за наставно-научната област македонска книжевност XIV век/ македонска книжевност XX век на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-68/17 од 1.3.2018 година донесена на 168. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
49. **Член на Комисија за одбрана на докторска дисертација** „Рецепцијата на античката литература во македонската културна средина“ од кандидатот Дарин Ангеловски на Институтот за македонска литература во Скопје (Одлука бр. 14318 од 4.9.2018 година донесена на 28. седница Советот на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, Скопје);
50. **Член на Комисија за преземање на обврски од претходно ангажирани наставници** за предмети на Филолошкиот факултет и на нематичните факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-51/5 од 26.2.2019 година донесена на 188. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
51. **Член на Изборна комисија** на Филолошкиот факултет за избор на ректор на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-90/3 од 29.5.2019 година донесена на 192. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
52. **Член на Рецензентска комисија** за избор на соработник во звање асистент за наставно-научните области македонистика и морфологија на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-90/6 од 29.5.2019 година донесена на 192. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
53. **Член на Рецензентска комисија** за избор на наставник во сите наставно-научни звања за наставно-научната област македонистика на Филолошкиот факултет во Штип (Одлука бр. 1902-143/4 од 22.10.2019 година донесена на 200. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
54. **Член (член-ментор) на Комисија за одбрана на дипломски труд** „Проповата наративна матрица во романот 'Тврдоглави' од Славко Јаневски“ на кандидатката Бојана Китановска (Одлука бр. 1903-122/1 од 10.9.2019 година на Филолошки факултет во Штип);
55. **Член (член-ментор) на Комисија за одбрана на дипломски труд** „Идентичните драмски структури во трагедиите 'Парите се отепувачка' од Ристо Крле и 'Чест' од

Васил Иљоски“ на кандидатката Ивана Бинова (Одлука бр. 1903-121/2 од 3.9.2019 година на Филолошки факултет во Штип);

56. **Член (член-ментор) на Комисија за одбрана на дипломски труд** „Синонимните ликови во македонската драма меѓу двете светки војни“ на кандидатката Софија Иванова (Одлука бр. 1903-91/1 од 6.7.2020 година на Филолошки факултет во Штип);
57. **Член (член-ментор) на Комисија за оценка и одбрана на магистерски труд** „Нараторите и нараторите во романите на Петре М. Андреевски“ од кандидатката Данче Стефановска Костадиновска (Одлука бр. 1902-101/3 од 10.7. 2020 година донесена на 212. седница на ННС на Филолошкиот факултет во Штип);
58. **Член на Комисија за преземање на обврски од наставник** за изборни и задолжителни предмети (од областа лингвистика) на Филолошкиот факултет и на нематични факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-108/3 од 17.8.2020 година донесена на 213. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип);
59. **Член на Комисија за преземање на обврски од наставник** за универзитетски изборен предмет (Македонски јазик, правопис и правоговор) на Филолошкиот факултет и на нематични факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип (Одлука бр. 1902-108/4 од 17.8.2020 година донесена на 213. седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип).

Од приложените податоци е очигледно дека вонреден професор д-р Ранко Младеноски е активно вклучен и ангажиран во унапредувањето на стручно-апликативната и организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет и воопшто на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, а кон тоа треба да се додаде и објавениот универзитетски учебник „Теорија на книжевноста“ (покрај претходно објавените две скрипти и два практикуми од истата област) што сведочи за сериозната посветеност на кандидатот и во грижата за системско и ефективно обучување на студентите со трајни научни и наставно-образовни знаења и вештини.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесените детални податоци за кандидатот, членовите на Рецензентската комисија со задоволство заклучуваат дека вон. проф. д-р Ранко Младеноски во целост ги исполнува сите законски критериуми за избор во повисоко наставно-научно звање предвидени со Законот за високото образование, со Статутот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, како и со Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Имено, како што може да се види од предочените факти погоре, вон. проф. д-р Ранко Младеноски има наставно искуство во високото образование како асистент, како доцент и како вонреден професор на Катедрата за македонски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет во Штип и на Педагошкиот факултет при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, има објавено во последните пет години рецензиран универзитетски учебник и научна книга (монографија) од областите за кои се избира во повисоко звање, како и бројни трудови во меѓународни и во домашни научни списанија и публикации, а учествувал и во работата на научноистражувачки проекти. Кон тоа, секако, треба да се приложи и активното учество на кандидатот на меѓународни научни конференции, но и неговиот удел во унапредувањето на стручно-апликативната и организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет и на Универзитетот „Гоце Делчев“ преку активно учество во работата на бројни комисији, органи и тела, меѓу кои се вбројува и неговото ангажирање како член на Универзитетскиот сенат. Кандидатот Младеноски е, исто така, еден од иницијаторите за формирањето на меѓународното научно списание „Палимпсест“ на Филолошкиот факултет во Штип и негов главен и одговорен уредник од објавувањето на првиот број во 2016 година до денес. Сето тоа покажува дека кандидатот вонр. проф. д-р Ранко Младеноски постигнал завидни резултати во изборниот период од декември 2015 година до денес во трите клучни области и дејности – наставно-образовна, научноистражувачка и стручно-апликативна и организациско-развојна дејност.

Имајќи ги предвид предочените факти, Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип** да го усвои овој извештај и кандидатот **вонреден проф. д-р Ранко Младеноски** да биде избран за наставник во наставно-научното звање редовен професор за наставно-научните области теорија на книжевноста и македонска книжевност XX век и Одлуката да ја достави до Универзитетскиот сенат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип за потврдување на изборот на д-р Ранко Младеноски во наставно-научно звање редовен професор за наставно-научните области теорија на книжевноста и македонска книжевност XX век.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Виолета Димова, редовен професор – претседател, с.р.
Д-р Луси Караниколова-Чочоровска, редовен професор – член, с.р.
Д-р Махмут Челик, редовен професор – член, с.р.

ПРИЛОГ 1

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

(Табела за вреднување на активностите на вон. проф. д-р Ранко Младеноски во изборниот период од декември 2015 до септември 2020 година, според критериумите дадени во Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип)

Р. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Избор во звање асистент (Универзитетски билтен бр. 16 од февруари 2009 година; Одлука бр. 2402-54/7 од 5.3.2009 година од ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Договор за вработување бр. 0402-13/39 од 11.5.2009 година)	1	15			15
2.	Избор во звање доцент (Универзитетски билтен бр. 57 од април 2011 година; Одлука бр. 2402-47/5 од 18.4.2011 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Анекс на Договор за вработување бр. 0402-1/585 од 3.10.2011 година)	1	30			30
3.	Избор во звање вонреден професор (Универзитетски билтен бр. 160 од декември 2015 година; Одлука бр. 1902-175/4 од 30.12.2015 година на ННС на Филолошкиот факултет во Штип; Договор за вработување бр. 0402-7/16 од 7.4.2016 година).	1	40			40
ВКУПНО НО		85				
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Монографија или научна книга Труд под ред. бр. 1	1	10			10
2.	Научни трудови објавени во меѓународни научни списанија (автор/ прв автор) Трудови под ред. бр. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 и 10.	9	9			81
3.	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (втор автор) Труд под ред. бр. 11.	1	6			6

4.	Трудови објавени во зборници од меѓународни научни конференции Трудови под ред. бр. 12, 13, 14, 15, 16 и 17.	6	2			12
5.	Трудови објавени во домашни научни и стручни списанија и публикации Трудови под ред. бр. 18, 19, 20, 21, 22, 23 и 24.	7	2			14
6.	Учество (секциско предавање) на меѓународни научни конференции Активности под ред. бр. 25, 26, 27, 28, 29 и 30.	4	2	2	4	16
ВКУПНО НИ + СУ		139				
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Објавен рецензиран универзитетски учебник Труд под ред. бр. 31	1	10			10
2.	Учество во научни проекти Активности под ред. бр. 32, 33 и 34.	3	5			15
3.	Член на универзитетски тела (член на Универзитетски сенат) Активност под ред. бр. 39.	1	5			5
4.	Член на факултетски органи и комисији Активности под ред. бр. 35, 36, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 и 59.	22	2			44
5.	Уредник на научни и стручни списанија Активност под ред. бр. 37.	1	3			3
6.	Класен раководител во согласност со ЕКТС Активност под ред. бр. 38.	1	4			4
ВКУПНО СА + ОР		81				
ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ		85 (НО) + 139 (НИ+СУ) + 81 (СА+ОР) = 305				

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ „РЕЗУЛТАТИ ОД ИНВИТРО ОПЛОДУВАЊЕ КАЈ ПАЦИЕНТКИ СО НАМАЛЕНИ ОВАРИЈАЛНИ РЕЗЕРВИ ПО ИНТРАОВАРИЈАЛНА АПЛИКАЦИЈА НА АВТОЛОГНА ПЛАЗМА ЗБОГАТЕНА СО ТРОМБОЦИТИ, АКТИВИРАНА СО КАЛЦИУМ ГЛУКОНАТ: ПЛАЗМА ЗОГАТЕНА СО ТРОМБОЦИТИ ПЕРСПЕКТИВНА ТЕРАПИЈА ВО ИДНИНА“, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

Со Одлука донесена на 30. седница на Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 3, Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип од 20.11.2020 година, формирана е Комисија за оценка и одбрана на докторската дисертација со наслов: „**Резултати од ин витро оплодување кај пациентки со намалени оваријални резерви по интраоваријална апликација на автологна плазма збогатена со тромбоцити, активирана со калциум глуконат: плазма збогатена со тромбоцити перспективна терапија во иднина**“ пријавена и изработена од кандидатката м-р д-р Снежана Стојковска, во состав:

- проф. д-р Ѓорѓи Бабушку – претседател
- проф. д-р Глигор Димитров – член, ментор
- проф. д-р Славејко Сапунов – член, екстерен ментор
- проф. д-р Никола Оровчанец – член
- проф. д-р Зоранчо Петановски – член.

Комисијата во наведениот состав го разгледа доставениот материјал и го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација со наслов „Резултати од ин витро оплодување кај пациентки со намалени оваријални резерви по интраоваријална апликација на автологна плазма збогатена со тромбоцити, активирана со калциум глуконат: плазма збогатена со тромбоцити перспективна терапија во иднина“ од кандидатката м-р д-р Снежана Стојковска претставува самостоен оригинален научноистражувачки труд, презентирани на 77 страници, со фронт и проред според пропозициите за изработка на докторски труд согласно со Правилникот за трет циклус студии на УГД. Дисертацијата содржи 29 табели, 13 графикони и 92 референци. Трудот ги содржи следниве поглавја: Резиме на македонски и на англиски јазик, Вовед, Мотив, Цели на истражувањето, Материјал и методи на работа, Резултати, Дискусија, Заклучоци, и Литература.

Во поглавјето **Вовед**, кандидатката ја елаборира основната идеја за употребата на плазма збогатена со тромбоцити како потенцијално нов третман кај пациентки со неадекватен одговор (poor ovarian responders -POR) на контролирана оваријална стимулација при ин витро фертилизација. Исто така, ги опишува детално најчестите етиолошките фактори кои можат да доведат до оваа состојба. Третманот на овие пациентки претставува клинички предизвик и предмет на многу студии во последните две декади. Главна цел со употребата на оваа метода е да се отвори патот за формулирање на ефикасни и соодветни протоколи или модалитети за лекување на оваа група на жени кои се подложени на третман со ИВФ-ЕТ врз основа на докази.

Во воведот кандидатката етапно преку историски осврт ги елаборира досегашните третмани кај оваа група пациентки. Исцрпно ја прикажува етиологијата, клиничката слика и дијагностичките критериуми за дефинирање на пациентките со намалени оваријални резерви.

Паралелно со анализата и литературните сознанија за плазма збогатена со тромбоцити (ПРП), кандидатката детално ги цитира и посочува карактеристиките, досегашните сознанија за бенефитот од оваа употребата на оваа метода во медицината. Имено ефектот од плазма збогатена со тромбоцити се користи во третман на повреди на меките и сврзните ткива, како и во коскените графтови. Употребата на ПРП доведува до забрзано здравување на повреденото ткиво, ангиогенеза и ткивно ремоделирање со тоа што стана рутински третман во ортопедија, дерматологија и третман за некои автоимуни болести.

Целите кои се поставени за истражување и изработка на трудот се јасно дефинирани:

Примарни мерења (временски период на следење од 12 месеци по направена оваријална рејувенација):

- *ИВФ-параметри со кои се следи контролирана оваријална стимулација*: денови на индукција, број на потрошени ампули, број на фоликули, број на пунктирани фоликули, број на зрели јајни клетки, квалитет на оцити, максимална концентрација на естрадиол на денот на hCG администрација, како и дебелината на ендометриум на денот на ембриотрансфер.
- *ИВФ-параметри со кои се дефинира успехот од ин витро фертилизација*: фертилизациона стапка, имплантациона стапка, стапка на клиничка бременост, стапка на живородени деца.

Секундарни мерења (временски период на следење од 1 до 3 месеци по направена оваријална рејувенација):

- промени на нивото на фоликул-стимулирачки хормон (FSH);
- серолошки промени на нивото на антимицелеров хормон (AMH);
- серолошки промени на нивото на естрадиол;
- промени на вкупниот број на антралните фоликули (AFC) .

Почетните истражувања водат кон следење на биомаркерите за процена на оваријалните резерви. Преку нив во оваа докторска дисертација се прави обид да се стави акцент на позитивниот ефект од употребата на автологна плазма збогатена со тромбоцити (PRP), како нов потенцијален третман за лекување на оваријален инфертилитет. Со оваа студија сакаме да потврдиме дека третманот со автологна плазма збогатена со тромбоцити може да доведе до оваријална регенерација и реактивација на фоликулогенезата, со што доведува до продолжување на репродуктивниот потенцијал на жената.

Во поглавјето **Материјал и методи на работа** е даден дизајнот на студијата и направен е опис на пациентите кои се вклучени во истражувањето. Студијата е клиничка ретроспективно-проспективна („follow up study“), спроведена во периодот од јуни 2017 до декември 2019 година, во Клиничката болница „Ремедика“ во Скопје. Анализирани се вкупно 60 пациенти кои ги исполнувале критериумите за намалени оваријални резерви според препораките на Европското здружение за репродуктивна медицина и ендокринологија (ESHRE).

Во ова поглавје, покрај критериумите за вклучување на пациентите во истражувањето, дадени се и критериумите за исклучување, критериумите за процена на ефектите од PRP, како и потребните лабораториски испитувања. Подробно е опишана методата, следените параметри пред и по интраоваријална апликација на PRP. Методолошката рамка ја сочинува методот на оваријална рејувенација со автологна ПРП кој како постапка се изведува во два чекори. Најпрво се зема периферна крв во специјални епрувети со цел да се направи центрифугирање и сепарирање на белите крвни клетки и тромбоцити. ПРП ќе се спрема со RegenACR-C кит. Истиот е FDA одобрен сет. Автологна, тромбоцитно збогатена плазма со протеински фактори на раст ќе се аплицира трансвагинално под ултразвучна контрола.

На крајот од ова поглавје е даден и статистичкиот метод, односно, наведени се сите статистички тестови со кои е направена анализа на податоците од интерес за изработка на докторската дисертација.

Во поглавјето **Резултати**, кандидатката сите добиени резултати од интерес ги прикажува прегледно и систематизирано во 29 табели и 13 графикони, со јасно интерпретирање на направените анализи. Првичните резултати за евалуирање на успехот од ин витро фертилизација кај пациентки каде што пред постапката за ИВФ е направена интраоваријална апликација на PRP се охрабрувачки. Притоа јасно е дека претстојат повеќе предизвици во интерпретирање на овие резултати. Еден од нив е непостоењето на стандарден протокол за оваријална стимулација на пациентки – poor responders.

Студијата јасно покажа промена на оваријалните маркери: хормонални (FSH;AMH) и функионални (AMH) пред и по интраоваријалната апликација на PRP. Притоа се детектира сигнификантна значајна статистичка разлика во вредностите на FSH и AMH. Имено, За $t=3,58$ и $p<0,01$ ($p=0,003$) вредноста на FSH по давањето PRP значајно е помала во однос на вредноста на FSH пред давањето PRP. За $z=2,29$ и $p<0,05$ ($p=0,02$) вредноста на AMH по давањето PRP значајно е поголема во однос на вредноста на AMH пред давањето PRP. Набљудувани се и промените на антрални фоликули пред и по апликација на PRP. Забележано е статистички сигнификантно зголемување на бројот на антрални фоликули. За $Z=3,41$ и $p<0,001$ ($p=0,0007$) бројот на антрални фоликули по давањето PRP значајно е поголем во однос на бројот на антрални фоликули пред давањето PRP.

Резултатите покажаа зголемување на фертилизациона, имплантациона и клиничка бременост и стапка на живороденост на ИВФ-циклус/ембрио-трансфер во групата на пациентки каде што пред постапката за ИВФ е направена интраоваријална интракортикална апликација на аутологна плазма збогатена со тромбоцити. Истата не покажа значајна статистичка сигнификантност со контролната група, но покажува тенденција кон зголемување на стапката на живороденост, која всушност е најважен параметар за процена на успехот на ИВФ.

Во поглавјето **Дискусија** кандидатката исцрпно ги образложува добиените резултати и ги споредува со податоци од достапната литература која е од интерес за истражувањето. Добиените и презентирани резултати во студијата отвораат едно ново поглавје во репродуктивната медицина, која во блиска иднина ќе може да го докаже соодветен терапевтски потенцијал од PRP врз основа на медицина базирана на докази. Студијата го покажа беневитот од употребата на PRP кај пациентки со намалени оваријални резерви преку намалување на вредностите на серумскиот и зголемување на бројот на антрални фоликули, што сè заедно води до зголемување на стапката на клиничка бременост кај овие пациентки. На овој начин ќе може да се дефинира, правилно да се селектира најсоодветна популација на пациентки за PRP-методата и да се направат потребните истражувачки чекори за да се обезбеди адекватен беневит од употребата на PRP како третман за лекување на оваријален инфертилитет.

По спроведувањето на истражувањето и по направените анализи, кандидатката во поглавјето **Заклучоци** ги наведува ефектите од употребата на ПРП во реактивација на фоликулогенезата во оваријалното ткиво. На тој начин пациентките со намалени оваријални резерви кои често имаат ограничено време за лекување, ќе им се понуди избор на потенцијално нов третман во лекување на оваријален инфертилитет. Начинот на добивање на PRP е едноставен, минимално инвазивен и со ниска цена. Високата концентрација на фактори на раст и цитокини во PRP во оштетеното ткиво влијае врз постигнувањето рамнотежа меѓу анаболните и катаболни процеси, оптимизирајќи ја ткивната околина и фаворизирајќи го процесот на заздравување на ткивото. Дополнително со користење на PRP се избегнуваат разни етички, расни и генски прашања и ограничувања, како и можност за пренос на одредени инфективни заболувања.

Со оглед на отсуството на значајни несакани ефекти и достапноста на PRP како метода за оваријално подмладување, неопходни се понатамошни истражувања во блиска иднина преку кои ќе може да се докаже соодветен терапевтски потенцијал од PRP врз основа на медицина базирана на докази.

Како користена **Литература**, м-р д-р Стојковска цитира 92 референци од кои најголемиот број се од понов датум, што говори за актуелноста на истражуваната проблематика.

Научен придонес на докторската дисертација

Намалувањето на нивото на FSH, следено со зголемување на вредностите на AMH и зголемување на бројот на антралните фоликули по интраоваријална апликација на PRP, ја поддржува идејата за терапевтски потенцијал од употребата PRP како третман за пациентки со намалени оваријални резерви кои лекуваат оваријален инфертилитет. Се смета дека резултати од овој труд ќе дадат научен придонес во областа на репродуктивната медицина, а секако ќе овозможат и одреден степен на клиничка апликативна функционалност кај овие пациенти, кои се еден од најголемите предизвици во репродуктивната медицина.

Исполнетост на законските услови за одбрана на докторатот

М-р д-р Снежана Стојковска по запишувањето на докторските студии, а пред одбраната на докторската дисертација има објавено како автор 4 научни труда во реномирани списанија со меѓународен уредувачки одбор.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Комисијата за оценка и одбрана детално ја разгледа докторската дисертација со наслов „Резултати од ин витро оплодување кај пациентки со намалени оваријални резерви по интраоваријална апликација на автологна плазма збогатена со тромбоцити, активирана со калциум глуконат: плазма збогатена со тромбоцити перспективна терапија во иднина” од кандидатката м-р д-р Снежана Стојковска и донесе заклучок дека истата претставува самостоен научен труд, со систематски разработена проблематика и оригинални научни истражувања и резултати. Докторската дисертација врз основа на содржината, обемот и постигнатото ниво на квалитет на научна работа ги исполнува сите условите за изработка на докторска дисертација.

Врз основа на изложеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 3 да ја прифати позитивната рецензија на докторската дисертација со наслов „Резултати од ин витро оплодување кај пациентки со намалени оваријални резерви по интраоваријална апликација на автологна плазма збогатена со тромбоцити, активирана со калциум глуконат: плазма збогатена со тромбоцити перспективна терапија во иднина” од кандидатката м-р д-р Снежана Стојковска и да и одобри јавна одбрана на истата.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Ѓорѓи Бабушку, претседател, с.р.

Проф. д-р Глигор Димитров, член, ментор, с.р.

Проф. д-р Славејко Сапунов – член, екстерен ментор, с.р.

Проф. д-р Никола Оровчанец – член, с.р.

Проф. д-р Зоранчо Петановски – член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ „КОРЕЛАЦИЈА ПОМЕЃУ СЕКРЕТОРЕН ИМУНОГЛОБУЛИН А ОД МАЈЧИНОТО МЛЕКО И ALPHA GLUTATHIONE S TRANSFERASE ВО СЕРУМ КАЈ ДОЕНЧИЊА СО АКУТЕН ГАСТРОЕНТЕРИТ”, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” - ШТИП

Со Одлука од 20.11.2020 година, донесена на 30. седница на Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 3 – Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” Штип, формирана е Комисија за оценка и одбрана на докторската дисертација со наслов „Корелација помеѓу секреторен имуноглоблин А од мајчиното млеко и alpha glutathione S transferase во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит”, пријавена и изработена од кандидатката д-р Марија Димитровска-Иванова, во состав:

- проф. д-р Милка Здравковска – претседател
- проф. д-р Соња Пеова – член, екстерен ментор
- проф. д-р Светлана Јовевска – член
- проф. д-р Катарина Ставриќ – член
- проф. д-р Елизабета Зисовска – член, ментор.

Комисијата во наведениот состав го разгледа доставениот материјал и го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализа на трудот

Докторската дисертација со наслов „Корелација помеѓу секреторен имуноглоблин А од мајчиното млеко и alpha glutathione S transferase во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит”, пријавена и изработена од д-р Марија Димитровска-Иванова е напишана на 177 страници во А4 формат, со вкупно 27 табели и 21 графикон.

Дисертацијата ги опфаќа следните поглавја: Апстракт на македонски и на англиски јазик, Вовед, Преглед на литературата, Цели на студијата, Методи на истражувачка работа, Резултати, Дискусија, Заклучоци, Листа на кратенки и Цитирана литература.

Во понатамошниот тек на овој извештај е даден краток осврт за секое поглавје од докторската дисертација.

Во поглавјето **Вовед** кандидатката дава информации за актуелноста на акутниот гастроентерит, неговата застапеност во доенчката и раната детска возраст, ги наведува најчестите предизвикувачи на акутен гастроентерит и патолошките промени кои ги предизвикуваат на интестиналниот епител, дава осврт на тежината на клиничките симптоми и честотата од хоспитализации. Укажано е на значењето на мукозниот имунитет пред сè на значењето на sIgA во одбраната на интестиналниот епител од ентерични патогени, значењето на мајчиното млеко во одбраната од инфекции и намалување на доенчкиот морбидитет и морталитет преку присуството на имунолошките компоненти во истото, пред сè на присуството на sIgA, значењето и улогата на интестиналната мукоза во одбрана од ентерични патогени и улогата на ензимите во интестиналните епителни кетки.

Во поглавјето **Преглед на литература** кандидатката дава опис на најчестите вирусни и бактериски предизвикувачи на акутен гастроентерит во доенчката и раната детска возраст. Детално се опишани сезоната на појава, возраста на која се јавуваат, начинот и патот на пренесување, патохистолошките промени на интестиналниот епител и нивната анатомска локализација и е објаснет механизмот на настанувањето на дијарејата. Објаснета е тежината на клиничката слика на акутен гастроентерит за секој предизвикувач поединечно, објаснета е методата на нивна детекција во столицата и начинот на третман. Во ова поглавје се укажува на основната задача на имуниот систем да го брани и чисти организмот од инфективни и други видови агенси препознавајќи ги сопствените и реагирајќи на туѓите антигени. Имуниот систем на фетусот и новороденото

е компетентен, но неискусен и недоволно ефикасен, со карактеристики на Th₂ насоченост. За негово ефикасно созревање е потребна антигена стимулација. Вродениот имун одговор има две улоги, а тоа се: рана одбрана од напад на патогени и известување до стекнатиот имун одговор дека започнала инвазија од патогени. Вродениот имун систем се активира за неколку минути по инвазијата на микроорганизмите и е одговорен за одбраната на организмот во тек на првите часови и денови од инфекцијата. Вродениот имун одговор се појавува веднаш по антигената стимулација, специфичност и меморија нема, не обезбедува отпорност кон повторно заболување. Компоненти на вродениот имун одговор се: физичка бариера (кожа, слузница и цилии), солубилни фактори (C reactive protein - CRP, лизозим, комплемент, масни киселини), клеточни фактори (фагоцити, ткивни макрофаги, НК клетки) и нормалната флора. Стекнатиот имун одговор има специфичност, обезбедува отпорност кон повторно заболување, има способност за меморија на претходни средби и се пројавува со: производство на антитела и со клеточно условена реакција. На стекнатиот имун одговор му се потребни 4-10 дена за да појави соодветна специфична реакција. Лимфоидните клетки се одговорни за стекнатиот имун одговор и обезбедуваат долготраен, специфичен и ефикасен имунитет.

Понатаму во ова поглавје се укажува дека мајчиното млеко претставува оптимална исхрана за новороденчиња и е клучно за одржување на здравјето и градење на темелите за раст и когнитивен развој. Доенчињата примаат системска заштита трансплацентарно и локална интестинална заштита на ГИТ по орален пат преку колострумот и зрелото млеко. Средината на интестиналниот тракт на доеното доенче продолжува да обезбедува заштита против инфекции преку стимулација на бактериската флора сè додека доенчето не се одвикне од доење. Доенчињата што се на мајчино млеко имаат поретко инфекции на респираторниот тракт, поретко воспаление на средното уво, гастронитестинални заболувања и други болести. Во повеќе научни студии е укажано на влијанието на мајчиното млеко во намалување на доенечкиот морбидитет и морталитет од акутен гастроентерит. Всушност и во третманот на овие доенчиња со акутен гастроентерит се препорачува да се продолжи со доење. Одделни состојки на млекото ги обезбедуваат енергетските и нутритивните потреби на новороденчињата и доенчињата, а други влегуваат во состав на новоизградените ткива како составен дел од структурата на клетките. Одредени состојки од млекото имаат посложени функции, заштитни и имуномодулаторски. Со други зборови мајчиното млеко му обезбедува на детето оптимален раст и развој. Мајчиното млеко содржи голем број имуни компоненти како што е sIgA, леукоцити, олигосахариди, лизозим, лактоферин, IFN- γ , нуклеотиди, цитокини. Дел од овие компоненти обезбедуваат пасивна заштита во гастроеинтестиналниот тракт и во дел од горните дишни патишта, превенирајќи адхеренција на патогени на мукозата и на тој начин заштитувајќи ги доенчињата од инвазивни инфекции. Хуманото млеко претставува спој помеѓу мајчиниот имун систем и доенчето. Иако доенчињата имаат антитела, пренесени трансплацентарно, тие остануваат незаштитени кога ќе дојдат во контакт со нови микроорганизми. Мајчиното млеко може да го намали овој ризик преку антителата, присутни во него и на тој начин да го модифицираат имуниот, метаболичниот и микрофлора системот на доенчето. sIgA е главен имуноглобулин во колострумот и зрелото млеко. Се синтетизира во млечните жлезди од две молекули на серумски IgA, поврзани со дисулфидни врски. sIgA е стабилен на ниска pH и резистентен на протеолитичките ензими. Присутен е во цревата на доенчињата што се на мајчино млеко и обезбедува заштита против бактерии и вируси што ја напаѓаат мукозата. Во повеќе проспективни студии е докажано дека должината на траењето на доењето е инверзно поврзана со честотата на појава и тежината на клиничката слика на инфективен гастроентерит во доенчката возраст.

Во натамошниот дел од Прегледот на литературата кандидатката се осврнува на влијанието на микрофлората во развојот на цревата и имунолошкиот систем. Таа е неопходна во одбраната против патогени микроорганизми преку натпреварување за хранливи материи и местата за адхеренција, некои дури и активно ги елиминираат патогените микроорганизми со излучување на антимицробни пептиди. Во отсуство на микрофлората, имунитетот на цревната мукоза е недоволно развиен со појава на помали

мезентеријални лимфни јазли, пејерови плочи и намален број на имунолошки клетки како што се плазма-клетки што произведуваат IgA, CD4+ T-Ly и интраепителен $\alpha\beta$ T-клеточен рецептор на CD8+T-Ly, што резултира во ослабен капацитет за борба против патогените бактерии. Мајчиното млеко е значаен извор на бактериска микрофлора. Составот на микрофлората го обликува производството на IgA, и обратно, произведениот IgA влијае врз составот на микрофлората (Pabst et al., 2016). Оваа сложена меѓусебна поврзаност се смета дека е критично важна за здрав живот бидејќи дисфункциите во оваа рамнотежа може да доведат до дисбиоза и воспаление во дигестивниот тракт. Овој микрофлора – sIgA комплекс има антиинфламаторен ефект преку регулирање на намалувањето на продукцијата на проинфламаторните цитокини (IL-8).

Во овој дел кандидатката детално се осврнува и на улогата на интестиналната мукоза во дигестија и апсорпција на хранливи материи, во заштитата од инфективни, токсични и карциногени материи, ингестирани во дигестивниот тракт. Наведено е дека за оваа цел е вклучен комплексен одбранбен систем: мукозна бариера, епителни клетки со краток животен век (неколку денови) кои имаат комплексен ензимски систем способен да ги метаболизира овие штетни субстанции овозможувајќи нивна екскреција преку жолчката, фецесот и урината. Една од најзначајните класи на ензими кои ја вршат оваа функција се glutathione S transferase (GST) ензимите. Тие се вклучени во врзување, транспорт и детоксикација на овие штетни субстанции преку нивно врзување за глутатион. Alpha glutathione S transferase (α -GST) е изоформа на GST ензимите и високо активен структурен ензим во интестиналните епителни клетки, иако е присутен и во црниот дроб и бубрежите. α -GST е потенцијален биомаркер за интестинално епително оштетување од различни причини - гастроентерити, исхемија на цревата, хронични инфламаторни цревни болести. Може да се користи како скрининг кај пациентите со ризик за интестинална патологија. Ентероцитите рапидно се разрушуваат во раната фаза на интестинално оштетување и ова лесно може да се открие преку одредување на вредностите на α -GST во плазмата земајќи ја како маркер за рано откривање на интестинално оштетување.

По обемниот литературен преглед следуваат **Цели на истражувањето**, каде што се дефинирани прецизно и практично тезите за испитувањето и изработката на истражувањето. Во одредувањето на тезите на докторскиот труд главните насоки на кандидатот д-р Марија Димитровска-Иванова се добиени од клиничката пракса во дијагноза и третман на доенчињата со акутен гастроентерит со различен начин на исхрана. Притоа од клиничките испитувања произлегоа и следните цели:

1. Да се утврди застапеноста на акутен гастроентерит кај доенчињата хоспитализирани на Детското одделение – Клиничка болница Штип.
2. Да се процени дали sIgA од мајчиното млеко има заштитно влијание врз цревниот епител преку евалуација на тежината и траењето на клиничката слика кај доенчињата со акутен гастроентерит во зависност од видот на исхраната.
3. Да се процени дали α -GST може да биде биомаркер за рано интестинално епително оштетување кај доенчиња со акутен гастроентерит и степенот на корелација на нејзините вредности во серумот со степенот на интестиналното епително оштетување поврзано со видот исхрана на доенчињата.
4. Со оглед на фактот што во Република Северна Македонија досега нема студија од оваа област, а во светски рамки постојат само неколку слични студии, мотивот за спроведување на оваа студија е да се покаже дали мукозниот интегритет мерен преку вредностите на sIgA во столицата е заштитен фактор од епително оштетување, мерено преку вредностите на α -GST во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит и нивната поврзаност со начинот на исхрана.

Во поглавјето **Методи на истражувачка работа** кандидатката дава опис на дизајнот на студијата, лабораториските методи и техники кои се користени во анализа на собраниот материјал и начинот на статистичка обработка на добиените резултати.

Студијата е работена како како проспективна кохортна студија, започната е на 15.11.2018 година и траела до 31.12.2019 година. За целите на студијата биле опфатени новороденчиња и доенчиња од раѓање до навршена една година од животот со приемна

дијагноза акутен гастроентерит. Сите доенчиња биле хоспитализирани на Детското одделение во Клиничката болница – Штип. Во тек на истражувањето, почитувани се сите етички принципи на клиничко истражување. Кандидатката ги информирала родителите и барала нивна писмена согласност за земање биолошки материјал (столица и венска крв) од нивните деца за анализи.

Направен е соодветен анкетен прашалник на кој одговарала мајката и кој е во прилог на овој докторат. Во прашалникот кандидатката ги опфатила следните сегменти: возраста на доенчето, начинот на исхрана (доење, адаптирана млечна формула или комерцијално кравјо млеко) и практиката на одвикнување. Вклучени биле и податоци за појавата на симптомите на акутен гастроентерит во последните 24 часа пред прием (број на повраќања, број на столици 24 часа пред прием, степен на дехидратација на прием и покачена температура), како и податоци за исхраната и здравствената состојба на мајката доилка. Одговорите биле со заокружување и писмен одговор. Доенчињата се поделени во 4 групи според возраст во месеци и според млечната исхрана и воведувањето немлечна храна.

Група I – опфаќа новороденчиња и доенчиња од раѓање до полни 6 месеци, кои биле ексклузивно доени.

Група II – опфаќа новороденчиња и доенчиња од раѓање до навршени 6 месеци неексклузивно доени (доенчиња, кои од самото раѓање или од првиот месец, се на адаптирана млечна формула или комбинација на исхрана со мајчино млеко и адаптирана млечна формула, доенчиња што се на доење и кај кои е започната немлечна храна, доенчиња на адаптирана формула и немлечна храна, како и доенчиња што се хранат со кравјо млеко, козјо млеко итн.)

Група III – опфаќа доенчиња од 7 до 12-месечна возраст, кои се хранеле со мајчино млеко и дополнително адаптирана млечна формула и немлечна храна.

Група IV – опфаќа доенчиња од 7 до 12-месечна возраст кај кои исхраната се спроведувала со адаптирана млечна формула или кравјо/козјо млеко и кај кои била воведена немлечна исхрана.

Ексклузивно доени се доенчиња што се хранеле само со мајчино млеко и не добивале дополнително друга храна и течности дури и вода (со исклучок на перорален рехидрациски раствор, витамини, минерали и лекови).

Клиничката слика и степенот на дехидратацијата се одредени со физикален преглед и е направена поделба на степенот на дехидратацијата на лесен, среден и тежок преку употреба на клинички скоринг систем. (World health organization: Integrated management of childhood illness-Module 4, Diarrhoea)

За секое доенче вклучено во истражувањето е пополнуван евидентен лист во кој се следел развојот на клиничката слика и потребата од парентерална рехидрација во тек на болничкиот престој. Во студијата не се опфатени доенчиња кај кои дијарејата била од хируршка или екстраинтестинална причина како и доенчиња што имале примено имуносупресивна терапија.

Од секое доенче, вклучено во студијата биле земани по два примерока столица од пелената со пластична шпатула и 2,5 ml венска крв.

Во едниот примерок столица се докажувало присуство на ротавирус и аденовирус со имунохроматографски тест DUO ROTA-ADENOVIRUS – Check-1, VEDA.LAB (Alencon-France). Од истиот примерок столица се реализирала копрокултура со која се докажувало присуство на ентеропатогени бактерии со засејување на примерокот столица на соодветна подлога: Крвен агар (Columbia agar) во текот на 24 часа на 37°C - за изолација на ентеропатогена, ентеротоксична, ентероинванзивна и ентероадхерентна *E coli* (Biolife Italiana N° - 401136). SS агар збогатен со Selenit F бујон (Biolife Italiana N° - 402025) во тек на 24 часа на 37°C – за изолација на салмонела и шигела (Biolife Italiana N° - 402075). *Campylobacter* агар во тек на 24 часа на 37°C – за изолација на *Campylobacter spp.* (Oxoid CM0739).

Вториот примерок столица кандидатката го собирала во епендорф микропрувети и истиот го замрзнувала на -80°C во лабораторијата на Факултет за медицински науки при

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип (УГД) и во тој примерок е одредувано нивото на sIgA со ELISA метода (Mindray MR-96A) во дијагностичката лабораторијата Фармахем-Скопје. За одредување на нивото на sIgA во столицата е користен тестот IDK sIgA ELISA kit (Catalog N° K8870) од производителот Imundiagnostik Bensheim, Germany.

За одредување на α -GST во серум се земале по 2,5 ml венска крв во епрувети SST (Seum separator tubes) од 5 ml од производителот Grainer Bio-One. Потоа крвта се центрифугирала во центрифуга во лабораторијата на Клиничка болница – Штип на 2.500 вртежи во текот на 15 минути. Во пет епендорф микроепрувети се одделувало по 200 μ l од добиениот серум и примероците биле замрзнати на -80°C во лабораторијата на Факултет за медицински науки УГД – Штип се до моментот на квантитативно одредување на α -GST во серумот со ELISA метода (Mindray MR-96A) во дијагностичката лабораторијата Фармахем-Скопје. За квантитативна детерминација на хумана α -GST во серум е користен ELISA kit на производителот CUSABIO (CSB-E08906h).

Собраните податоци се обработувани со помош на статистичкиот програм SPSS 20 и Statistica for Windows – верзија 10 и следниве статистички методи:

Базите на податоците се формирани со примена на специфични компјутерски програми, наменети за таа цел. Нивната обработка е извршена со помош на стандардни дескриптивни и аналитички биваријантни и мултиваријантни методи. Атрибутивните статистички серии се анализирани со одредување на коефициент на односи, пропорции, стапки и со одредување на статистичката значајност меѓу откриените разлики. Нумеричките серии се анализирани со мерки на централна тенденција и со мерки на дисперзија на податоците. Статистичка сигнификантност на веројатноста меѓу дистрибуциите на фреквенциите на две атрибутивни варијабиле се проценуваше со тестот на разлика (Difference test), а меѓу нумеричките серии со помош на Student t-тест.

Корелативните односи се реализирани со помош на Пирсоновиот (Pearson) коефициент на линеарна корелација. Веројатноста за асоцијацијата меѓу дистрибуциите на фреквенциите на две атрибутивни варијабиле е проценувана со Pearson Chi square тестот и Fisher exact 2 tailed test. Користен е вкрстениот однос Odds ratio-OR да се утврди врската помеѓу зависната критериумска варијабла и независната. Со Shapiro-Wilk's test е тестирана нормалноста на дистрибуцијата на варијаблите. За CI (интервал на доверба – confidence interval 95% CI) е дефинирано статистичко значење на ниво на стандардна грешка помала од 0,05 (p). Резултатите се прикажани во табели и графикони.

Во поглавјето **Резултати** кое се надоврзува се презентирани добиените вредности од реализираните тестови, согласно со целите, материјалите и методологијата во докторскиот труд. Истите се табеларно и графички презентирани, соодветно статистички анализирани и споредени. Од статистичката обработка увидено е дека разликата за просечниот број на повраќања пред прием кај доенчињата од првата и втората група е статистички сигнификантна, но не и помеѓу доенчињата од третата и четвртата група. За просечниот број на течни столици пред прием и покачената температура е утврдена статистички сигнификантна разлика како помеѓу првата и втората група, така и помеѓу третата и четвртата група. Лесен степен на дехидратација е забележан кај сите доенчња од првата група додека во втората група лесен степен е регистриран кај 25,0%, умерен кај 43,75% и тежок степен на дехидратација кај 31,25% од доенчињата. Помеѓу третата и четвртата група постои статистички сигнификантна разлика за лесен и умерен степен на дехидратација. Ротавирусот е позитивен кај 26 примероци на столица со процент на преваленција (застапеност) од 44,8%. Ротавирусот е позитивен кај едно (14,3%) доенче во првата група, кај 11 (68,75%) во втората група, кај 6 (31,6%) во третата група и 8 (50%) доенчиња во четвртата група. Аденовирус тестот е позитивен кај едно доенче во втората и во четвртата група. Копрокултурата е негативна во првата и третата група. Во втората група е регистрирана *Shigella flexneri* кај едно доенче, а во четвртата група кај две доенчиња е регистрирана *Salmonella enteritidis* и кај едно доенче *Proteus mirabilis*. За просечниот број течни столици во тек на лекувањето постои статистички сигнификантна разлика помеѓу првата и втората група, но не и помеѓу третата и четвртата група. Додека пак за просечниот број на повраќања постои статистички сигнификантна разлика помеѓу првата и втората

група и помеѓу третата и четвртата група. За бројот на денови на парентерална рехидрација постои статистички сигнификантна разлика само помеѓу првата и втората група, додека за бројот на денови на хоспитализација е утврдено дека не постои статистички сигнификантна разлика ниту меѓу првата и втората група ниту меѓу третата и четвртата група. Разликата помеѓу просечната вредност на sIgA во столицата е статистички сигнификантна меѓу првата и втората и меѓу третата и четвртата група. Статистички сигнификантна разлика е добиена и за просечната вредност на α -GST во серум помеѓу првата и втората и помеѓу третата и четвртата група. Од вкупно 26 доенчиња позитивни на Ротавирус кај 21 од нив α -GST беше позитивна во серумот. Според вкрстениот однос sIgA позитивитетот ја намалува шансата (дејствува протективно) за регистрација на тешка и умерена дехидратација, ја намалува шансата за повраќање и ја намалува шансата за покачена температура. Докажано е дека α -GST е сигнификантно пониска во случаите што се позитивни за sIgA во столицата во однос на sIgA негативните случаи за $p=0,002$, потврдувајќи дека присуството на sIgA во доенчките црева ги заштитува од епително оштетување. Од резултатите е регистрирана статистички сигнификантна поврзаност помеѓу ексклузивното доење и ротавирусот. Ексклузивното доење е ефективно во превенција на ротавирус инфекција намалувајќи го ризикот од ротавирус инфекција кај децата посебно во првите 6 месеци од животот OR=0,0758, 95 % CI(0,0071-0,8074).

Во поглавјето **Дискусија** кое во докторската дисертација се надоврзува на еден едноставен и континуиран начин кандидатката ги презентира, симплифицирано добиените резултати и своето видување околу нив, паралелно преку сознанијата од литературните истражувања споредувајќи ги. Имено, анализата на резултатите за sIgA во столицата е во тесна корелација со доењето што го потврдуваат и повеќе научни студии. Во студијата е покажано дека присуството на sIgA од мачиното млеко има протективно влијание за појавата на дијареа и ја намалува тежината на дијареата. Најчест изолиран патоген кај доенчињата од ова истражување е ротавирусот. Утврдено е дека доењето му обезбедува заштита на доенчето од појава на ротавирус дијареа затоа што во првата и третата група само кај мал број на доенчиња е изолиран ротавирусот. Овие резултати се во тесна корелација со резултати од слични научни студии. Во оваа студија кандидатката направила компарација на тежината на клиничката слика на акутен гастроентерит помеѓу доенчињата од 0-6-месечна возраст и од 7-12-месечна возраст во зависност од видот на исхрана. Доенчињата во првите 6 месеци кои биле на ексклузивно доење и кај оние од 7-12 месеци кај кои покрај воведувањето на комплементарна храна е продолжено и со мајчино млеко имале повисоки вредности на sIgA во столицата и полесна клиничка слика на акутен гастроентерит (со полесен степен на дехидратација, со поретка фреквенција на повраќање, помал број на течни столици и бројот на доенчиња со покачена температура бил помал), во споредба со доенчињата од 0-6-месечна возраст кои не биле на ексклузивно доење и кај оние кај кои после 6 месец не е продолжено со мајчино млеко. Во понатамошниот дел од Дискусијата кандидатката укажува дека α -GST е потенцијален биомаркер за интестинално епително оштетување од различни причини – гастроентерити, исхемија на цревата, хронични инфламаторни цревни болести и дека може да се користи како скрининг кај пациентите со ризик за интестинална патологија. Во студијата поголемиот дел од доенчињата кај кои бил изолиран ротавирус имале позитивни вредности на α -GST во серумот што укажува дека ротавирусот може да предизвика оштетување на интестиналниот епител. Но, во зависност од начинот на исхрана, доенчињата од првата и третата група кои имале повисоки вредности на sIgA имале пониски вредности на α -GST во серумот во споредба со доенчињата од втората и четвртата група кои имале повисоки вредности на α -GST во серумот.

Во поглавјето **Заклучоци** кандидатката ги изведува следните заклучоци:

1. Во оваа студија е докажано дека sIgA во столицата е позитивен кај сите доенчиња од 0 до 6-месечна возраст, кои се на ексклузивно доење и кај доенчињата од 7 до 12-месечна возраст кај кои и покрај воведувањето на комплементарната храна е продолжено со доењето. Кај доенчињата кај кои доењето било неексклузивно и кај тие на возраст од 7 до 12 месеци sIgA во столицата во поголем процент бил негативен.

2. Показано е дека присуството на sIgA од мајчиното млеко во цревата кај доенчињата влијае врз намалување на тежината на клиничката слика на акутен гастроентерит.
 - 2а. Позитивните вредности на sIgA во столицата ја намалуваат фреквенцијата на повраќање, која имаше поголема статистичка значајност помеѓу ексклузивно доените и неексклузивно доените доенчиња до 6-месечна возраст, за разлика од доенчињата во вторите две групи каде што фреквенцијата на повраќање во текот на болничкиот престој немаше статистичка значајност. Но од вкупниот број доенчиња, кои имаа позитивни вредности на sIgA во столицата имаше статистички сигнификантна разлика помеѓу доенчињата, кои во поголем процент немаа повраќање во текот на приемот во однос на оние што имаа повраќање.
 - 2б. Позитивните вредности на sIgA во столицата ја намалуваат фреквенцијата на течни столици кај доенчињата со акутен гастроентерит но, со поголема статистичка значајност помеѓу ексклузивно доените и неексклузивно доените доенчиња до 6-месечна возраст, за разлика од доенчињата во вторите две групи од 7 до 12-месечна возраст каде што таа статистичка значајност беше помала.
 - 2в. Позитивните вредности на sIgA во столицата ја намалуваат шансата за умерена и тешка дехидратација со статистичка сигнификантност помеѓу ексклузивно доените и неексклузивно доените доенчиња до 6-месечна возраст како и помеѓу вторите две групи од 7 до 12-месечна возраст. Од вкупниот број доенчиња што беа sIgA позитивни во најголем процент беа доенчињата што имаа лесен степен на дехидратација.
 - 2г. Позитивните вредности на sIgA во столицата го намалуваат ризикот од појава на покачена температура со поизразена статистичка сигнификантна разлика помеѓу ексклузивно доените и неексклузивно доените доенчиња до 6-месечна возраст месеци, во однос на доенчињата во вторите две групи од 7 до 12-месечна возраст. Од вкупниот број доенчиња, кои имаа позитивни вредности на sIgA во столица, се регистрираше статистички сигнификантна разлика помеѓу доенчињата од кои во поголем процент беа застапени оние што немаа покачена температура во однос на оние што имаа покачена температура.
 - 2д. Присуството на sIgA во столицата има влијание врз намалување на бројот на денови на парентерална рехидрација кај ексклузивно доените доенчиња во однос на неексклузивно доените доенчиња до 6-месечна возраст. Но помеѓу вторите две групи доенчиња од 7 до 12-месечна возраст нема статистички сигнификантна разлика помеѓу бројот на денови на парентерална рехидрација.
 - 2ф. Присуството на sIgA во столицата нема влијание врз бројот на денови на хоспитализација, поради што не се регистрира статистички сигнификантна разлика за бројот на денови на хоспитализација ниту помеѓу првите две групи ниту помеѓу вторите две групи доенчиња.
3. Најчест предизвикувач на акутен гастроентерит кај доенчињата во оваа студија е *Rotavirus*, а во многу мал број се *Adenovirus*, *Salmonella enteritidis*, *Shigella flexneri* и *Proteus mirabilis*.
4. Доенчињата што беа на ексклузивно доене имаа значително пониски вредности на α -GST во серум споредено со доенчињата од втората група што не беа ексклузивно доени. Само кај едно доенче од првата група α -GST беше позитивна, но во втората група α -GST беше позитивна кај 15 доенчиња.
 - 4а. Доенчињата од третата група кај кои и покрај воведувањето на комплементарната храна беше продолжено со доене имаа значително пониски вредности на α -GST во серум, споредено со доенчињата од четвртата група кај кои во исхраната не беше вклучено мајчиното млеко. Во третата група α -GST беше позитивна кај 6 доенчиња додека во четвртата група α -GST беше позитивна кај 13 доенчиња.
 - 4б. Во истражувањето се покажа дека за првите две групи како и за вторите две групи постои сигнификантна статистичка асоцијација помеѓу припадност во групата и вредностите на α -GST во серумот.
5. α -GST во серумот беше значително повисока кај доенчињата кај кои беше изолиран ротавирус, само во мал број ротавирус позитивни случаи α -GST беше негативна. Се

докажа статистички сигнификантна разлика за вредностите на α -GST во серум помеѓу ротавирус позитивните и ротавирус негативните доенчиња. Со ова потврдиме дека α -GST може да се користи како биомаркер за рано интестинално епително оштетување во доенчињата со ротавирус акутен гастроентерит.

6. Во студијата се покажа дека sIgA во столицата негативно корелира со α -GST во серум за $p=0,002$. Доенчињата што имаа повисоки вредности на sIgA во столица имаа пониски вредности на α -GST во серум, а со тоа и полесна клиничка слика.

Во поглавјето **Листа на кратенки** кандидатката ги наведува сите кратенки кои се коистени во докторскиот труд.

Во поглавјето **Литература** кандидатката наведува околу 241 референца од понов датум кои се конципирани по азбучен ред и се однесуваат на оваа проблематика.

Научен придонес

Од изведените заклучоци согласно со добиените резултати во оваа студија, со релевантни и недвосмислени показатели е покажано дека мајчиното млеко претставува оптимална исхрана за новороденчињата и е клучно за одржување на здравјето и градење на темелите за раст и когнитивен развој на децата. Големиот број протективни фактори во мајчиното млеко може да ја компензира наивноста на стекнатиот имунитет кај новороденчето и незрелоста на другите делови од ГИТ. Многу од компонентите на мајчиното млеко служат за да ја зголемат моќноста на вродениот имун систем. Резултатите од оваа истражување имаат за цел да укажат на улогата која ја има мајчиното млеко во заштита на интестиналниот епител од оштетување предизвикано од патогени микроорганизми и укажуваат на значењето на α -GST во навремената дететкција на доенчињата и децата со интестинално епително оштетување со цел навремено започнување на соодветна терапија кај истите. Добиените резултати од истражувањето за sIgA во столицата можат да најдат примена во националните стратегии за промовирање на доењето во Република Северна Македонија затоа што мајчиното млеко е клучен фактор за одржување на здравјето и градење на темелите за раст и когнитивен развој на децата. Резултатите за α -GST во серум со потекло од интестиналниот епител ќе помогнат навреме да се откријат состојби кај кои постои интестинално епително оштетување како што е кај неонатален некротичен ентероколит со што би се навремено започнало со парентерална исхрана, кај децата со хронична дијареа како последица на целијакија, кронова болест, улцеративен колит како и кај деца со интестинална исхемија.

Докторската дисертација со наслов „Корелација помеѓу секреторен имуноглобулин А од мајчиното млеко и alpha glutathione S transferase во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит“ од кандидатката д-р Марија Димитровска-Иванова изработена под менторство на проф. д-р Елизабета Зисовска, редовен професор на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како интересен ментор, и проф. д-р Соња Пеова, редовен професор во пензија на Медицински факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, како екстерен ментор, е успешно завршена. Трудот е напишан јасно, концизно, на научно и стручно ниво, испитувањата и анализите се добро систематизирани, а добиените резултати се со оригинален карактер, конципирани на ефективен и разбирлив начин и добиени се конкретни заклучоци. Оваа докторска дисертација обработува актуелна тема и содржи податоци од истражувања и литература што се карактеризираат со висок степен на научна и апликативна вредност.

Исполнетост на законските услови за одбрана на докторатот

Кандидатката д-р Марија Димитровска-Иванова пред одбраната на докторската дисертација го ијавила следните рецензирани научни трудови:

1. Dimitrovska-Ivanova, M., & Zisovska, E. (2020). Breast milk effects on clinical signs of

- acute gastroenteritis in infants up to 6 months of age. Research in Physical Education Sport and Health, 9(1), 145-150.
2. Dimitrovska-Ivanova, M., & Zisovska, E. (2020). Evaluation of breast milk sIgA protective role versus alpha glutathione S transferase in infants acute gastroenteritis. Physioacta, 14(1), 77-90.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Комисијата за оценка и одбрана детално ја разгледа докторската дисертација со наслов „Корелација помеѓу секреторен имуноглоблин А од мајчиното млеко и alpha glutathione S transferase во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит“ и донесе заклучок дека истата претставува оригинален, самостоен, прецизно дефиниран, јасно оформен научен труд со систематски разработена проблематика и оригинални научни истражувања и резултати. Докторската дисертација врз основа на содржината, обемот и постигнатото ниво на квалитет на научна работа ги задоволува и исполнува условите потребни за изработка на докторска дисертација.

Врз основа на тоа, Комисијата има чест да му предложи на **Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 3 да ја прифати позитивната рецензија на Докторската дисертација со наслов „Корелација помеѓу секреторен имуноглоблин А од мајчиното млеко и alpha glutathione S transferase во серум кај доенчиња со акутен гастроентерит“ пријавена и изработена од кандидатката д-р Марија Димитровска-Иванова и да се одобри јавна одбрана на истата.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Милка Здравковска, претседател, с.р.

Проф. д-р Соња Пеова, член, екстерен ментор, с.р.

Проф. д-р Светлана Јовевска, член, с.р.

Проф. д-р Катарина Ставриќ, член, с.р.

Проф. д-р Елизабета Зисовска, член, интерен ментор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ДОГОВОРНО ПРАВО”
ОД ПРОФ. Д-Р БОРКА ТУШЕВСКА ГАВРИЛОВИЌ, ПРАВЕН ФАУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр.1102-86/25 од 24.9.2020 година, на редовна седница на Наставно-научниот совет на Правен факултет, одржана на ден 22.9.2020 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- **проф. д-р Гале Галев**, Правен факултет „Јустинијан Први“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, професор во пензија,
- **проф. д-р Јадранка Дабовиќ-Анастасовска**, Правен факултет „Јустинијан Први“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „ДОГОВОРНО ПРАВО” од **проф. д-р Борка Тушевска Гавриловиќ**, наменет за студентите на прв (1) циклус студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Правен факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Во учебникот со наслов „Договорно право“, наменет за проучување на материјата по „Договорно право“, анализирани и елаборирани се посебните граѓански договори. Преку системска и продлабочена анализа на материјата, целокупниот материјал содржан во ученикот е структуриран на прецизен, концизен начин, по идентичен концепт на елаборација за сите видови на обработени договори.

При анализата на секој поединечен договор, авторката тргнува од обработување на поимот на договорот, основните права и обврски на договорните страни, правните последици од повредата на обврските од договорот, основните за престанок на договорот и останатите специфики за секој од одделните институти што се предмет на проучување во овој учебник.

Тргнувајќи од постојните (важечките) законски решенија, преку теоретската анализа на националното, компаративното, европското право и судската практика во Република Северна Македонија, авторката опфаќа голем број аспекти на секој од поединечните договори.

Со целосно запазен континуитет во стилот и систематиката на пишувањето, авторката во ниту еден сегмент не отстапува од утврдената структура и содржина на материјалот, и на тој начин успева да напише прегледен, прецизен, јасен и лесно читлив материјал.

При изучувањето на материјалот во учебникот, студентите имаат јасен преглед и структура за сите аспекти на секој од поединечните договори што се предмет на проучување. На овој начин, авторката им овозможува на полесен начин да навлезат во суштината на секој институт одделно, да ги компарираат истите, да ги разграничат еден од друг, како би можеле да ги согледаат сличностите и разликите помеѓу договорите, а особено да ја осознаат правната природа на секој од нив.

Општи податоци за ракописот: Учебникот по предметот „Договорно право“ е со наслов „Договорно право“ и е наменета за студентите од правни студии на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип. Во рамки на студиската програма на правните студии, предметот Договорно право има статус на задолжителен предмет со фонд на часови 2+2+1 и носи 6 кредити согласно со Европскиот кредитен трансфер систем (ЕКТС). Содржината предвидена во учебникот, целосно кореспондира со потребите и

предвидените наставни единици во наставниот план и програма на предметот Договорно право.

Со публикувањето на овој учебник, студентите од Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип ќе имаат можност материјалот предвиден во наставната програма по предметот договорно право, да го совладаат на поедноставен начин, преку проучување на законските решенија, застапените теоретски становиште кои се однесуваат на законските решенија и Македонската судска практика и во еден сегмент практиката на Судот на правда на ЕУ, во областа на договорно право.

Додадена вредност на овој учебник претставува тоа што авторот на успешен начин покрај теоријата, во анализата на најсуштинските прашања, вклучува и судска практика што опфаќа аспекти на секој поединечен договор предвиден во наставната програма. При анализата на секој од договорите содржани во учебникот, авторката се послужила со практиката што ѝ била на располагање и на успешен начин успеала да ги поврзе теоретските и практичните аспекти на одредени прашања, со што на студентот му дава јасна претстава за функционирањето и примената на анализираните институти во практиката.

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот по предметот Договорно право има 303 страници напишани во А4 формат, со фонд на букви Ариал и големина на фонд 11, проред 1. Обемот на содржината ги задоволува критериумите според бројот на часовите и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Според сознанијата на Комисијата, со исти наслов во 2016 година, авторката има објавено скрипта по предметот Договорно право, со помал обем на содржина, и поинаква структура на презентирање на материјата. Дополнително, во македонската правна литература, во оваа област, издаден е учебник по предметот Облигационо право, со истиот наслов „Облигационо право“, во коавторство на проф. Гале Галев и проф. Јадранка Дабовиќ-Анастасовска. Во овој учебник еден дел се однесува на посебните видови на договори, и авторката во повеќе сегменти се повикува на материјата и литературата содржана во овој учебник. Сепак, овој материјал на авторката, од аспект на содржина и обем опфаќа поголем дел од материјата и во истиот се содржани спецификите на поединечни договори и истите се доведени во врска со нивната практична имплементација.

Краток опис на содржината: Материјата изложена во учебникот опфаќа анализа на договори што се предвидени за изучување согласно со наставниот план и програма на Правниот факултет при УГД, на насоката на правни студии каде се изучува предметот Договорно право. Од аспект на систематиката на излагањето, договорите содржани во учебникот се обработувани согласно со редоследот во важечкиот Закон за облигациони односи на Република Македонија, при што авторката не ги зема предвид трговските договори, што не се предмет на проучување во овој учебник.

Договорите се поделени во посебни поглавја по класификација според правната основа на секој од договорите, односно по групи во којшто спаѓа секој од анализираните договори во материјалот и тоа: договори што се правна основа за пренесување на правото на сопственост врз ствар: продажба, размена, заем, дар; договори што се правен основ за користење и чување на туѓа ствар: закуп, послуга, депозит; договори што се правен основ за здружување а средства: ортаклак; договори што се правен основ за вршење на услуги: договор за залог, договор за гаранција, банкарска гаранција, договор за асигнација, договор за превоз во патниот сообраќај, договор за превоз во железничкиот сообраќај, договор за превоз на патници во авионскиот сообраќај итн.

Во делот на превозот на патници во авионскиот сообраќај, авторката помеѓу другото го обработува и прашањето за нечесните клаузули кај овој тип на атхезиони договори. Сосема оправдано, земајќи ја предвид практиката, авторката се одлучила да ги елаборира спецификите на ова проблематика во делот на авионскиот превоз на патници. Во однос

на другите сообраќајни гранки, сепак, концептот на „нечесни клаузули“ доминира во ова сообраќајна гранка, оттука и сосема оправдано е внесувањето на ова тематска единица.

Авторката во посебна глава го елаборира и договорот за превоз на патници по вода. Иако во Република Северна Македонија овој вид на превоз на патници не е развиен, сепак, земајќи го предвид неговото значење, анализирани се и законските одредби во оваа сообраќајна гранка, со што се заокружува ова прашање. Како надополнување на ова, авторката го обработува и прашањето за комбинираниот превоз на патници, со што ги опфаќа сите аспекти на ова проблематика.

Пред да се впушти во елаборирање на поединечните договори, авторката сосема оправдано на почеток на учебникот ги анализира клучните општи аспекти на договорите, како облигационо правни факти. Имено, учебникот започнува со прашањето за „договорите“ како извор на облигацијата, елементи на договорите и анализа на општиот концепт на „понуда“ и „акцепт на понуда“ како стожерни фази во настанувањето на договорот. Во определувањето на понудата, авторката се задржува само на националните решенија и преку разграничување на „понудата“ од другите иницијални акти за склучување на договор ги истакнува суштинските разлики помеѓу понудата и преговорите, понудата и повикот да се направи понуда, понуда и писмо на намери, понуда и акцепт.

Во понатамошниот текст авторката се задржува на прашањето за критериумите за класификација на договорите според правите основи по коишто се склучуваат, за да конечно, после овие општи прашања започне со анализа на поединечните договори и тоа на самиот почеток со договорот за продажба. При анализа на договорот за продажба, посебно внимание се посветува на договорите за продажба со особени погодби, предвидени како договори со посебни специфики во однос на општите правила за продажба. Во овој дел авторката го истакнува спецификите на договорот за продажба со задржување на правото на сопственост и останатите договори со особени погодби и ги разграничува правилата на продажба со отплата на цената на рати, продажба по спецификација, продажба со задржување на правото на сопственост, продажба со право на првенствено купување, продажба по мостра и модел итн.

Во контекст на проучувањето на секој од овие договори за продажба со особени погодби, авторот анализа соодветни пресуди што покрај теоретското му даваат и практично знаење на студентот, односно способност за практична имплементација на одредбите за продажба и договорите за продажба со особени погодби.

Покрај продажбата на којашто авторката посветува најмногу внимание, во ова категорија на договори авторката ги обработува и договорите за размена и заем, истакнувајќи ги спецификите на овие два договори, истовремено разграничувајќи ги по основа на суштинските разлики и обележја, истовремено разработувајќи на правната природа на секој од овие договори. Понатаму, авторката ги анализира договорите за услуга, налог и дело, задржувајќи се на разликите во поглед на правната основа на овие институти, истовремено на обележјата кои ги разграничуваат, основните за престанок итн. За забележување е нагласувањето на разликите што ги истакнува авторот во овој дел, со цел да му разграничи на студентот правната основа за давање на предметите во услуга, наспроти заемот како правен основ за стекнување на сопственост на стварта дадена на заем. Авторот во овој сегмент теоретски го разграничува делото од налогот, како посебни институти на договорното право, служејќи се и со практични примери, пресуди и анализи на судовите во Република Северна Македонија.

Авторката користи практични примери и за анализа на договорот за заемот и услуга. Имено, иако анализата на договорите е направена почитувајќи го редоследот од законот, авторот со право во одредени делови се повикува и на други договори, при што успева на студентите да им презентира логичко разграничување и поврзување на институти во теоретска и практична смисла, без разлика што станува збор за договори со различна правна основ.

Овој принцип на пишување на учебникот јасно се забележува и во делот што го обработува договорот за дело и градење, каде авторот на јасен начин укажува дека во основата на договорот за градење е договорот за дело со соодветни специфики кои

произлегуваат градењето како дејност. Во секој сегмент и после секој договорот авторот нагласува кое право е применливо доколку со одредбите со кои се уредува конкретното правно дело одредено прашање не е определено. Авторката тоа го прави не само во деловите каде тоа е предвидено со изречна законска одредба, туку и таму каде што тоа не е предвидено, а произлегува од правната природа и карактеристиките на одделите прави дела. На овој начин студентите добиваат сеопфатна анализа и целосна претстава за договорите како извор на облигацијата и како правен механизам за пренесување на сопственоста, вршењето на услуги, здружувањето на средстава со цел поделба на добивката и загубата, зајакнувањето на побарувањата во правниот промет на стоки и услуги.

Почитувајќи го овој концепт, за авторката е посебно важно да студентите ја совладаат правната природа на секој од договорите и теоретски основи на секој од одделените институти. Доволна е само површна анализа на секој од договорите да се констатира дека авторката првенствено и со посебно внимание се фокусира на разграничувањето на еден во однос на друг институт, и доведување на истите во врска со создавање на целосна претстава за посебните категории на договори, издвојувајќи ги според правната основа по којашто се класифицираат во теоријата.

Во посебен дел од учебникот се анализира и договорот за ортаклак чијашто правна основа е здружување на средства. Авторката посебно внимание посветува на генезата на настанувањето на ортаклакот и истиот го доведува во врска со јавното трговско друштво, преддруштвото во смисла на статусното право, каде што ортаклакот претставува база на којашто се надградуваат спецификите на правните лица. На овој начин студентите се стекнуваат со знаења во еден поширок концепт, системско и во функција на поврзување на правните концепти и развивање на правниот резон и логика во поширок контекст на нивните знаења, компетенции и вештини.

Во посебен дел и целосно оправдано авторката се задржува на прашањето за договорите што се правна основа за зајакнување на побарувањата. Во овој сегмент, авторката се задржува на прашањето за зајакнувањето на побарувањето, особено во потрошувачките Б2Ц, договори. Авторката успеала договорите кои имаат заедничка нишка и обележја или коишто произлегуваат еден од друг да ги анализира преку поврзување на нивните главни карактеристики. Во ова смисла при анализирањето на договорот за заем авторката се впушта и во анализа на одредени аспекти на договорот за кредит, обезбедувањата по основ на кредит како споредни правни дела од акцесорна природа и тоа гаранција, договорна казна, банкарска гаранција итн.

Во договорите за обезбедување на побарувањата како облигациони средства за обезбедување на побарувањето, авторката посебно внимание посветува на определувањето на правната природа на овој договор, квалификувајќи го како сложено правно дело што во себе содржи елементи на повеќе договори нагласувајќи го односот на налогодавач и налогопримач на главниот должник и гарантот и односот на гарантот и доверителот по основа на договорот за гаранција. Во овој дел темелно се разграничува гарантирањето кај потрошувачките и трговските договори истакнувајќи го законски определениот статус на гарант-платец кај трговските зделки, супсидијарен гарант, гарантов гарант.

Во еден заеднички контекст авторот ги обработува и останатите договори што се правна основа за вршење на услуги и тоа договорот за сеф, договорот за банкарска тековна сметка, договор за асигнација, договор за организирање на патување, посреднички договор за патување, договор за алтоман, депозит итн. Во овој дел, заслужува внимание што авторката успеала да направи стручна анализа во разграничувањето на договорот за организирање на патување и посредничкиот договор за патување, што во практиката честопати создава дилеми, а во теоријата ретко е предмет на проучување.

Тргувајќи од сложеноста на осигурувањето, во учебникот посебно внимание е посветено на осигурувањето како дејност, со фокус само на општите одредби и посебните одредби кои се однесуваат на осигурување на лица. Авторката не навлегува во правниот режим и практика што се однесува на осигурувањето на имот/стока, од причина што вниманието е насочено кон граѓанските, односно потрошувачките договори, оттука,

предмет на анализа се само осигурувањето на лица и тоа: осигурување на живот и осигурување од несреќен случај. Во делот на осигурувањето вниманието е на животното осигурување, осигурување за несреќен случај и исклучените ризици. Во овој сегмент авторката на кратко ги елаборира и карактерот и природата на општите услови на работење, во кои се содржани повиците за упатување на понуда од страна на потрошувачите во Б2Ц договорите.

Конечно, следејќи го законскиот редослед на уредување на договорите, авторката последно се задржува на порамнувањето како вонсудско правно дело врз основа на којшто страните се согласуваат да ги отстранат неизвесноста и спорот којшто настанал помеѓу нив. Во овој дел за забележување е анализата и разграничувањето на новацијата како начин на престанување на правното дело и порамнувањето како вонсудска спогодба за уредување на правата и обврските. Авторката и во овој дел се послужил со соодветна и релевантна судска практика како соодветен модус да им се презентира на студентите целосна слика за овој сложен граѓанско-правен институт.

На крајот од учебникот, авторката анализа едно прашање на тема „Европско договорно право“. Како надградба на претходните прашања со национална димензија, ни се чини е оправдано внесувањето на ова прашања во материјата, со исклучиво европска димензија, што ќе им даде на студентите поширока научна и стручна перспектива за договорното право. Земајќи ги предвид последните трендови во правниот режим во Република Северна Македонија, како земја која претендира да биде дел од ЕУ, и целосно да го прифати европскиот правен режим, запознавањето со европските принципи, вредности и европската правна рамка на полето на договорното право, ќе им овозможи на студентите да добијат пошироко системско знаења за проблематиката.

Изучувајќи ја оваа материја, студентите би стекнале сеопфатно познавање и би добиле една поцелосна претстава за суштината на проблематиката на договорно право, посебно имајќи ги предвид спецификите на секој од поединечните договори кои се разликуваат во поглед на општото учење.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Материјалот анализиран во учебникот со наслов „Договорно право“ целосно ги задоволува потребите на наставниот план и програма по предметот Договорно право предвиден за студентите на прв циклус студии на Правниот факултет при УГД.

Според начинот на којшто овој материјал е структуриран и елабориран, истиот ги исполнува сите стандарди на учебник, поради што сметаме дека ќе им биде од голема корист на студентите на Правниот факултет во совладувањето на наставната материја по предметот договорно право.

Авторката успеала на сумарен и прецизен начин, користејќи референтна правна литература, да ја презентира материјата и низ призмата на судски пресуди да ја елаборира нејзината практичната примена. Без да навлегува во теоретски дилеми, анализа на спротивставени теоретски становишта, што не е предизвик и фокус на авторите при изработувањето на учебници, авторката се фокусирала на позитивното право и релевантна судска практика, како материјал подобен за студенти од прв циклус студии.

Уште во предговорот авторката јасно истакнала дека во овој учебник нема простор за анализа на дилеми и оспорување на различните теоретски ставови во однос на одредени прашања од материјата, туку дека материјалот е целосно адаптиран на стандардите и потребите на учебник, што подразбира создавање на структуриран материјал, со јасни заклучоци, прецизни дефиниции, што ќе им дадат конкретно знаење на студентите.

Токму ова авторката и успеала да го постигне. Одвојувајќи го битното од помалку битното, без исклучоци во поглед на суштината на материјата, на мислење сме дека со овој учебник авторката ќе ја постигне главната цел и тоа да придонесе во процесот на полесно и системско совладување на ова материја од страна на студентите. За истакнување е фактот што авторката водела сметка за сите аспекти на постигнување на целта поставена при пријавувањето на овој учебник.

Земајќи го сето ова предвид, на мислење сме дека овој материјал ги исполнува сите стандарди на учебник по предметот Договорно право и за таа цел му предлагаме на **Наставно-научниот совет на Правен факултет при УГД да ја усвои рецензијата и да го одобри неговото издавањето и објавување на е-библиотека на УГД, како електронска верзија на учебник предвиден во програмата на прв циклус правни студии на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.**

Рецензенти

Проф. д-р Гале Галев, с.р.

Проф. д-р Јадранка Дабовиќ-Анастасовска, с.р.

ПРЕГЛЕД
на наслови на теми за изработка на докторски трудови одобрени од Наставно-
научниот совет на докторски студии

Докторски студии - Кампус 3	Наслов на тема	Одлука	Ментор	Студент
	1. Прогностичка улога на срцевите биомаркери кај пациентите со миокарден инфаркт/ Prognostic Role of Cardiac Biomarkers in Patients with Myocardial Infarction	0206-531/2 од 28.10.2020 г.	Интерен ментор – проф. д-р Марија Вавлукис екстерен ментор - проф. д-р Сашко Кедев	Александар Серафимов
Докторски студии - Кампус 4	2. Туристичка валоризација на тврдините во Република Северна Македонија/ Tourist valorization of fortresses in Republic of North Macedonia	0206-567/3 од 24.11.2020 г.	Интерен ментор – проф. д-р Дејан Методијевски екстерен ментор – проф. д-р Милена Талеска	Емилија Тодоровиќ

ПРЕГЛЕД
на наслови на теми за изработка на магистерски и специјалистички трудови
одобрени од Наставно-научниот совет на единицата

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ	Наслов на тема	Одлука	Ментор	Студент
	1. Важноста за навремено отворање и спроведување на стечајна постапка и улогата на стечајниот управник во истата	1102-102/5 од 25.11.2020 г.	Вон. проф. д-р Кристина Мишева	Верица Данилова
	2. Примената на алтернативните мерки во македонскиот казнено правен систем со посебен осврт на условната осуда	1102-102/6 од 25.11.2020 г.	Вон. проф. д-р Олга Кошевалиска	Зорица Горгиева
	3. Право на правична судска постапка според член 6 од Европската конвенција за човекови права (во компарација со националното законодавство)	1102-102/7 од 25.11.2020 г.	Доц. д-р Елена Максимова	Ивана Стојанова
	4. Феноменолошки карактеристики на посебните облици на насилство кај децата согласно македонското законодавство	1102-102/8 од 25.11.2020 г.	Вон. проф. д-р Олга Кошевалиска	Наташа Митрушева
ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ	5. Методологија за изработка на стручен наод и мислење од областа на електротехничката наука	1802-68/6 од 18.11.2020 г.	Проф. д-р Сашо Гелев	Ненад Поповиќ
ТЕНОЛОШКО- ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ	6. Добивање на композитни плочи врз основа на јаглородни влакна	2302-80/4 од 17.11.2020 г.	Проф. д-р Винета Сребренкоска	Милена Трајчева